

Gemeenteatlas Vijfheerenlanden



Inhoud

| | |
|---|----|
| Inleiding | 3 |
| 1. Ambitie vitale kernen | 4 |
| 1.1 Wonen | 4 |
| 1.2 Voorzieningen..... | 12 |
| 1.3 Mobiliteit en bereikbaarheid..... | 17 |
| 1.4 Leefbaarheid..... | 23 |
| 1.5 Economie | 26 |
| 2. Ambitie gezond leven | 36 |
| Milieugezondheidsrisico's | 36 |
| Gezonde leefstijl..... | 52 |
| 3. Ambitie versterking biodiversiteit | 57 |
| Biodiversiteit | 57 |
| Natuurgebieden | 57 |
| Een groene, gezonde leefomgeving | 60 |
| 4. Ambitie duurzaamheid | 62 |
| Duurzame energievoorzieningen | 63 |
| Duurzame mobiliteit..... | 64 |
| Energievraag en energiepotentie | 65 |
| CO2 uitstoot | 65 |
| Circulariteit | 66 |
| 5. Ambitie klimaatadaptatie | 67 |
| Wateroverlast en overstromingsrisico | 68 |
| Waterbergend vermogen..... | 70 |
| Hitte en droogte | 70 |
| Bodemdaling..... | 71 |
| Grondwaterbeschermingszones en waterwingebieden | 74 |
| Archeologie en cultuurhistorie..... | 75 |
| Bijlage 1 - Sport en voorzieningen WMO | 78 |
| Bijlage 2 - Bestaande situatie bedrijventerreinen | 81 |

Inleiding

Deze gemeenteatlas beschrijft de huidige situatie in de gemeente Vijfheerenlanden op basis van beschikbare kennis en data. De atlas gaat in op de thema's wonen, voorzieningen, mobiliteit, leefbaarheid, economie, gezondheid, milieu, biodiversiteit, energie en klimaat. Zoveel mogelijk zijn de gegevens op kaart of in grafieken opgenomen.

De gemeenteatlas dient als basis voor het beleid in de Omgevingsvisie en de effectbepaling in het OER. De gemeenteatlas bevat voor het OER ook de 0-situatie, in o.e.r.-termen ook wel de 'leefomgevingsfoto'.

Een milieu- of omgevings-effectrapport laat de gevolgen van een plan of project zien voor de omgeving, in dit geval van de omgevingsvisie Vijfheerenlanden. Het gaat niet alleen om onderzoek naar de traditionele milieueffecten (verkeer, geluid, water, natuur, landschap, etc.), maar ook onderzoek naar effecten op thema's als leefbaarheid, inclusiviteit, werkgelegenheid, gezonde leefstijl en circulariteit.

In de omgevingsvisie bepalen we op basis van de huidige situatie, de trends en ontwikkelingen en het geldende beleid de opgaven voor de fysieke leefomgeving voor de komende jaren. Ook bepalen we aan de hand van de huidige milieusituatie of er omgevingswaarden nodig zijn om een goede leefomgevingskwaliteit te behalen. Als we besluiten omgevingswaarden vast te stellen, dan vormt de huidige situatie hierbij de referentiewaarde. Denk hierbij aan de luchtkwaliteit of geluidbelasting op woningen. Dit wordt gebaseerd op de beschrijving van de huidige situatie in deze gemeente-atlas.

Voor een deel van de ambities, gekoppeld aan de opgaven, is de huidige situatie op een kaart opgenomen.

De atlas wordt afgesloten met de waardenkaart. Deze waardenkaart zal worden overgenomen in de omgevingsvisie. De waardenkaart met de bijbehorende waardenbeschrijving, geeft de randvoorwaarden voor de toekomstige ontwikkeling in de deelgebieden. In de waardenkaart zijn de waarden per deelgebied beschreven. Denk aan het landschap en de cultuurhistorische waarden, maar ook de identiteit per kern. Deze sluit aan bij de uitkomsten van een in september-november 2021 gehouden enquête voor inwoners. Daarbij werden vragen gesteld over de identiteit van Vijfheerenlanden, bijvoorbeeld waarom het fijn wonen is in hun dorp of wijk. In de top 3 van antwoorden werden o.a. genoemd: de groene omgeving, de rust en de sociale samenhang. Ook hierdoor ontstaat inzicht in wat we de komende jaren willen behouden en wat we willen versterken in onze gemeente.

1. Ambitie vitale kernen

1.1 Wonen

Demografische gegevens en sociale-economische context

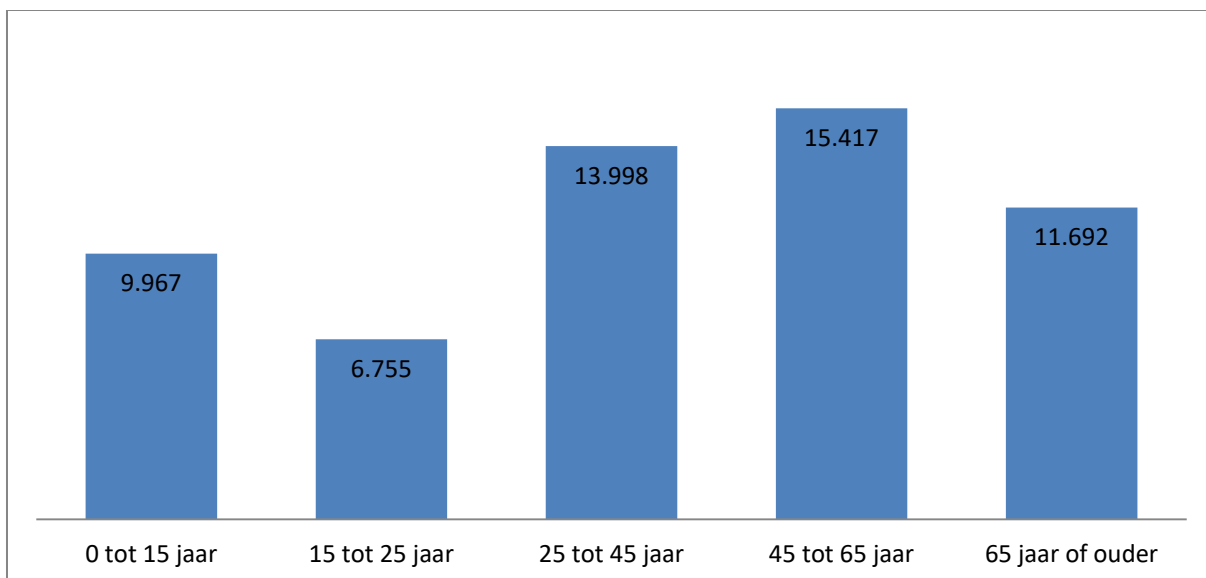
Per 1 januari 2021 telde de bevolking 57.829 inwoners (figuur 1, CBS, 21-01-2021). De bevolking is tussen 2006 en 2016 redelijk stabiel gebleven, zo rond 54.000 inwoners. Vanaf 2016 is de bevolking gegroeid tot het huidige aantal. De demografische druk ligt momenteel op 77%. Dat betekent dat het aandeel ouderen (65+) en jongeren (tot 25 jaar) 77% van de totale bevolking is. Dit percentage ligt iets boven de demografische druk van geheel Nederland. (zie Figuur 2) (CBS, waarstaatjegemeente.nl).

Het gemiddeld aantal gezinsleden per huishouden ligt met 2,4 hoger dan het landelijk gemiddelde van 2,1 (zie Figuur 5) (CBS, 2021). Dit komt vooral door het relatief hoge aantal gezinnen met kinderen (39,3%) en de lage percentages eenpersoonshuishoudens (29,0%) (zie Figuur 4) en eenoudergezinnen (7%). Het percentage gescheiden inwoners is lager dan het landelijke (6,4%, ten opzichte van 7,9% landelijk) en het percentage weduwen/weduwnaars ligt iets hoger dan landelijke (5,3% ten opzichte van 4,9%) (Figuur 3, CBS, 2021; Gezondheidsbeleid 2021).

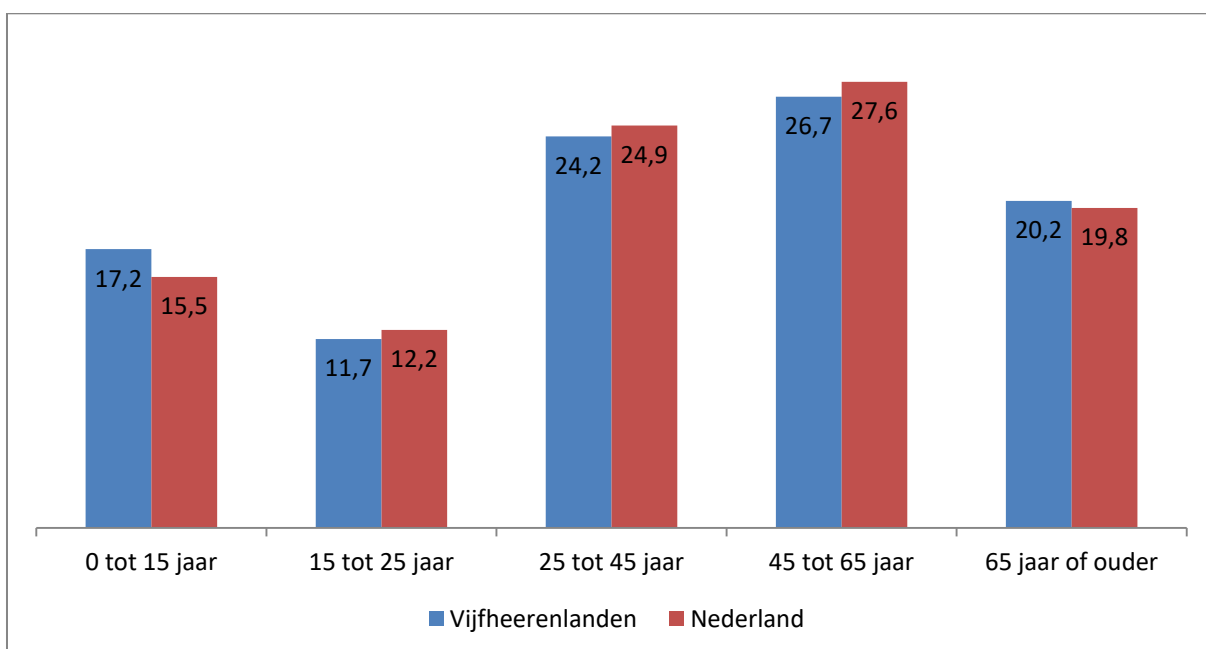
Van de bewoners heeft 17,5% een migratieachtergrond, dat percentage ligt lager dan het landelijk gemiddelde van 24,6% (CBS 2021). Naast het bestaan van een Ambonese/Molukse gemeenschap in Leerdam-West hebben meer recente nieuwkomers in onze samenleving vooral een Poolse, Turkse of Syrische achtergrond. Kleinere aantallen betreft mensen met een Marokkaanse, Ethiopische of Eritrese achtergrond en naar verwachting zullen er de komende jaren ook meer mensen afkomstig uit Afghanistan bijkomen (Gezondheidsbeleid 2021). In figuur 7 wordt per dorp/wijk een overzicht gegeven van het percentage inwoners met een migratieachtergrond.

Het percentage leerlingen met een migratieachtergrond ligt met 20,3% ruim onder het landelijk gemiddelde van 29,3% (CBS 2020-2021, waarstaatjegemeente.nl). Het risico op onderwijsachterstand¹ voor de basisschoolleerlingen is gelijk aan het landelijk gemiddelde van 15%. Echter, dit is niet gelijk verdeeld in de gemeente. Zo is dit cijfer 20% voor Leerdam, 15% voor Vianen, en tussen de 6-13% in de kleinere dorpen binnen de gemeente. Het aantal jongeren zonder werk of onderwijs ligt met 632 per 10.000 inwoners duidelijk onder het landelijk gemiddelde van 959 per 10.000 landelijk. Ongeveer 1 op de 10 inwoners is laaggeletterd (Gezondheidsbeleid 2021).

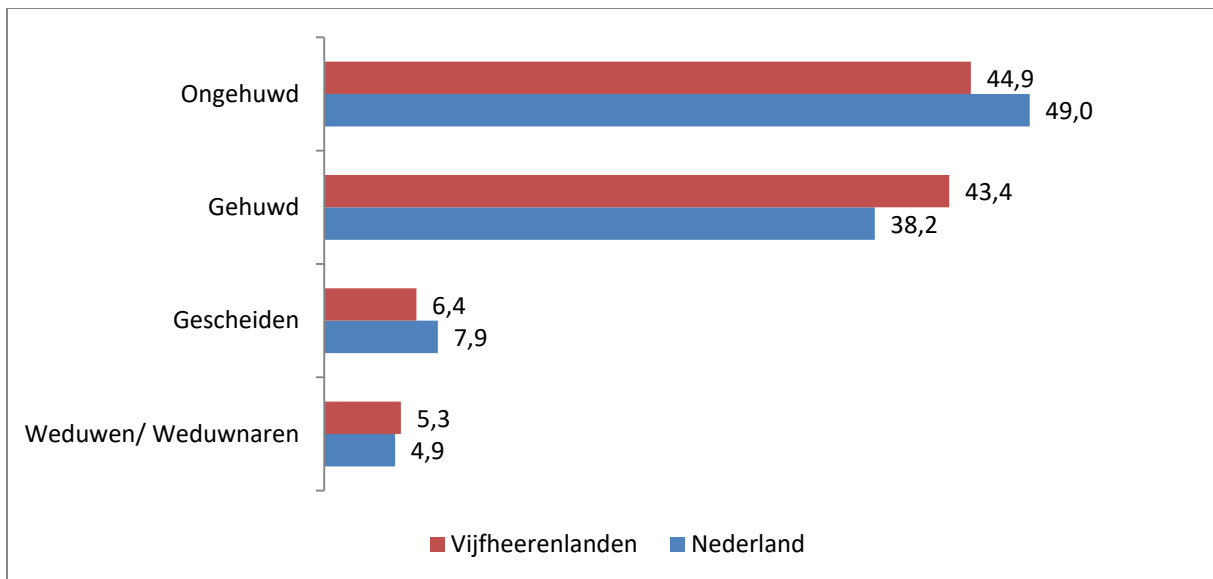
¹ Het risico op onderwijsachterstand wordt per (deel van de) gemeente berekend door een model (ontwikkeld door het CBS in opdracht van het ministerie van OCW), aan de hand van bepaalde omgevingskenmerken, zoals opleidingsniveau van de ouders, herkomst, verblijfsduur van de moeder in Nederland, wel of niet in de schuldsanering en het gemiddelde opleidingsniveau van de moeders op school.



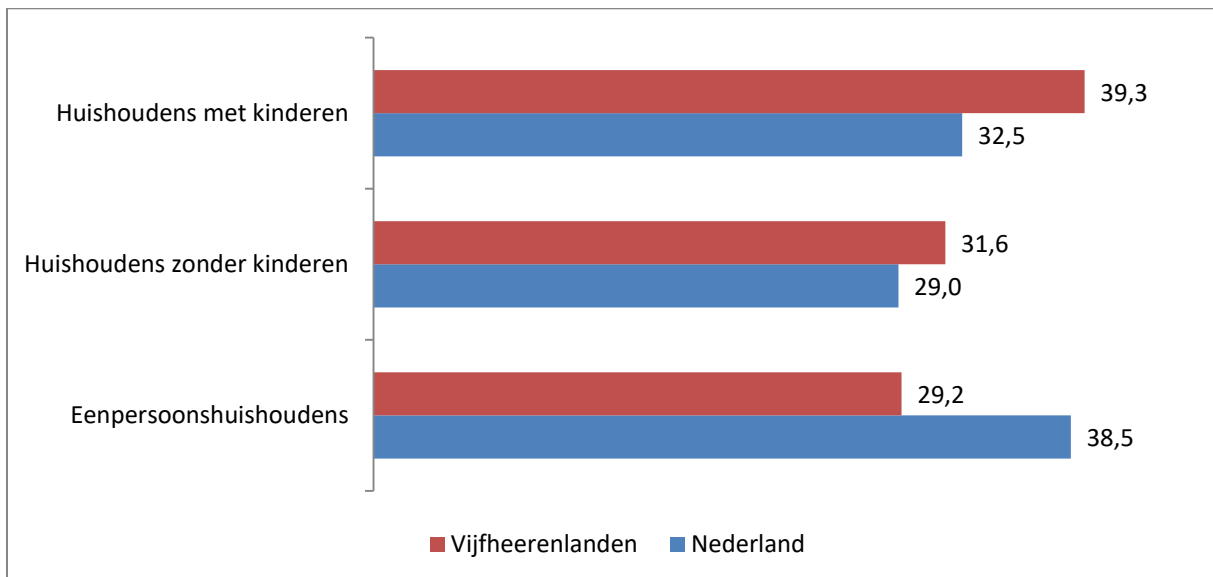
Figuur 1. Leeftijdsindeling Vijfheerenlanden (bron: CBS 21-10-2021, Allecijfers.nl).



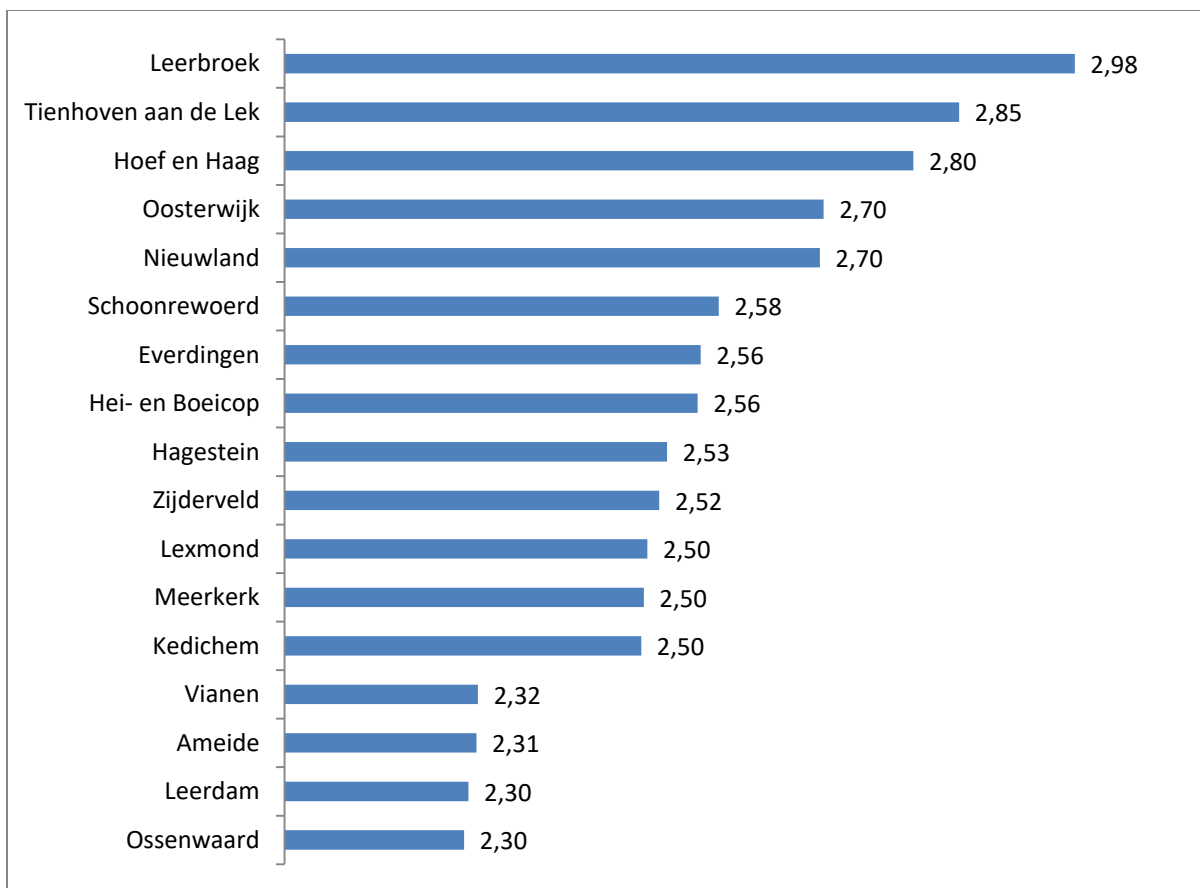
Figuur 2. Leeftijdsindeling in procenten (bron: CBS, 21-10-2021, Allecijfers.nl).



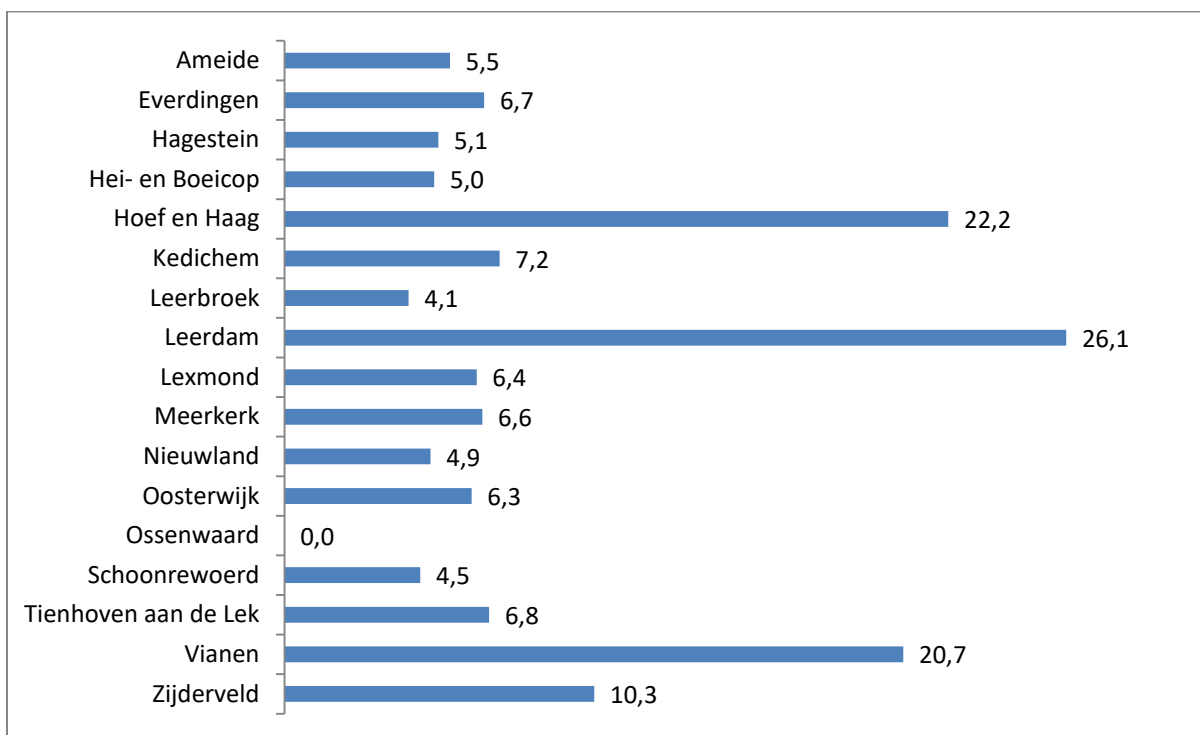
Figuur 3. Burgerlijke staat in procenten (bron: CBS 2021, Allecijfers.nl).



Figuur 4. Gezinsamenstelling in procenten (bron: CBS 2021, Allecijfers.nl).



Figuur 5. Gemiddelde huishoudensgrootte (bron: CBS 2021, Allecijfers.nl).



Figuur 6. Migratieachtergrond per kern in procenten (bron: CBS 2021, Allecijfers.nl).

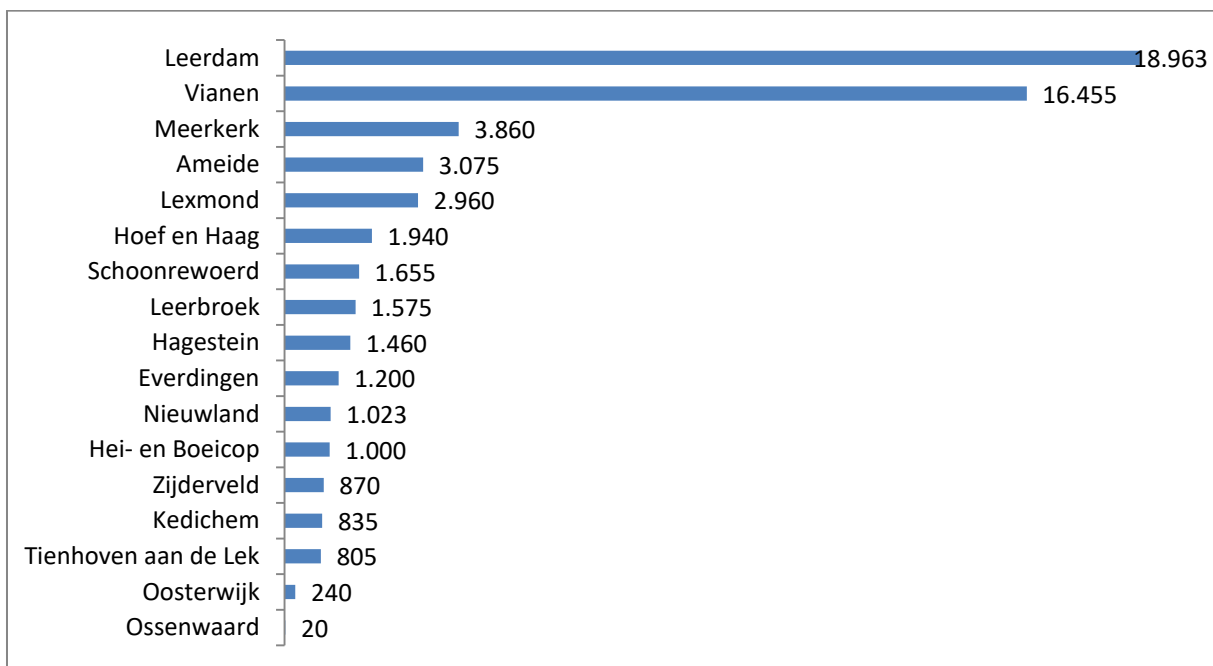
Inwoners per woonplaats

Vijfheerenlanden kent drie stadjes - 13 dorpen en 23 buurtschappen. Leerdam en Vianen zijn de grootste twee woonplaatsen en hebben daarmee een belangrijke rol als voorzieningencentra van de hele gemeente. Meerkerk, Ameide en Lexmond hebben rond de 3.000 inwoners, er zijn zeven woonplaatsen tussen 1.000 en 2.000 inwoners. De overige hebben minder dan 1000 inwoners. De leeftijdsopbouw is per woonplaats vergeleken met het Nederlands gemiddelde (zie figuren 8 en 9), waarbij de nul-lijn het Nederlands gemiddelde weergeeft. Hoe groter de afwijking van de nullijn, hoe groter het verschil is met het Nederlands gemiddelde. De grootste verschillen zijn te vinden in Hoef en Haag, Hagestein en de woonplaatsen onder 1.000 inwoners.

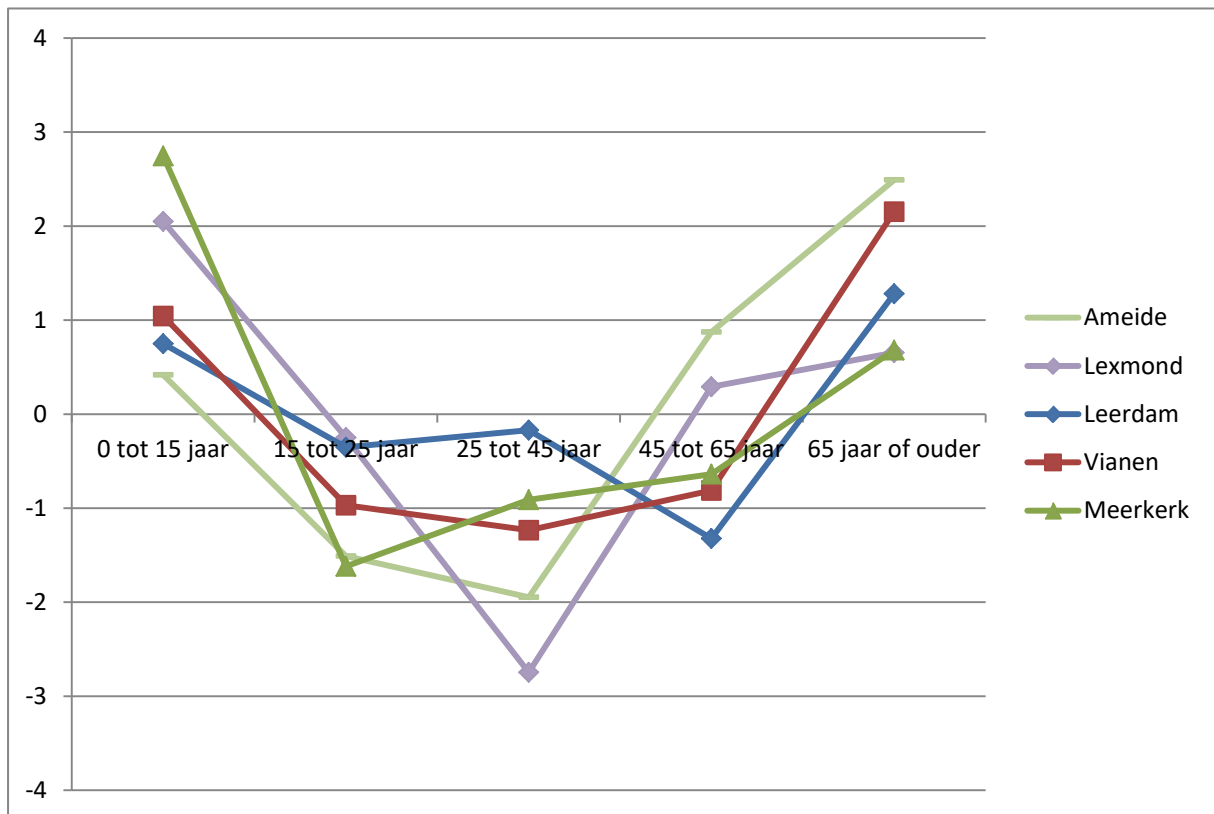
In de grootste vijf woonplaatsen (vanaf 2.000 inwoners) ligt het aandeel jonge jeugd en ouderen iets hoger dan het Nederlands gemiddelde. En het aandeel 25 – 45 jarigen ligt hier iets lager.

Meer verschil met het Nederlands gemiddelde is te zien in de woonplaatsen van 1.000 – 2.000. Hier wonen gemiddeld meer jeugd en minder ouderen. Hoef en Haag is als nieuwe woonplaats aantrekkelijk voor jonge gezinnen. Dat is rechtstreeks terug te zien in het aandeel jonge jeugd en de groep 25 – 45 - jarigen. Voor het nabijgelegen Hagestein is dit precies andersom, daar is juist meer oudere jeugd en is de groep 45 - 65 jarigen groter.

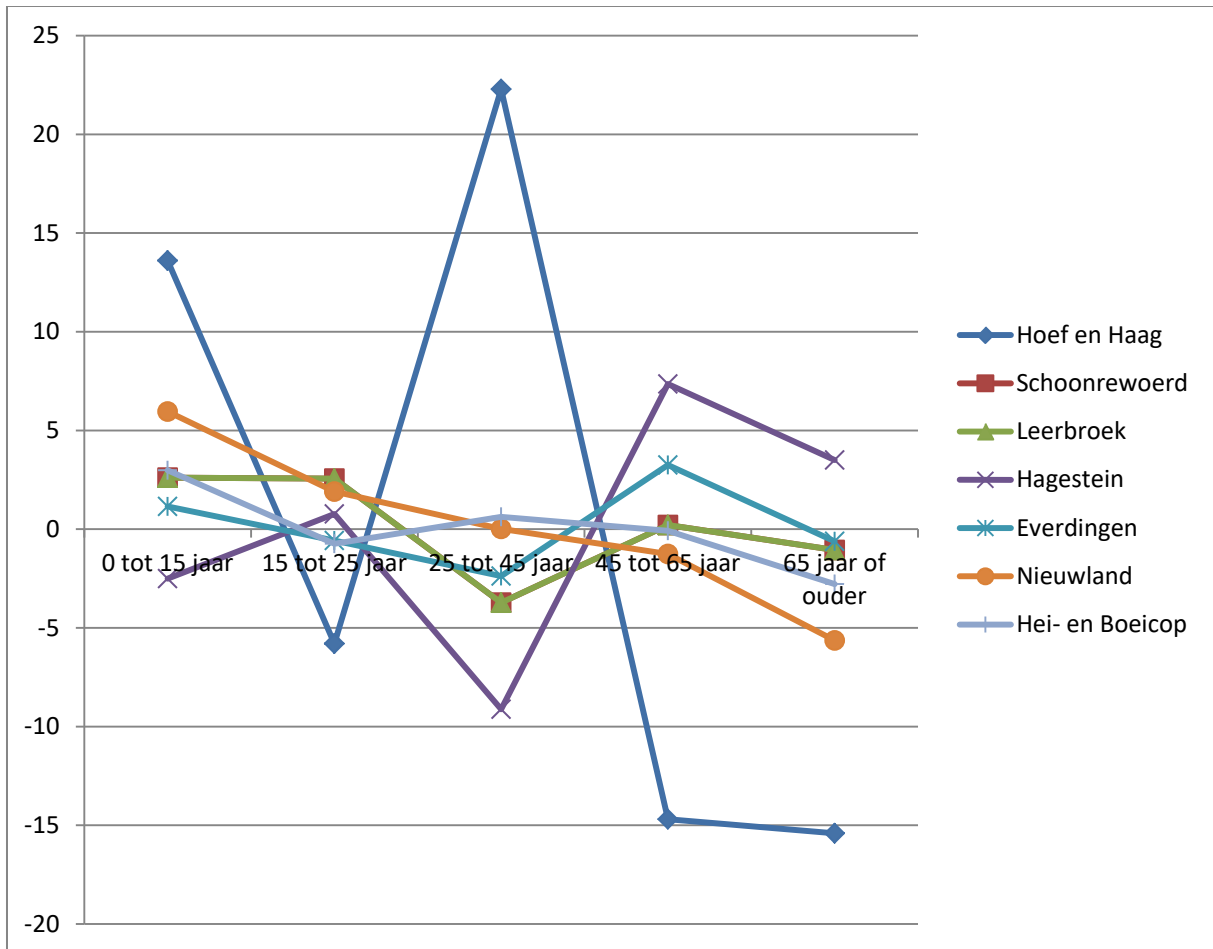
In de kleinere woonplaatsen (tot 1.000 inwoners) wonen relatief meer 'oudere' gezinnen met zowel jonge als oudere jeugd en een grote groep 45 - 65 -jarigen. Hier wonen minder ouderen.



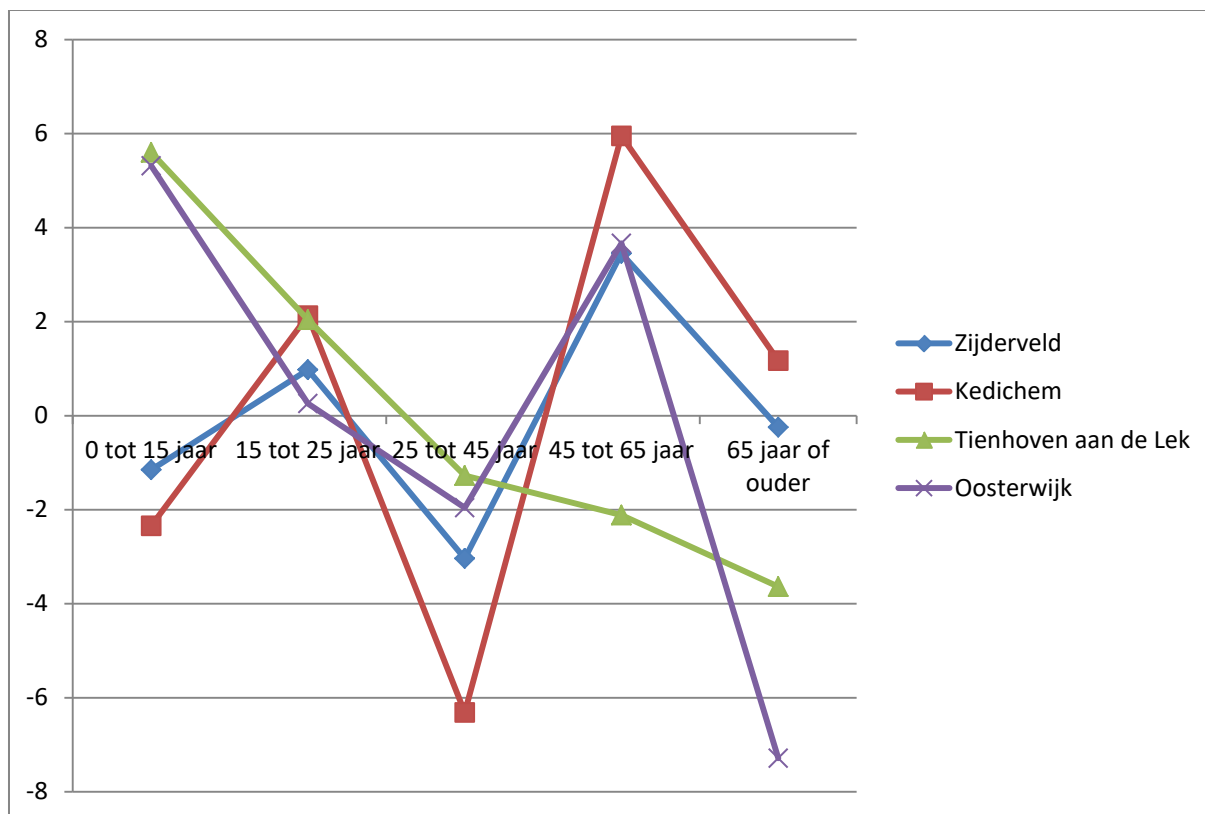
Figuur 7. Aantal inwoners per kern (bron: CBS 2021, Allecijfers.nl).



Figuur 8. Verschil in leeftijdsopbouw (in procenten) van Nederlands gemiddelde (0-lijn) voor kernen met 1.000 inwoners of meer (bron: CBS, 21-10-2021, Allecijfers.nl).



Figuur 9. Verschil in leeftijdsopbouw (in procenten) van Nederlands gemiddelde (0-lijn) voor kernen tussen 500 en 1.000 inwoners (bron: CBS, 21-10-2021, Allecijfers.nl).



Figuur 10. Verschil in leeftijdsopbouw (in procenten) van Nederlands gemiddelde (0-lijn) voor kernen tot 500 inwoners (bron: CBS, 21-10-2021, Allecijfers.nl).

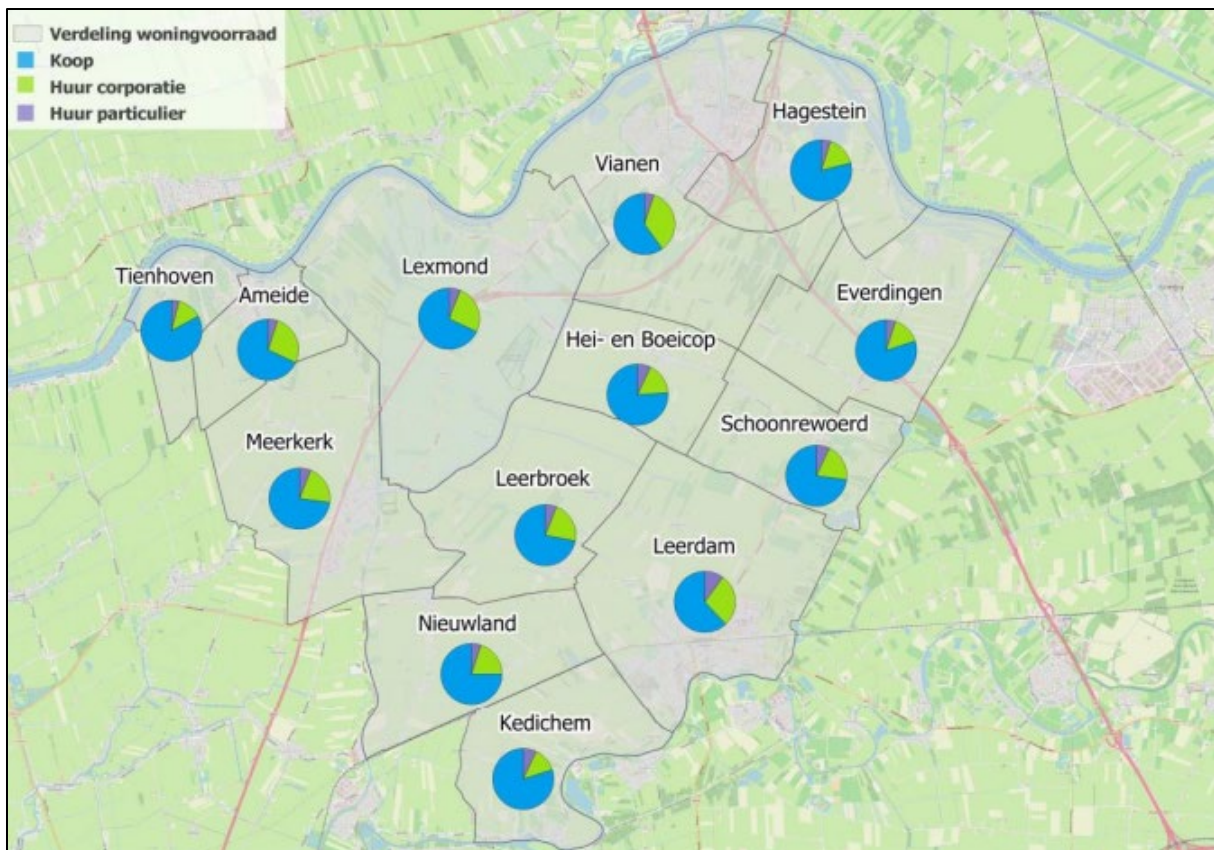
Woningvoorraad

In Vijfheerenlanden zijn 24.196 woningen (BAG/ABF, 2021, waarstaatjegemeente.nl). Vanaf 2017 zijn er circa 1.500 woningen bijgebouwd. Dat zijn meer dan 350 woningen gemiddeld per jaar.

De woningvoorraad bestaat voor het overgrote deel uit eengezinswoningen. 21% is een meergezinswoning² (BAG/ABF, 2021, waarstaatjegemeente.nl). In Leerdam-west en in De Hagen is een groter aandeel appartementen aanwezig dan in de rest van de gemeente.

Van de woningen is 31% in bezit van een woningcorporatie (ABF, 2020, waarstaatjegemeente.nl). In elke kern is het aandeel koop het grootst, gevolgd door de huur corporatie. Het aandeel huur particulier is in elke kern duidelijk het kleinst. De kernen Tienhoven en Kedichem hebben vergeleken met de andere kernen het grootste aandeel koopwoningen, bij de kern Vianen is dit aandeel het kleinst (figuur 11, Woonvisie Vijfheerenlanden, 2020).

² Elke woning die samen met andere woonruimten c.q. bedrijfsruimten een geheel pand vormt. Hieronder vallen flats, galerij-, portiek-, beneden- en bovenwoningen, appartementen en woningen boven bedrijfsruimten, voor zover deze zijn voorzien van een buiten de bedrijfsruimte gelegen toegangsdeur (bron CBS.nl).



Figuur 11. Verdeling woningvoorraad, Woonvisie (bron: CBS 2019, bewerking Stec Groep 2019).

Samenvatting van opvallende kenmerken over wonen en demografie

- Relatief veel grote gezinnen.
- Veel kinderen tot 15 jaar.
- Grootste aantal migranten in Vianen, Leerdam en Hoef en Haag, in de rest relatief weinig.
- Net als landelijk wordt ook hier vergrijzing verwacht.
- In Leerdam en Vianen zijn de meeste meergezinswoningen en huurwoningen.
- De gemeente heeft een prima verhouding tussen meergezins – eengezinswoningen.

1.2 Voorzieningen

In figuur 14 worden de belangrijkste voorzieningen die aanwezig zijn in de verschillende dorpen en stadjes weergegeven.

Voorzieningenniveau

De stadjes Vianen en Leerdam hebben de meeste voorzieningen en vervullen de bovenlokale behoefte. Er wordt daarom een onderscheid gemaakt in de verzorgingskernen (Leerdam, Vianen Meerkerk, Lexmond, Ameide en Schoonrewoerd) en woonkernen (de overige dorpen). De verzorgingskernen hebben een aantal basisvoorzieningen, waaronder een supermarkt. De kleinere woonkernen hebben een laag voorzieningenniveau, met hooguit een café, lokale winkel of minimarkt (Woonvisie 2020, Google Maps 2022, Wmo 2021).

Maatschappelijke voorzieningen

Alle dorpen hebben één of meerdere lagere scholen. In Vianen en Leerdam is daarnaast ook een middelbare school. De gemiddelde afstand tot de basisschool is 0,6 km en tot het voortgezet onderwijs 3,2 km (CBS, 2016, [waarsaatjegemeente.nl](http://www.waarsaatjegemeente.nl)). Kinderdagverblijven zijn niet in alle dorpen aanwezig. Er is geen informatie bekend over gastouderadressen.

Met uitzondering van Hoef en Haag en Tienhoven a/d Lek is in elke woonplaats een dorpshuis aanwezig. Vianen, Leerdam, Meerkerk, Ameide en Lexmond hebben daarnaast een bibliotheek (WMO, 2021, zie Bijlage 1 Sport en voorzieningen WMO).

Verder zijn er binnen de gemeente 42 geloofsgemeenschappen en de daarbij behorende kerken en gebedshuizen.

Culturele voorzieningen

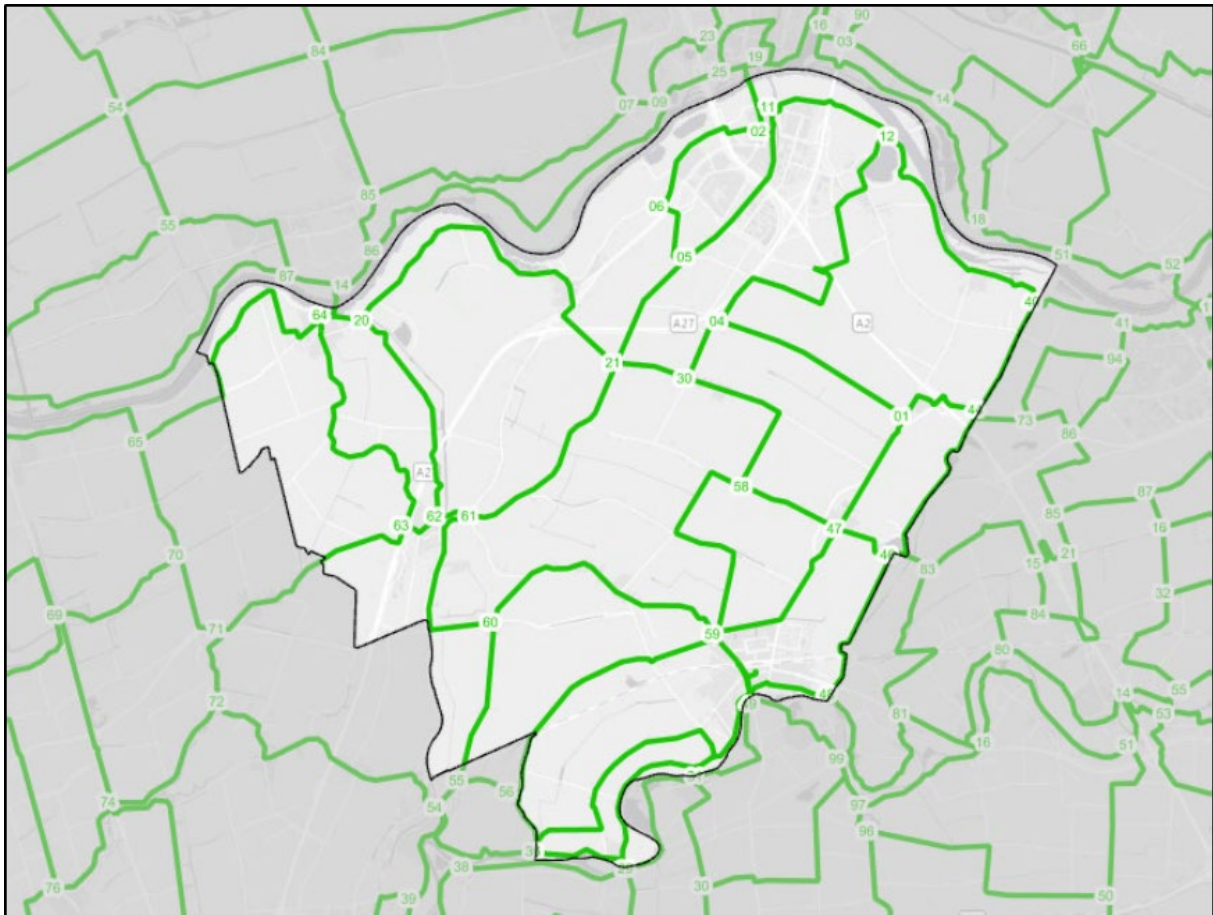
Leerdam en Vianen hebben een bovenlokale aantrekkingskracht op toeristen. Vianen en Leerdam hebben stadse allure met een historisch centrum. Vianen heeft een stedelijk museum. Daarnaast wordt in Vianen de Sleepbootdagen en de paardenmarkt gehouden. Landelijk bekend is het Glasmuseum in Leerdam. In Leerdam en in Vianen kunnen theatervoorstellingen worden bezocht bij Theater Vianen en Stadspodium GO. In Leerdam is ook een popschool aanwezig en in Vianen is een muziekschool.

Horeca en recreatie

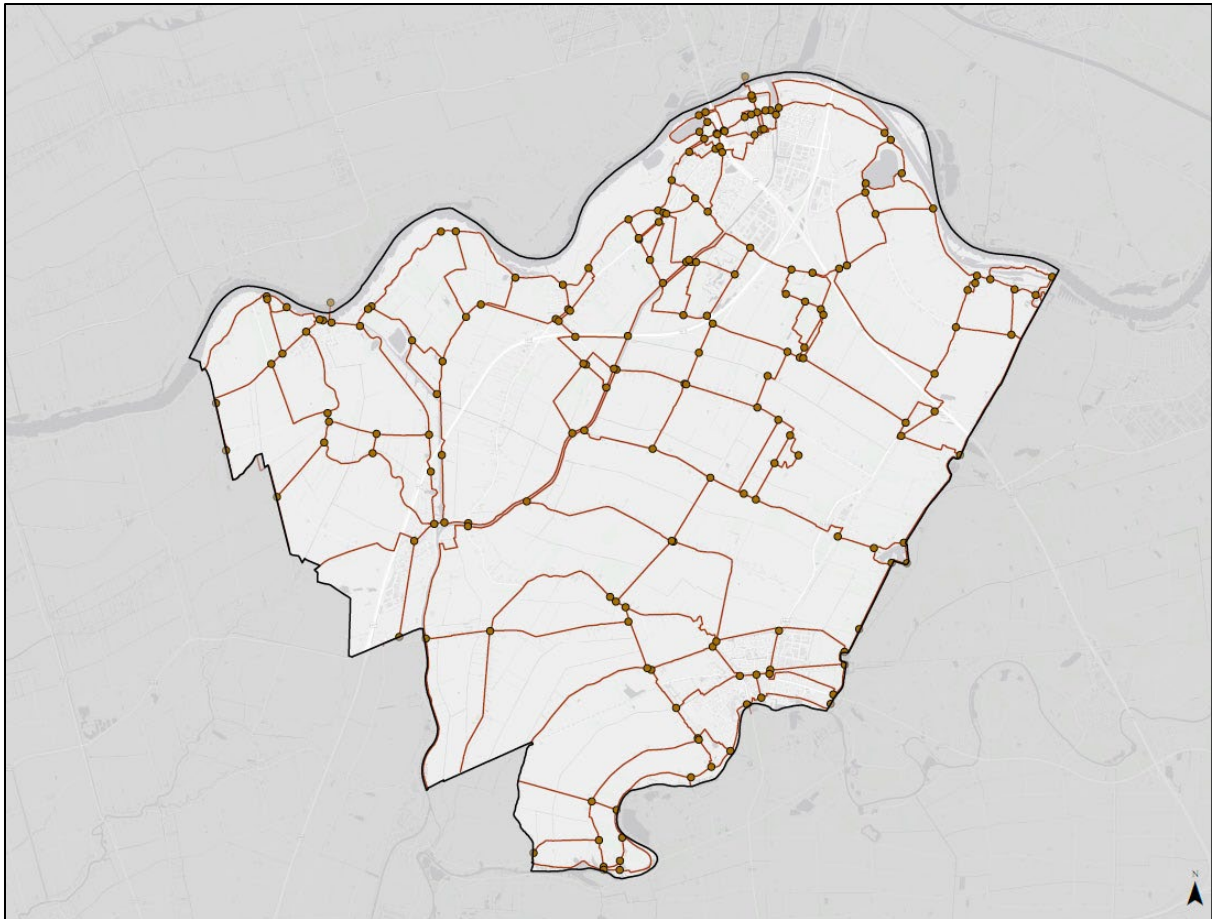
Ook horecagelegenheden zijn vooral te vinden in Vianen en Leerdam. In Meerkerk, Ameide, Lexmond, Hei- en Boeicop, Schoonrewoerd, Zijderveld, Tienhoven, Everdingen zijn één of enkele (eet)cafés of restaurants te vinden.

Langs de Lek zijn vier campings te vinden. Bij Vianen ligt camperplaats Ponthoeve. In de Middelwaard ligt ook een jachthaven waarin een watersportvereniging is gevestigd. Langs het Merwedekanaal in het centrum van Vianen ligt een passantenhaven. In het middengebied zijn circa 8 campings te vinden. Bij Meerkerk ligt het enige huisjespark van de gemeente. Langs de Linge liggen geen campings, wel een hotel en twee camperplaatsen. Verder zijn er Bed & Breakfasts in de hele gemeente te vinden.

In Vijfheerenlanden zijn meerdere natuurgebieden te vinden die open zijn voor publiek, bijvoorbeeld op www.zuidhollandslandschap.nl staat welke toegankelijke natuur het Zuid-Hollands Landschap heeft opengesteld. Nabij Hoef en Haag en Hagestein kan men recreëren bij recreatieplas Everstein of recreatieplas de Put. Door de uiterwaarden van de Lek lopen op verschillende plekken paden. De Linge, Diefdijk en de linten zijn vooral aantrekkelijk voor fietsrecreatie. Op figuur 12 en 13 zijn de recreatieve fiets- en wandelnetwerken weergegeven.



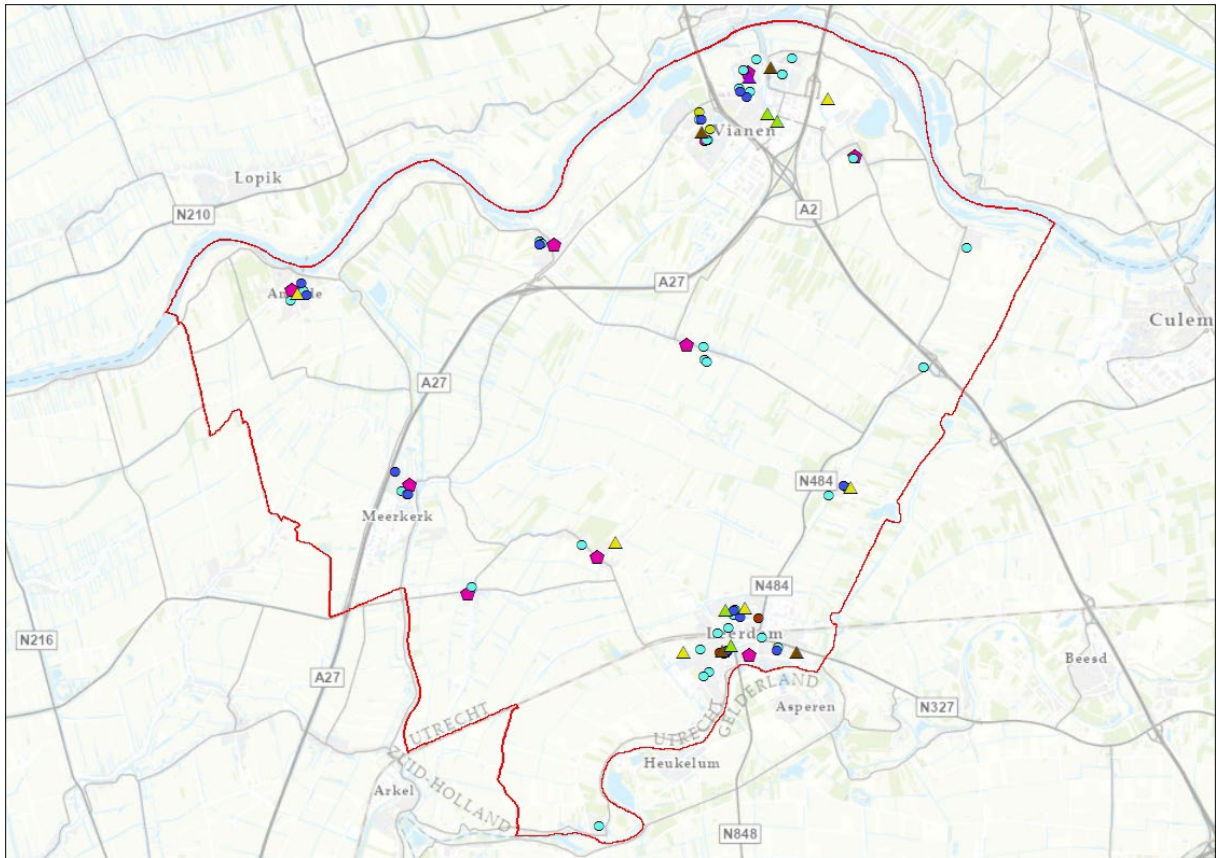
Figuur 12. Recreatief fietsknooppuntennetwerk (bron: Atlas Leefomgeving, Stichting Landelijk Fietsplatform, 2022).



Figuur 13. Recreatief wandelnetwerk met wandelknooppuntennetwerk (bron: Atlas Leefomgeving, Stichting Wandelnet, 2022).

Samenvatting van opvallende kenmerken over voorzieningen

- Voorzieningenniveau is passend bij schaal van de kernen.
- Basisvoorzieningen (school en ontmoetingsplek) is in elke kern aanwezig.
- Culturele voorzieningen en horeca is geconcentreerd in Leerdam en Vianen.
- Weinig recreatiemogelijkheden (horeca) langs rivieren.



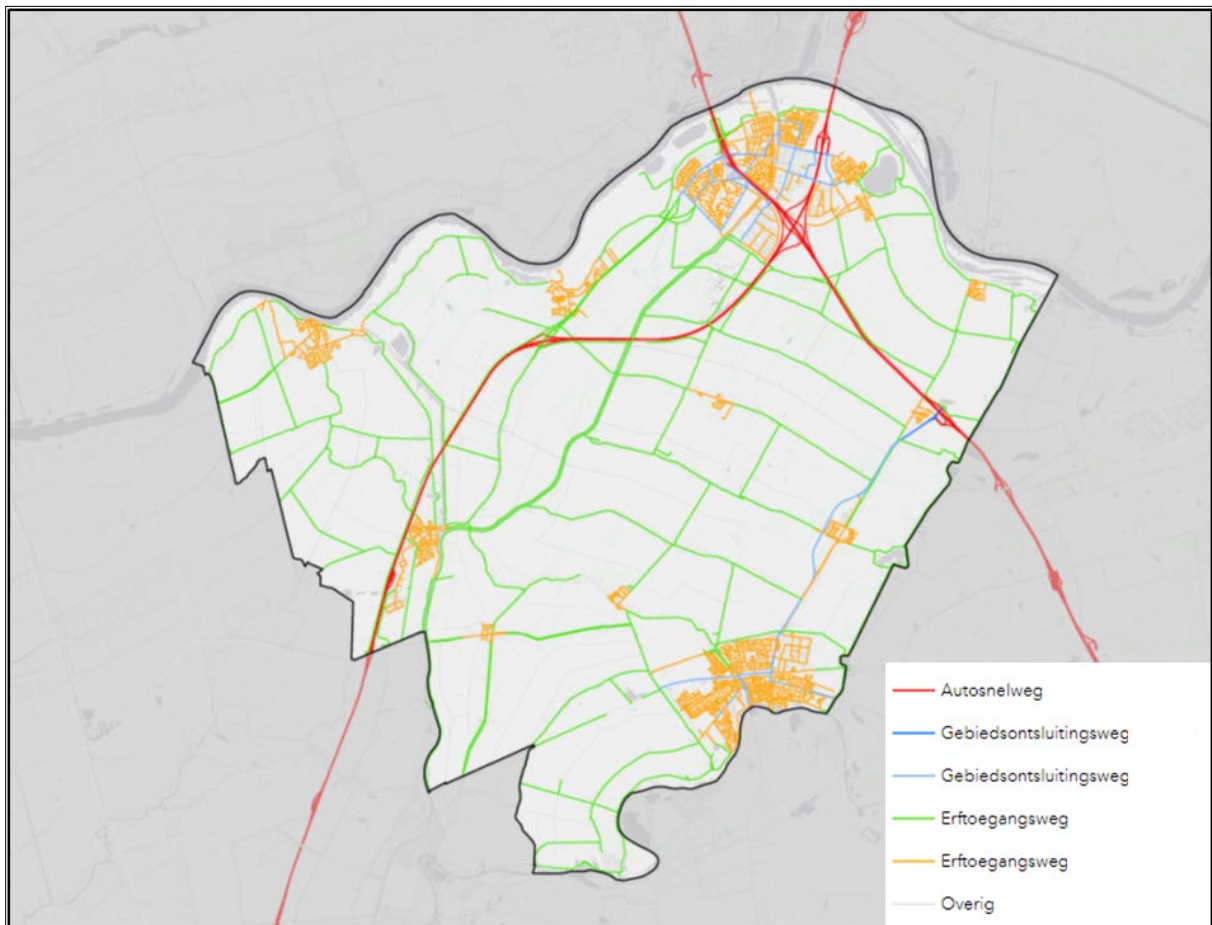
Legenda

- ▲ Kliniek
- ▲ Tandarts
- ▲ Dokter
- ▲ Apotheek
- Dagverblijf (kinderen / gehandicapten), 10 - 50 pers.
- Kinderdagverblijf, > 10 pers.
- School (l.l. < 12 jaar), > 10 pers.
- School (l.l. > 12 jaar), 250 - 500 pers.
- School (l.l. > 12 jaar), > 500 pers.
- Markt

Figuur 14. Voorzieningen (bron: gemeente Vijfheerenlanden).

1.3 Mobiliteit en bereikbaarheid

Infrastructuur



Figuur 15. Wegennet, huidige wegategorisering (bron: gemeente Vijfheerenlanden, 2022).

De gemeente wordt doorkruist door twee snelwegen, de A2 en de A27. Aan beide zijden wordt Vianen ingeklemd door de twee snelwegen en ligt nabij knooppunt Everdingen en is daarmee goed ontsloten voor autoverkeer. De keerzijde is dat de inwoners van Vianen geluidsoverlast ervaren van de nabijheid van de snelwegen. De afritten aan beide snelwegen zijn uitgevoerd als onvolledig knooppunt, waardoor er veel sluipverkeer door Vianen gaat om drukte op knooppunt Everdingen te ontwijken. Ook dit geeft veel overlast.

Leerdam is ontsloten op de A2 via de provinciale weg (N484) richting Zijderveld of de provinciale weg (N327) richting Beesd. Daarnaast is de A15 in zuidelijke richting te bereiken via de provinciale weg (N848). Daarmee is Leerdam goed bereikbaar vanaf alle richtingen, maar de afstand vanuit Leerdam is groter dan vanuit Vianen en Meerkerk.

Lexmond, Meerkerk en Zijderveld liggen langs één van de snelwegen. Deze dorpen zijn goed ontsloten, maar ook hier geldt dat de dorpen overlast ervaren van de nabijheid van de snelwegen. Door het landelijk gebied lopen diverse smalle 60 km/h wegen die de overige buurtschappen en dorpen ontsluiten.

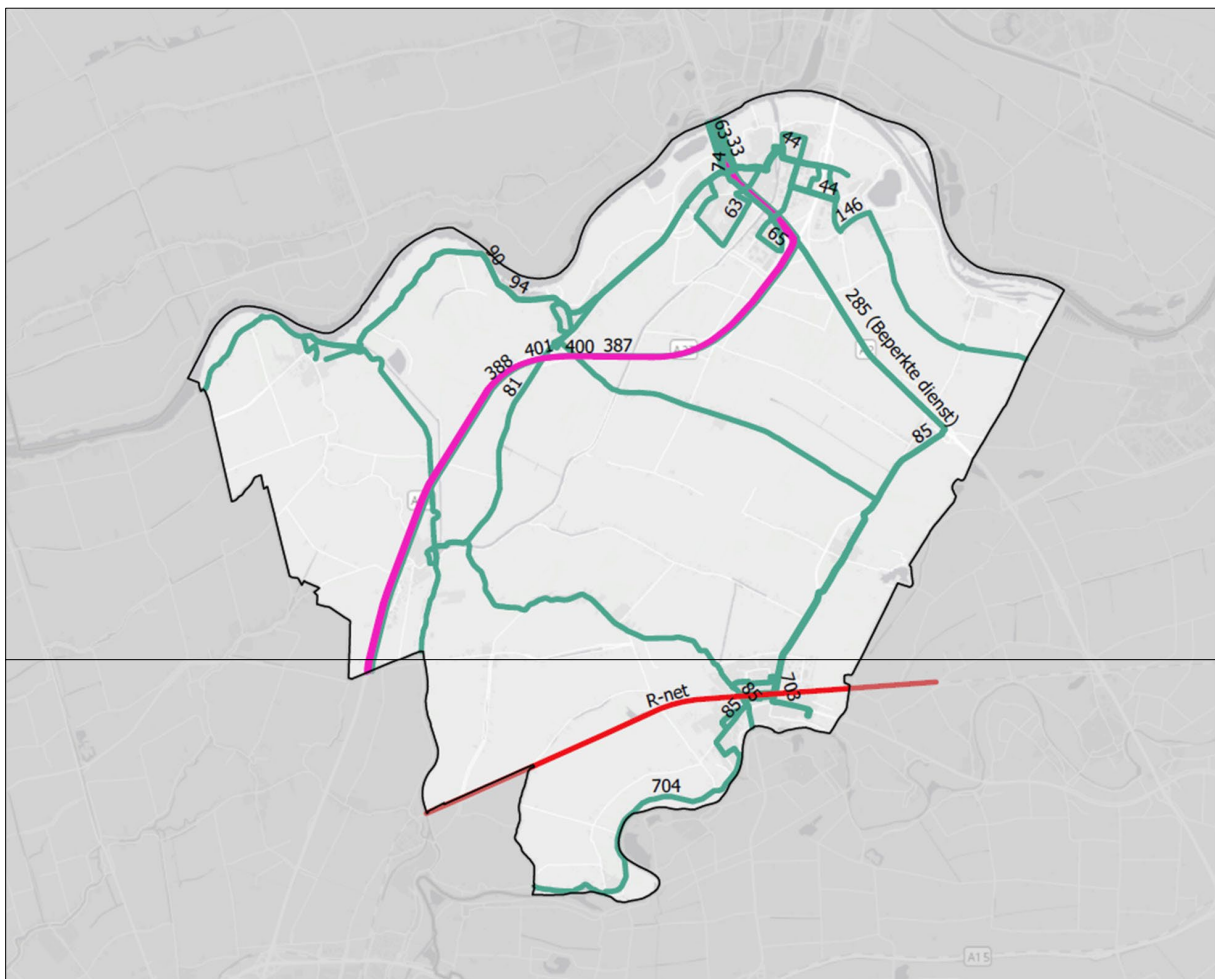
De gemiddelde afstand in de gemeente tot een hoofdverkeersader is 2 km. Dat is ongeveer gelijk aan het Nederlandse gemiddelde van 1,8 km (CBS, 2020, waarstaatjegemeente.nl).

Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer netwerk is weergegeven in figuur 16. In de gemeente kan gebruik gemaakt worden van enkele reguliere buslijnen die globaal tussen Vianen en Leerdam en tussen Vianen en Gorinchem lopen. Voor de verbinding in oost-westelijke richting kan gebruik worden gemaakt van de een belbus. Deze loopt over de Hei- en Boeicopseweg en over Leerbroekseweg/ Recht van Ter Leede.

Verbinding met het landelijk OV-netwerk kan via de MerwedeLingelijn. Dit is de spoorlijn tussen Geldermalsen en Dordrecht. Inwoners kunnen opstappen in Leerdam of in Arkel, net over de gemeentegrens aan de zuidwestzijde. Verder kan gebruik worden gemaakt van twee grotere busstations, namelijk Lekburg-West, aan de A2 in Vianen, en Meerkerk A27-N214. Deze grotere busstations en het treinstation vormen de 3 HUB's van de gemeente. Hubs zijn knooppunten of overstappunten van verschillende vervoersmiddelen, zoals voor openbaar vervoer, fietsen en auto's.

De gemiddelde afstand tot een treinstation is met 6,9 km hoger dan het Nederlands gemiddelde van 5 km (CBS, 2020, waarstaatjegemeente.nl).



Figuur 16. Openbaar Vervoernetwerk conform 2020 (bron: Mobiliteitsplan Vijfheerenlanden).

Langzaam verkeer

Niet overal zijn fietspaden vrijliggend aangelegd. Vrijliggende fietspaden zijn verkeersveiliger. Een overzicht van de fietspaden en wandelpaden is opgenomen in de volgende kaartbeelden (bron: Mobiliteitsplan Vijfheerenlanden).

Verkeersveiligheid in Vijfheerenlanden

Per 1.000 inwoners zijn er 12,4 verkeersongevallen tegen 7,8 landelijk (Gezondheidsbeleid 2021, BRON, 2019). De verkeersongevallen hebben voornamelijk materiele schade tot gevolg (zie onderstaande tabel). Over de periode 2014 – 2019 is het aantal verkeersdoden 23,3 per 100.000 inwoners tegen 16,1 per 100.000 inwoners landelijk gezien (Gezondheidsbeleid 2021, Bestand geRegistreerde Ongevallen in Nederland, 2014-2019). Daarmee is de verkeersveiligheid een punt van zorg. De bewoners geven bovendien een lage score aan de fietsvriendelijkheid en verkeersveiligheid binnen de gemeente (Gezondheidsbeleid 2021, Monitor Sociale Kracht, 2020).

Tabel 1. Geregistreerde verkeersongevallen naar zwaarte (in %); bron: BRON, 2017-2020, waarstaatjegemeente.nl.

| | 2017 | | 2018 | | 2019 | | 2020 | |
|-------------------------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| | VHL | NL | VHL | NL | VHL | NL | VHL | NL |
| materiële schade | 81,6% | 80% | 86,4% | 80,1% | 80,2% | 79,5% | 83,4% | 78,9% |
| letsel | 17,8% | 19,4% | 12,3% | 19,3% | 18,8% | 19,9% | 16,6% | 20,5% |
| dodelijke afloop | 0,6% | 0,7% | 1,3% | 0,7% | 1% | 0,7% | | 0,8% |

Door de provincie Utrecht is een onderzoek uitgevoerd naar de verkeersveiligheid in Vijfheerenlanden, het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV risicoanalyse). Hierin zijn alle wegen waar de gemeente wegbeheerder van is beoordeeld op Duurzaam Veilige inrichtingskenmerken. Het gaat dan om de 50 km/h wegen, de doorgaande 30 km/h wegen. Op wegen die hierop slecht of matig scoren is het ongevalsrisico groter.

In de volgende kaart worden de wegen weergegeven die uit de analyse als niet veilig naar voren komen (score slecht of matig). Deze scores worden als basis gebruikt bij het identificeren van de risicolocaties en het opstellen van de oplossingsrichtingen. De overige wegen scoren goed of voldoende, deze zijn niet opgenomen op de kaart.

De vormtoetsen kennen verschillende inrichtingscriteria, passend bij de functie en het snelheidsregime van deze wegtypen.

In totaal zijn voor elke type weg 5 criteria. Per criterium kan een weg 1 punt verdienen, dus in totaal 5 punten. Daarbij geldt het volgende classificatiesysteem:

- Goed: 4 of meer punten
- Voldoende: 3 of 3,5 punten
- Matig: 2 of 2,5 punten
- Slecht: 1,5 of minder punten

De criteria worden onderstaand toegelicht.

30 km/h wegen:

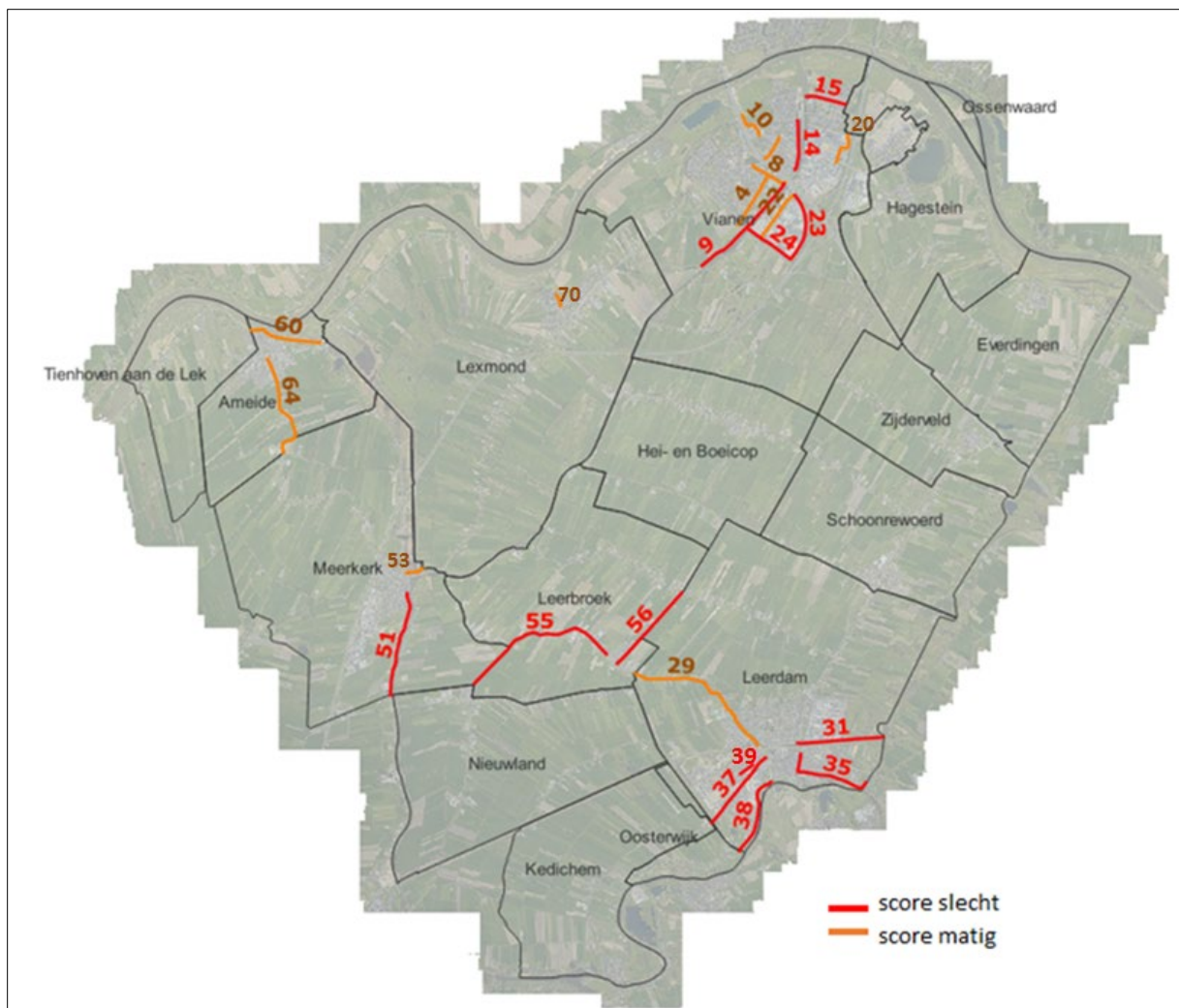
- Aanwezigheid snelheid remmende maatregelen
- Verhardingstype (klinkers in plaats van asfalt)
- Herkenbaarheid van het snelheidsregime (geloofwaardigheid van het snelheidsregime)
- Oversteekbaarheid
- Kruispuntvorm en voorrangssituatie

50 km/h wegen:

- Kruispuntvorm (Bij kruisingen tussen 50 km/h wegen een rotonde of VRI)
- Vrij liggende fietspaden aanwezig
- Herkenbaarheid van het snelheidsregime (geloofwaardigheid van het snelheidsregime)
- Oversteekbaarheid
- Parkeerverbod op/langs rijbaan

Fietsinfrastructuur:

- Fietsinfrastructuur is een vrij liggende fietspad
- De fietsinfrastructuur is voldoende breed
- Kruisingen zijn ongelijkvloers, geregeld of voorrang
- Fietsinfrastructuur is een 1-richtingsfietspad
- Geen obstakels



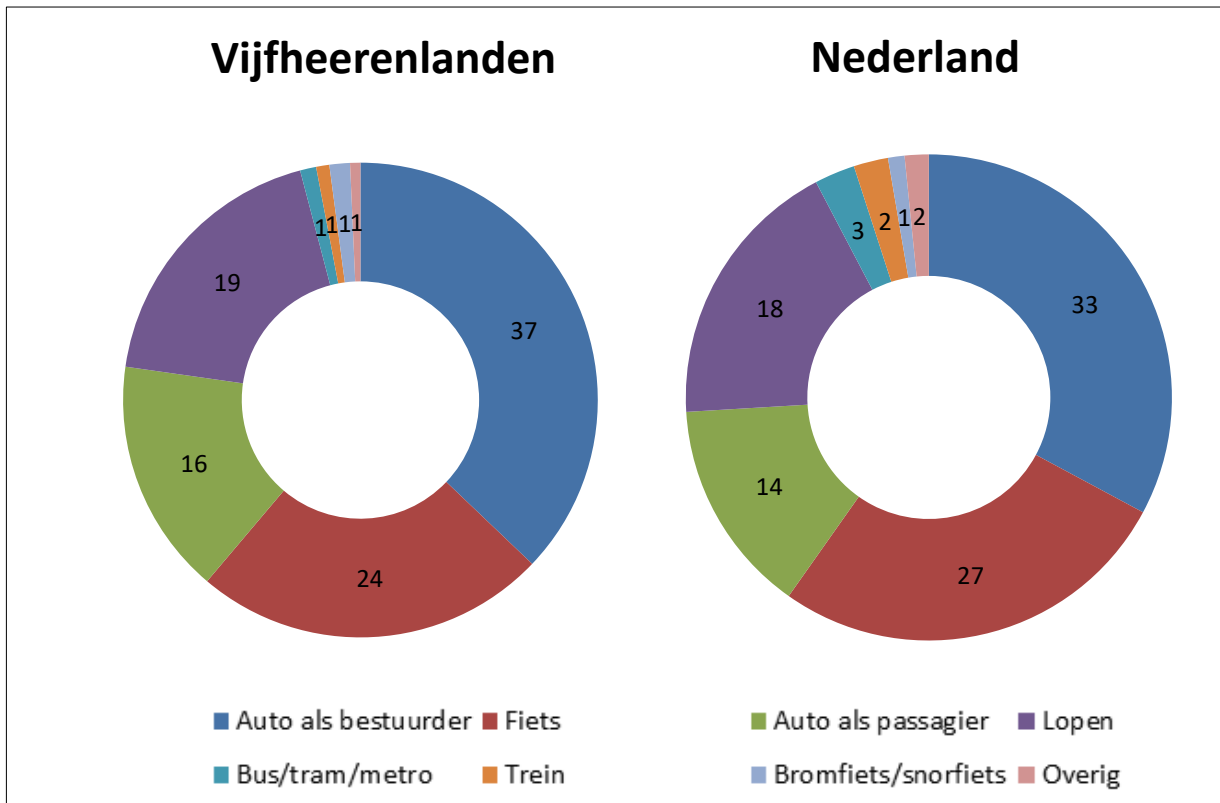
Figuur 17. Risicoanalyse verkeersveiligheid op de gemeentelijk infrastructuur (bron: concept - januari 2023, gemeente Vijfheerenlanden).

Het gaat om de volgende wegen die uit de analyse als niet veilig naar voren komen (score slecht of matig). De nummers zijn zichtbaar op de kaart:

| Volgnr | Straatnaam | woonplaats | risico | Volgnr | Straatnaam | woonplaats | risico |
|--------|----------------------|------------|--------|--------|----------------------|------------|--------|
| 4 | Langeweg | Vianen | matig | 34 | Oranje Nassaulaan | Leerdam | slecht |
| 8 | Clarissenhof | Vianen | matig | 35 | Horndijk | Leerdam | slecht |
| 9 | Panoven | Vianen | slecht | 37 | Tiendweg | Leerdam | slecht |
| 10 | Don Velascodreef | Vianen | matig | 38 | Lingedijk | Leerdam | slecht |
| 12 | Burg Jhr Hoeufftlaan | Vianen | matig | 39 | Joost de Jongestraat | Leerdam | slecht |
| 14 | Kanaalweg | Vianen | slecht | 51 | Bazeldijk | Meerkerk | slecht |
| 15 | Brugstraat | Vianen | slecht | 53 | Tolstraat | Meerkerk | matig |
| 20 | Ir D S Tuijnmanweg | Vianen | matig | 55 | Leerbroekseweg | Leerbroek | slecht |
| 22 | De Limiet | Vianen | matig | 56 | Kerkweg | Leerbroek | slecht |
| 23 | Laanakkerweg | Vianen | slecht | 60 | Lekdijk | Ameide | matig |
| 24 | Mijlweg | Vianen | slecht | 64 | Broekseweg | Ameide | matig |
| 29 | Recht van ter Leede | Leerdam | matig | 70 | Dorpsstraat | Lexmond | matig |
| 31 | Industrieweg | Leerdam | slecht | | | | |

Gebruik verschillende mobiliteitsvormen

In Vijfheerenlanden gebruikt men veruit het meest de auto, dan wel als bestuurder dan wel als passagier. Daarna verplaatst men zich het meest lopend of met de fiets. Het openbaar vervoer wordt het allerminst gebruikt. In vergelijking met Nederland is het autogebruik hoger en het gebruik van fiets of openbaar vervoer lager (CBS-OViN, 2017, waarstaatjegemeente.nl).



Figuur 18. Verplaatsingen in procenten (bron: CBS-OViN, 2017, waarstaatjegemeente.nl).

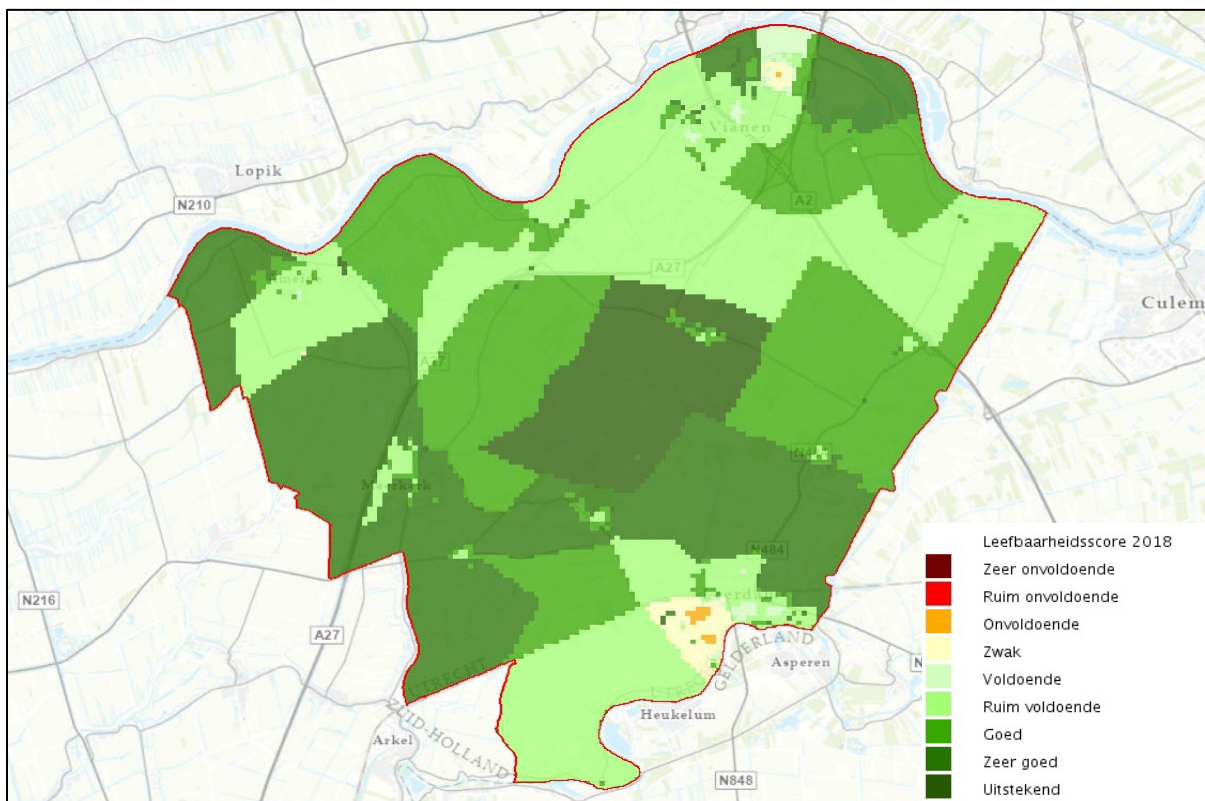
Samenvatting van opvallende kenmerken over mobiliteit en bereikbaarheid

- Goed ontsloten voor autoverkeer, slecht via openbaar vervoer. Het gebruik sluit hierop aan.
- Er zijn weinig vrijliggende fietspaden.
- Veel smalle wegen waar zowel langzaam verkeer als auto's over heen moeten. Dit heeft gevolgen voor de verkeersveiligheid.
- er gaat veel zwaar verkeer (agrarisch en van bedrijven) over de kleine wegen en door sommige dorpen.
- Er zijn relatief veel verkeersongelukken. Wel voornamelijk met materiële schade.
- Er is veel sluipverkeer ten gevolge van files op de snelwegen A2 en A27.

1.4 Leefbaarheid

Leefbaarheid

De gemeente scoort gemiddeld ruim voldoende tot goed in de Leefbaarometer (2018, zie Figuur 19). Binnen de gemeente worden in de Leefbaarometer alleen de wijken Leerdam-west en Vianen (wijk Vijfheerenlanden) zwak tot onvoldoende beoordeeld. De leefbaarheidssituatie van de woningen in Leerdam en Vianen is lager dan het Nederlands gemiddelde. En in de gehele gemeente wordt het voorzieningenniveau lager dan het Nederlands gemiddelde beoordeeld. In de woonenquête, die in 2019 door de Stec Groep is gehouden, wordt geconcludeerd dat het tekort aan voorzieningen vooral in de kleine woonkernen (tot 3.000 inwoners) de leefbaarheid onder druk zet (Woonvisie 2020).



Figuur 19. Leefbaarheidsscore (bron: Leefbaarometer 2018).

Sociale samenhang

De gemeente heeft een goede sociale samenhang ten opzichte van het gemiddelde van Nederland (Leefbaarheidsscore, bron: Leefbaarometer 2018, zie Figuur 19). In het gemeentelijke gezondheidsbeleid (2021) wordt aangegeven dat bewoners, jong en oud, voldoende steun ontvangen indien nodig. Daarbij wordt opgemerkt dat er tekenen zijn dat de sociale samenhang en betrokkenheid bij elkaar afnemen: gevoelens van eenzaamheid onder de jeugd en ouderen nemen toe, het aantal bewoners dat geen problemen heeft bij aangaan/onderhoud van contacten neemt af, en pesten, onveiligheid op school en discriminatie worden als probleem ervaren door jongeren in sommige wijken en scholen.

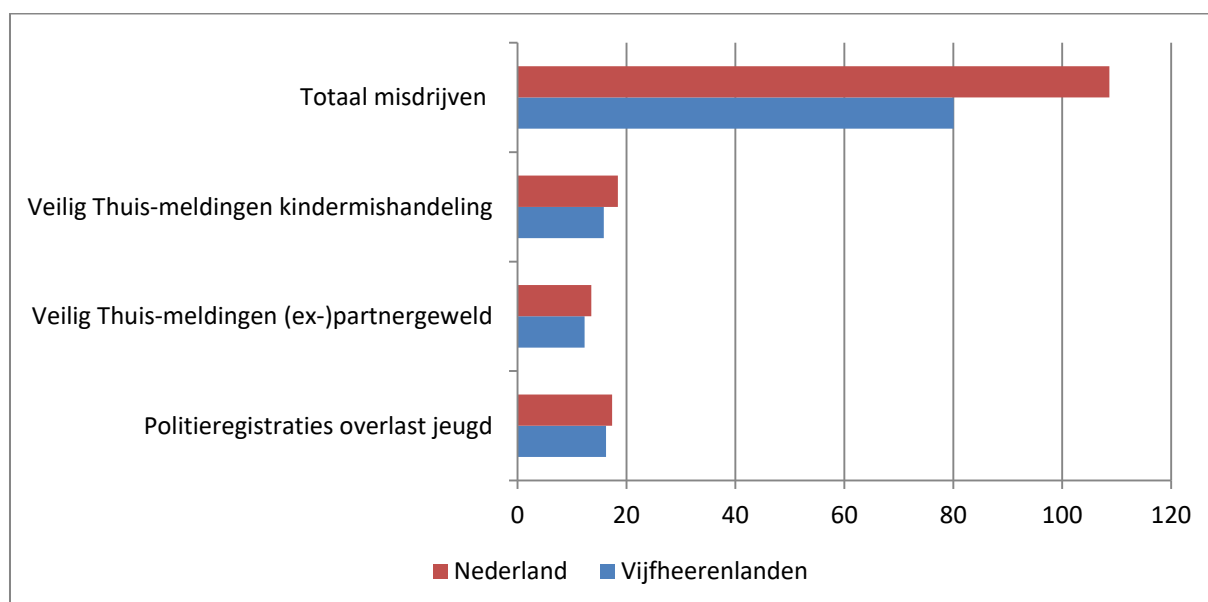
In bijna alle dorpen en kernen is een dorps- of wijkraad of een Oranjevereniging. Oosterwijk, Tienhoven a/d Lek, Leerbroek en Nieuwland hebben dat niet. In Zijderveld ook niet, maar daar is een actieve kerkgenootschap (WMO, 2021, zie Bijlage 1 Sport en voorzieningen WMO

Tabel 2. Indicatoren sociale omgeving, (bron: Gezondheidsbeleid 2021 in procenten, gemeente Vijfheerenlanden).

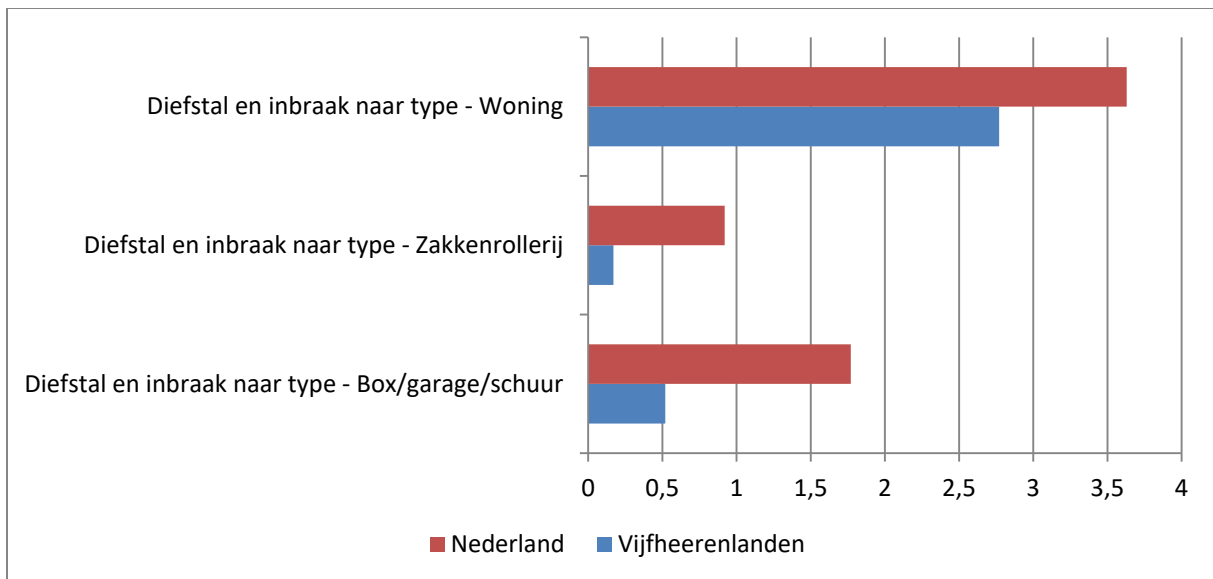
| Indicator sociale omgeving | Vijfheerenlanden (in %) | Referentie (in %) |
|---|-------------------------|-------------------|
| bewoners dat zich veilig voelt in de wijk (Inwonerspanel, 2020) | 94 | - |
| bewoners dat zich eenzaam voelt (Inwonerspanel, 2020) | 16 | 12 (2016) |
| 13-17 jarigen dat zich matig/ernstig eenzaam voelt (GGD, 2019) | 15 | 11 (Utrecht) |
| bewoners dat voldoende steun heeft bij problemen (MSK, 2020) | 82 | 82 (2016) |
| bewoners dat geen problemen heeft bij aangaan/onderhoud van contacten (MSK, 2020) | 86 | 89 |

Sociale veiligheid

De gemeente is over het algemeen behoorlijk veilig voor wat betreft openbare orde en criminaliteit (waarstaatjegemeente.nl). Op alle indices scoort Vijfheerenlanden beter dan het landelijk gemiddelde. In de gemeente zijn minder misdrijven en minder meldingen voor (ex-)partnergeweld en kindermishandeling (zie Figuur 20). Ook zijn er minder diefstallen dan het landelijk gemiddelde (zie Figuur 21). Bovendien is de veiligheidsbeleving hoger dan het gemiddelde van Nederland. Dat sluit aan op de uitkomsten van het inwonerspanel, waarin 94% aangeeft zich veilig te voelen in hun wijk (Gezondheidsbeleid 2021). De politie is in 83,3 % van de gevallen binnen 15 minuten aanwezig na een prio-1 melding. Wel zijn er in Vijfheerenlanden gemiddeld over de afgelopen jaren meer klachten geweest over jeugdoverlast. Ook zijn er in de gemeente gemiddeld meer slachtoffers van digitale criminaliteit (Gezondheidsbeleid 2021).



Figuur 20. Openbare orde en veiligheid, per 10.000 inwoners (bron: waarstaatjegemeente.nl Politie derde kwartaal 2021).

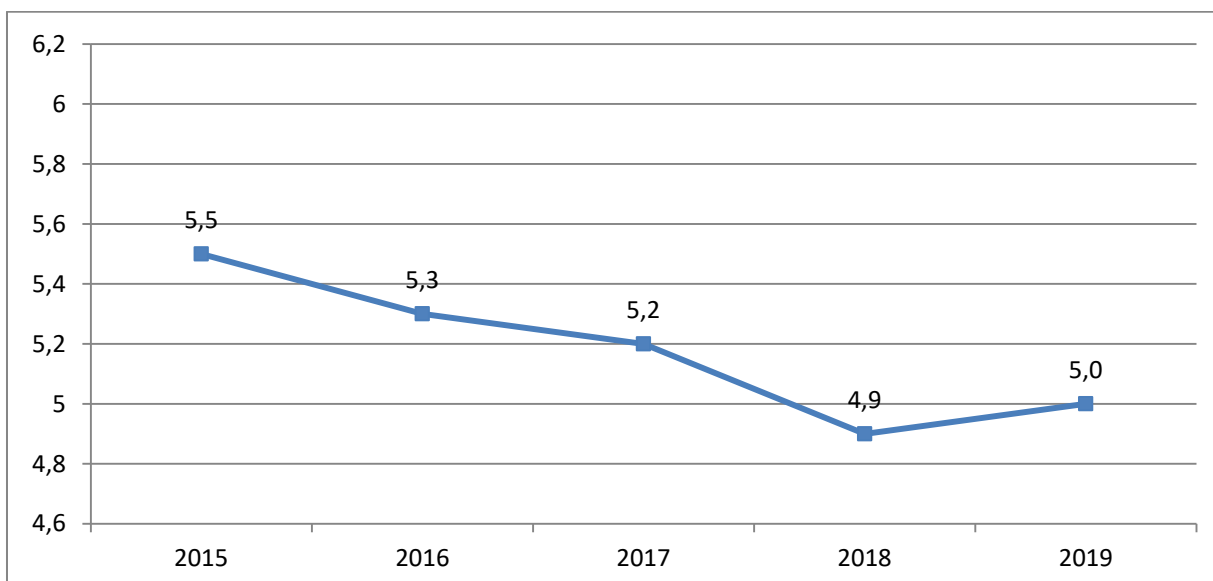


Figuur 21. Diefstal en inbraak naar type, per 10.000 inwoners (bron: waarstaatjegemeente.nl, Politie, derde kwartaal 2021).

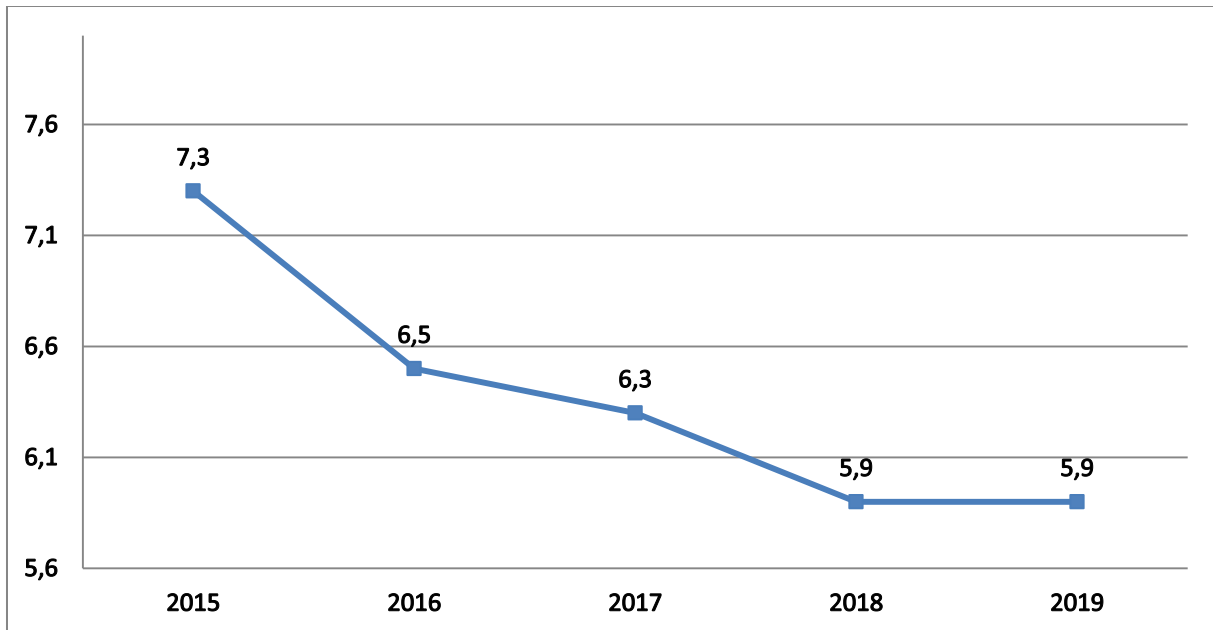
Sociaal economische status

In de gemeente heeft 5% van de huishoudens een laag inkomen ten opzichte van 6,7% in de regio Utrecht (GGDRU, 2020, gezondheidsmonitor) en 7,7 % landelijk (CBS, 2019, zie Figuur 22). Dit percentage ligt de laatste jaren steeds rond de 5%. Het aantal kinderen in huishoudens met een laag inkomen is iets gedaald (zie Figuur 23).

In vergelijking met Nederland hebben in de gemeente minder mensen een bijstandsuitkering (CBS, 2020, waarstaatjegemeente.nl). In Vijfheerenlanden is dat 3,1 % en in Nederland 5,1% van het totaal aantal huishoudens.



Figuur 22. Huishoudens met een laag inkomen (in procenten) (bron: Gezondheidsmonitor, 29-11-2021; CBS).



Figuur 23. Kinderen in een huishouden met een laag inkomen (in procenten) (bron: Gezondheidsmonitor, 29-11-2021; CBS).

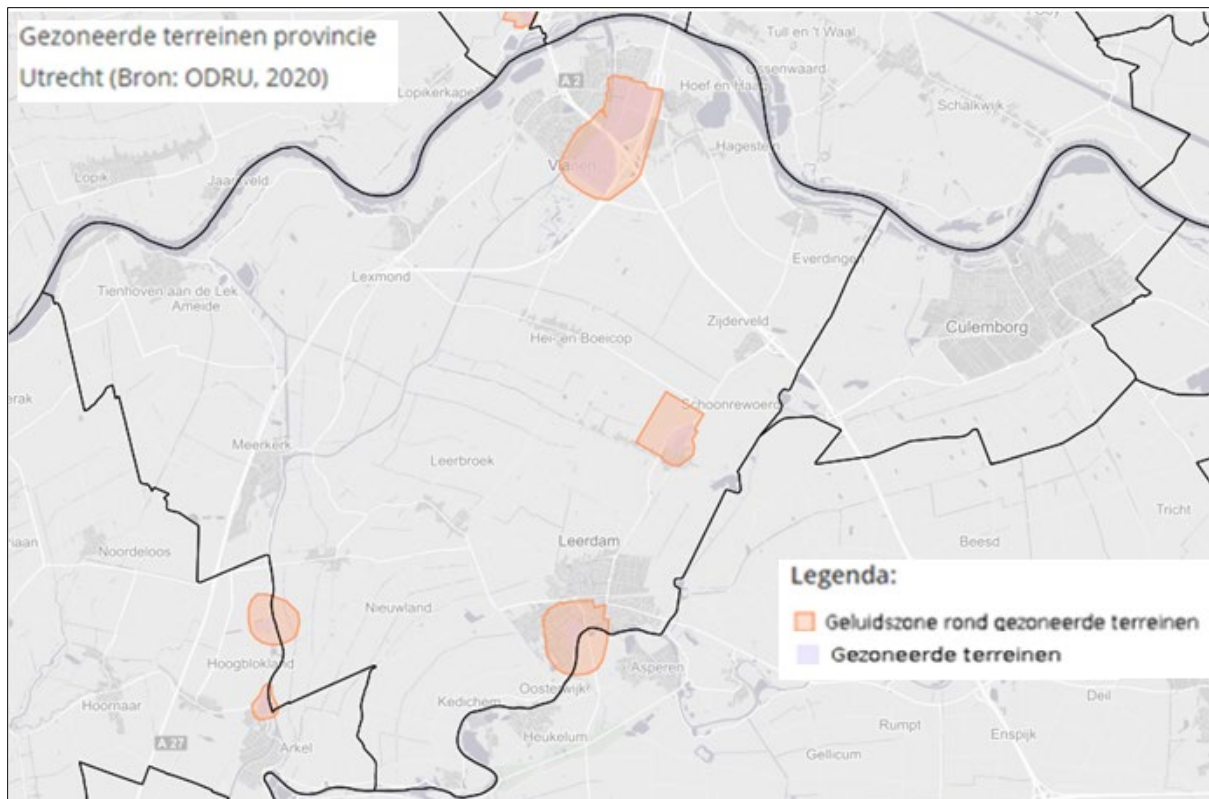
Samenvatting van opvallende kenmerken over leefbaarheid

- Procentueel neemt het aantal inwoners dat zich eenzaam voelt iets toe.
- Er is sprake van een goede sociale cohesie al zijn er tekenen dat de sociale samenhang en betrokkenheid bij elkaar afnemen.
- Leerdam West en wijk Vijfheerenlanden scoren minder goed op leefbaarheid.
- Vijfheerenlanden is een veilige gemeente, men voelt zich ook veilig.
- Er zijn minder mensen met een laag inkomen dan gemiddeld in Nederland.

1.5 Economie

Werklandschappen

In totaal zijn er in de gemeente elf werklandschappen. In totaal gaat het om 355 ha bruto / 275 ha netto werklandschappen die gezamenlijk voor circa 33% van de werkgelegenheid in de gemeente zorgen. Bij Meerkerk, Vianen en Leerdam zijn de meeste bedrijventerreinen aanwezig. Bij Vianen is een groot geluidgezoneerd bedrijventerrein aanwezig (Centrum de Hagen de Biezen). Daarnaast is er in Leerdam en in Schoonrewoerd een gezoneerd industrieterrein (resp. de Glasfabriek en de Zuivelfabriek Schoonrewoerd).



Figuur 24. Geluidgezoneerde terreinen (bron: Omgevingsdienst Regio Utrecht, 2020).

Specifieke kantoorlocaties zijn alleen bij Vianen te vinden.

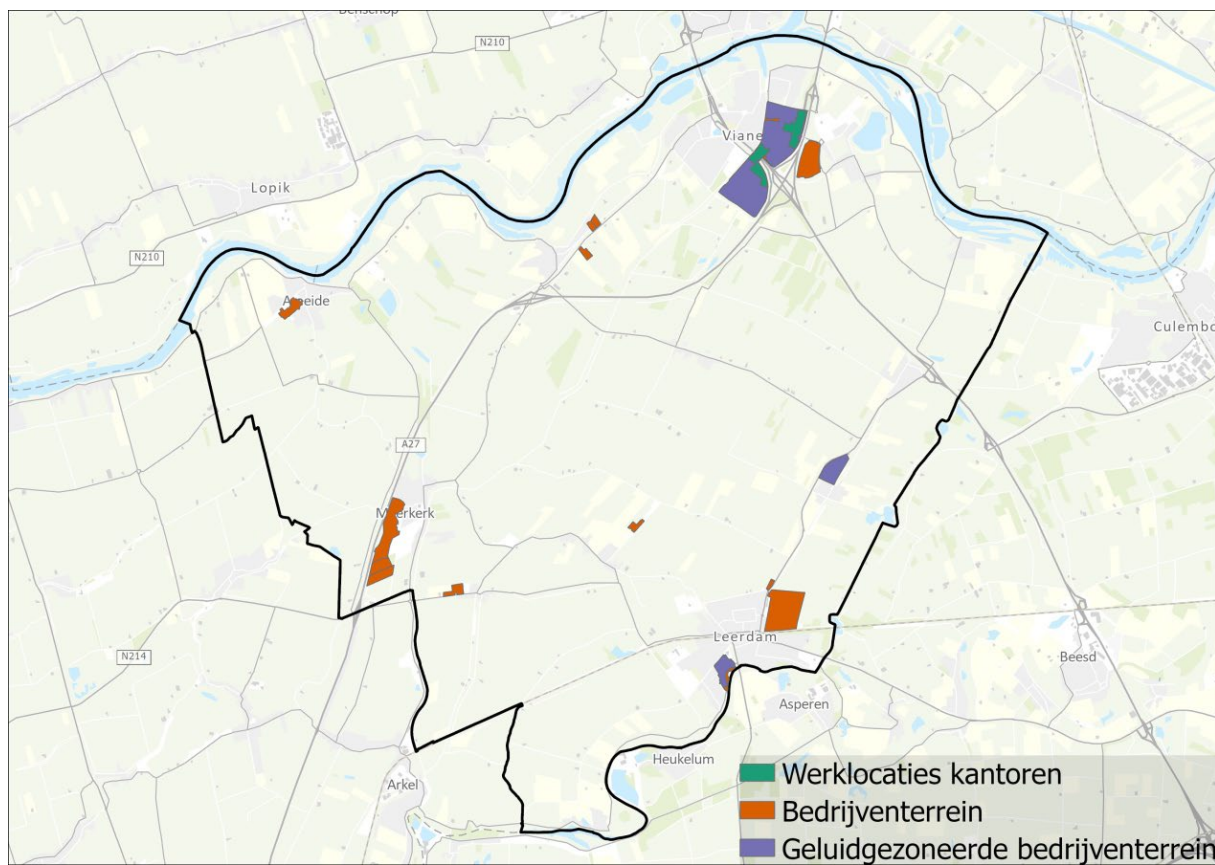
In de gemeente liggen een aantal grotere, goed ontsloten werklandschappen, namelijk Vianen De Hagen en De Biezen, Vianen - Gaasperwaard, Meerkerk (I-IV) en Leerdam Nieuw Schaik.

Werklandschap Ameide – Aan de Zodenslag is ingesloten door woonwijken en heeft een slechte interne en externe bereikbaarheid. Het is een wat ouder bedrijventerrein met panden van 50 jaar of ouder.

Een aantal kleinschalige, maar goed functionerende werklandschappen zijn Lexmond - De Bull en Lexmond - Kortenhoeven, Leerbroek, Schoonrewoerd - Steenoven (Kaasfabriek) en Nieuwland – Zijlkade.

Leerdam Lingedijk (Glasfabriek) is een geluid gezoneerd industrieterrein. Het heeft een goede bereikbaarheid over de Linge maar de ontsluiting op de dijk is een aandachtspunt vanwege de combinatie met het recreatieverkeer, waaronder veel fietsers.

In Bijlage 2 Bestaande situatie bedrijventerreinen is meer informatie over de bedrijventerreinen opgenomen.



Figuur 25. Werklandschappen (bron: gemeente Vijfheerenlanden).

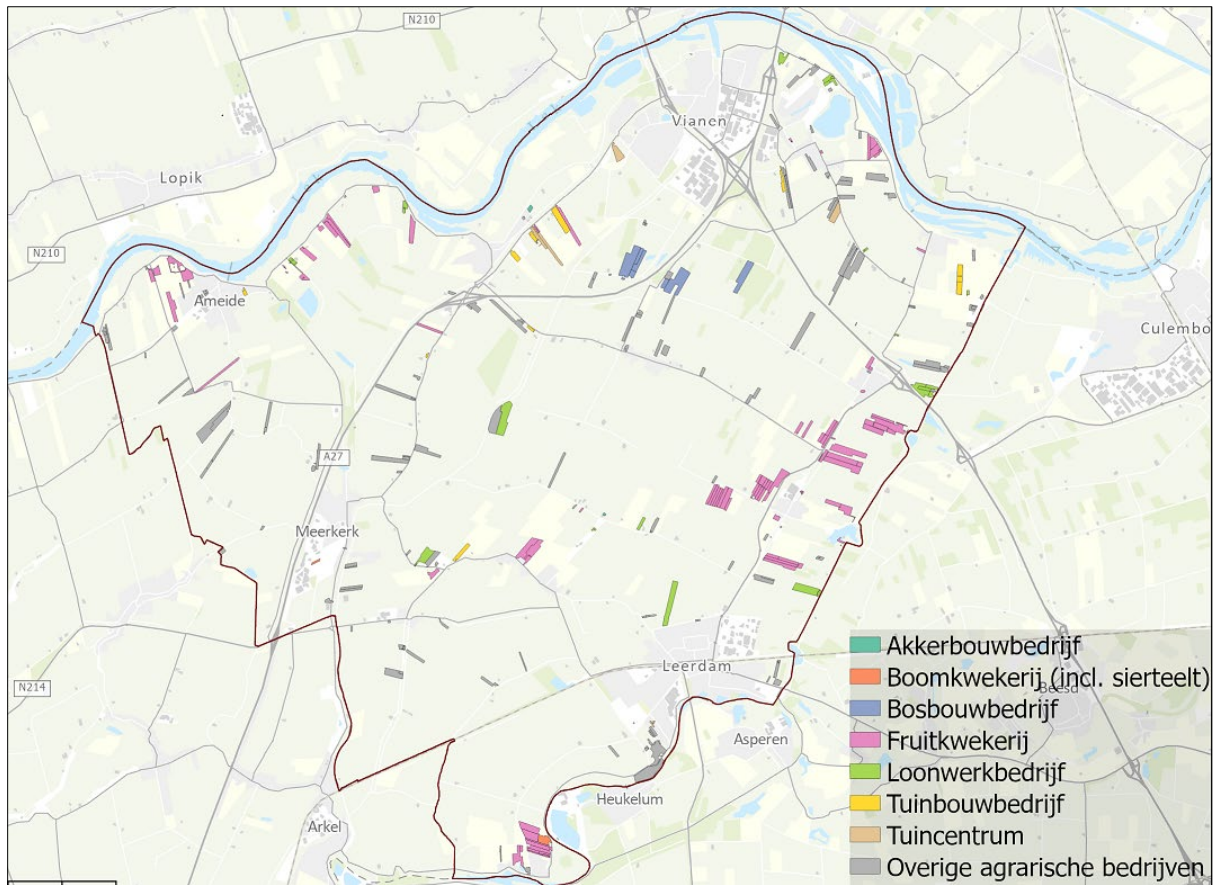
Landbouw (aantallen, ligging, type bedrijven)

In 2021 waren er in Vijfheerenlanden de volgende agrarische bedrijven:

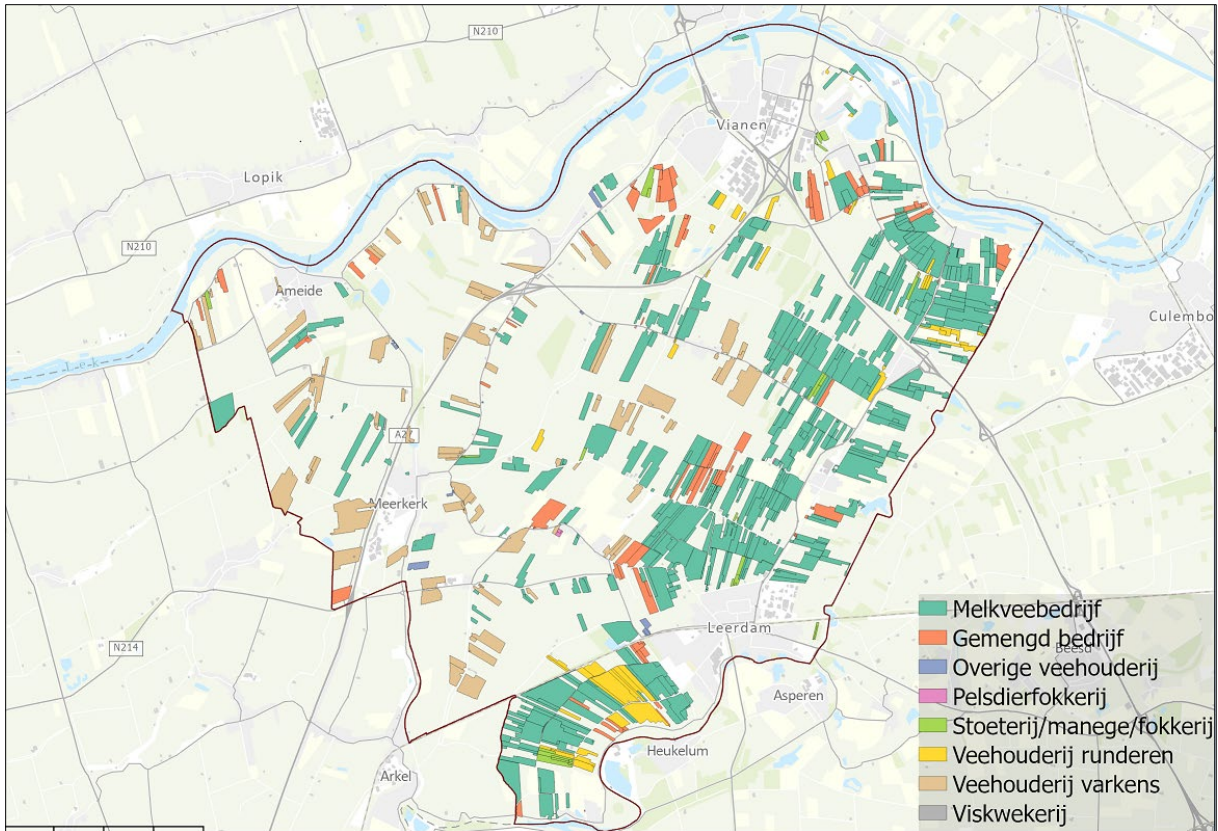
Tabel 3. Aantal bedrijven per type landbouw (bron: CBS, <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/80781ned/table?ts=1642437981829>).

| Type landbouwbedrijven | Aantal bedrijven 2021 |
|----------------------------------|-----------------------|
| Aantal landbouwbedrijven, totaal | 297 |
| Akkerbouw | 18 |
| Tuinbouw open grond | 78 |
| - waarvan fruitteelt | 71 |
| Grasland en groenvoedergewassen | 265 |
| Graasdieren | 230 |
| Hokdieren | 8 |

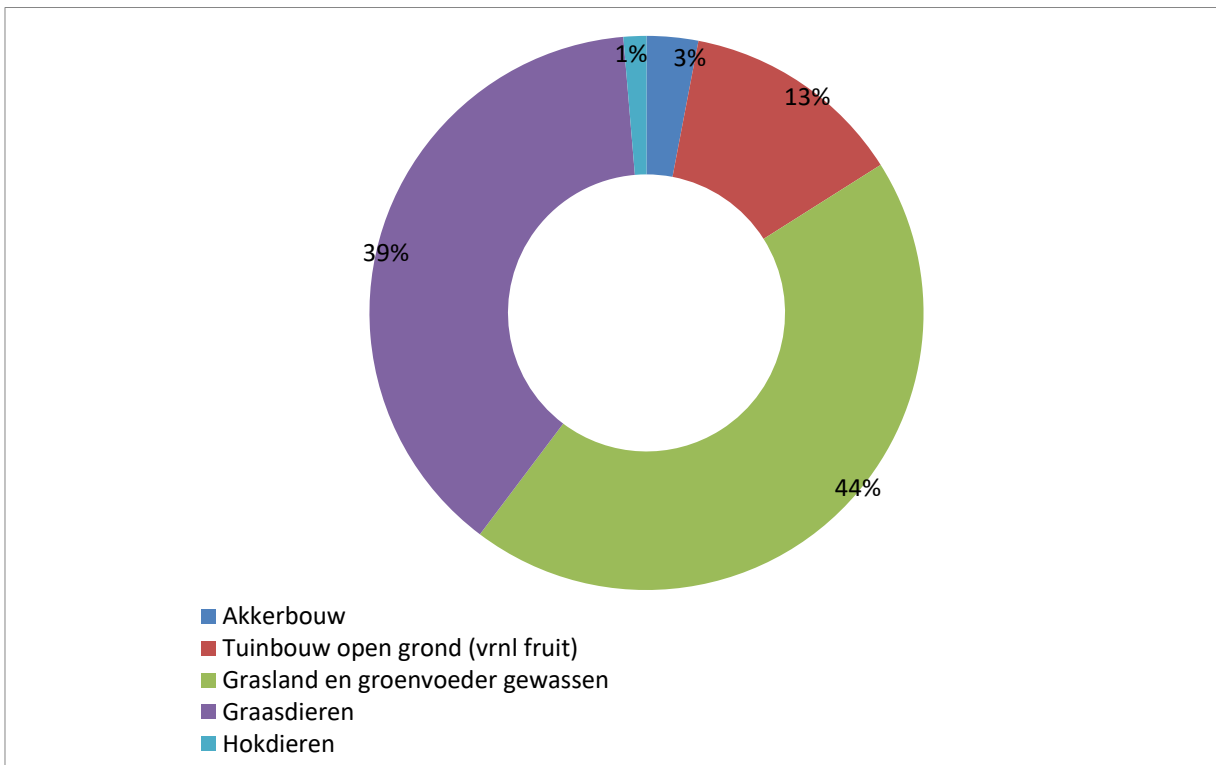
In de Figuur 26 en Figuur 27 is de ligging van de verschillende typen agrarische bedrijven weergegeven, in Figuur 28 in procenten.



Figuur 26. Agrarische bedrijven zonder dieren (bron: provincie Utrecht).



Figuur 27. Ligging en type bedrijven in Vijfheerenlanden – met dieren (bron: provincie Utrecht).



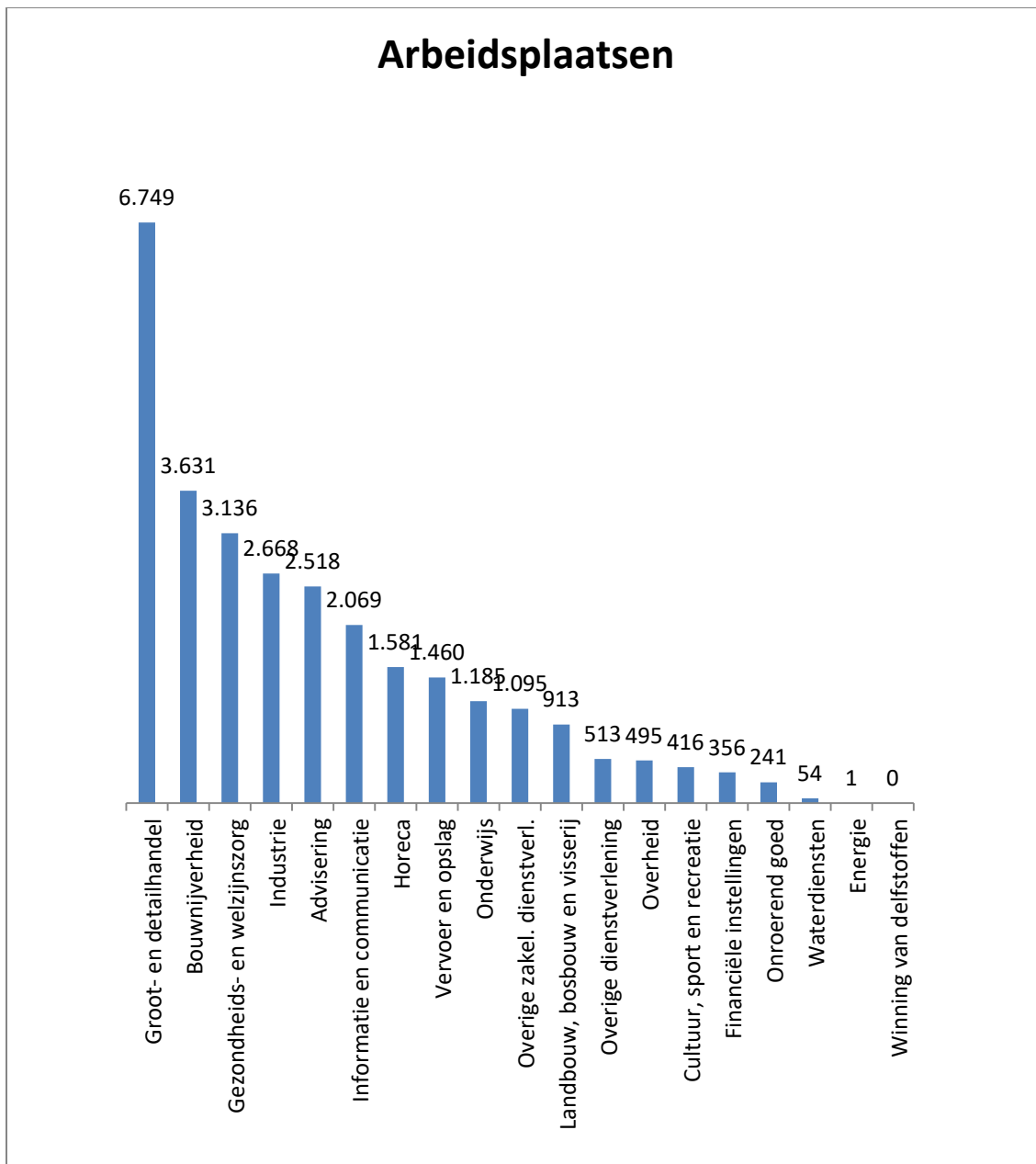
Figuur 28. Type agrarische bedrijven, in procenten (bron: CBS 2021).

Werkgelegenheid

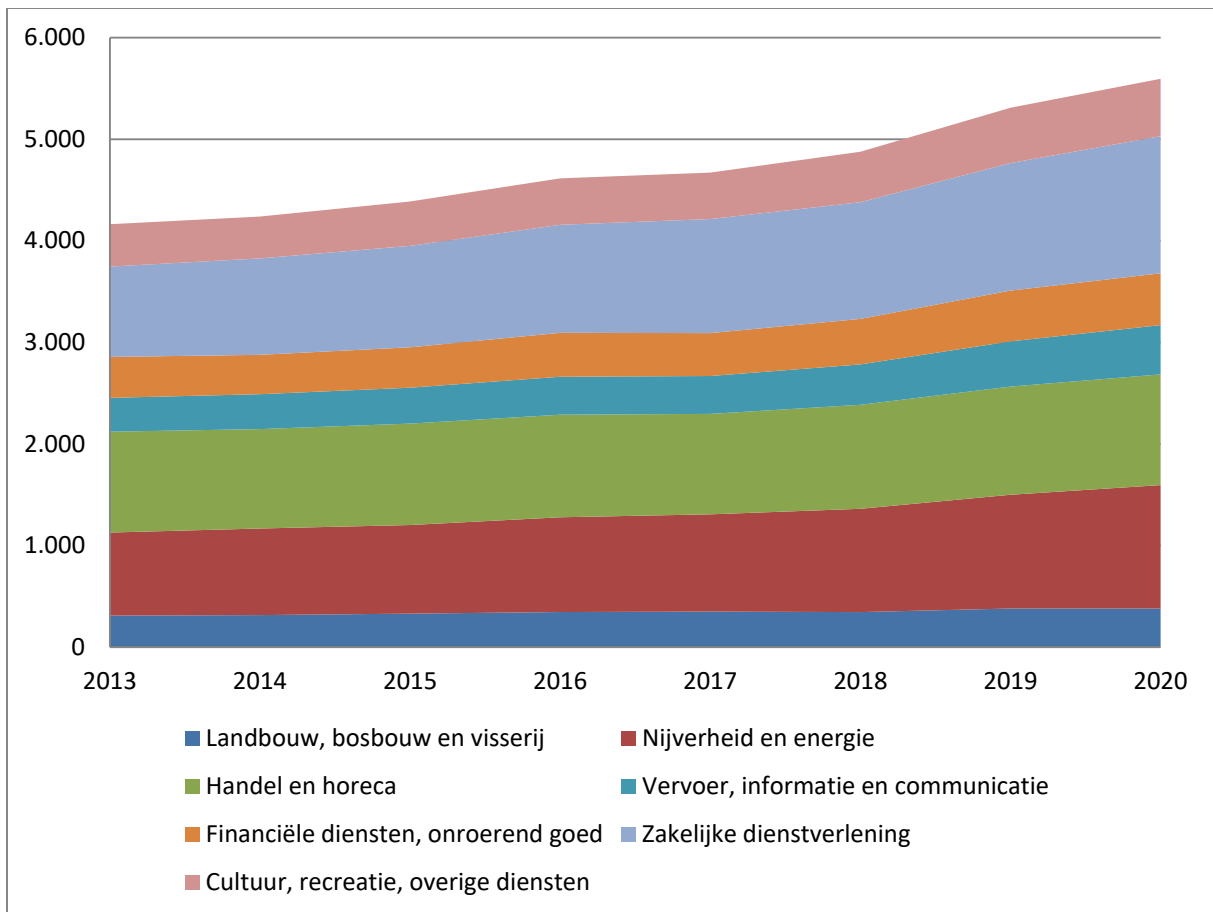
In totaal heeft Vijfheerenlanden 29.081 arbeidsplaatsen (peildatum 1-04-2020). Daarmee heeft de gemeente met circa 4% van alle arbeidsplaatsen van de provincie Utrecht een heel gemiddeld aanbod aan werkgelegenheid.

De meeste werkgelegenheid zit in de groot- en detailhandel. Ook de sectoren bouwnijverheid en gezondheids- en welzijnszorg hebben veel arbeidsplaatsen (zie Figuur 29. Aantal arbeidsplaatsen (in aantallen) (bron: Provinciaal Arbeidsplaatsen Register (PAR) 2020). Figuur 29). Het aantal arbeidsplaatsen in de bouwnijverheid en groot- en detailhandel is een stuk meer dan het provinciaal gemiddelde. In de sectoren zakelijke en financiële dienstverlening, overheidsinstellingen en onderwijs zijn juist gemiddeld minder arbeidsplaatsen dan gemiddeld in de provincie Utrecht. Het aantal arbeidsplaatsen is sinds 2010 met circa 4.000 plaatsen toegenomen. Het meeste daarvan is te vinden in de zakelijke dienstverlening, bouwnijverheid en de horeca.

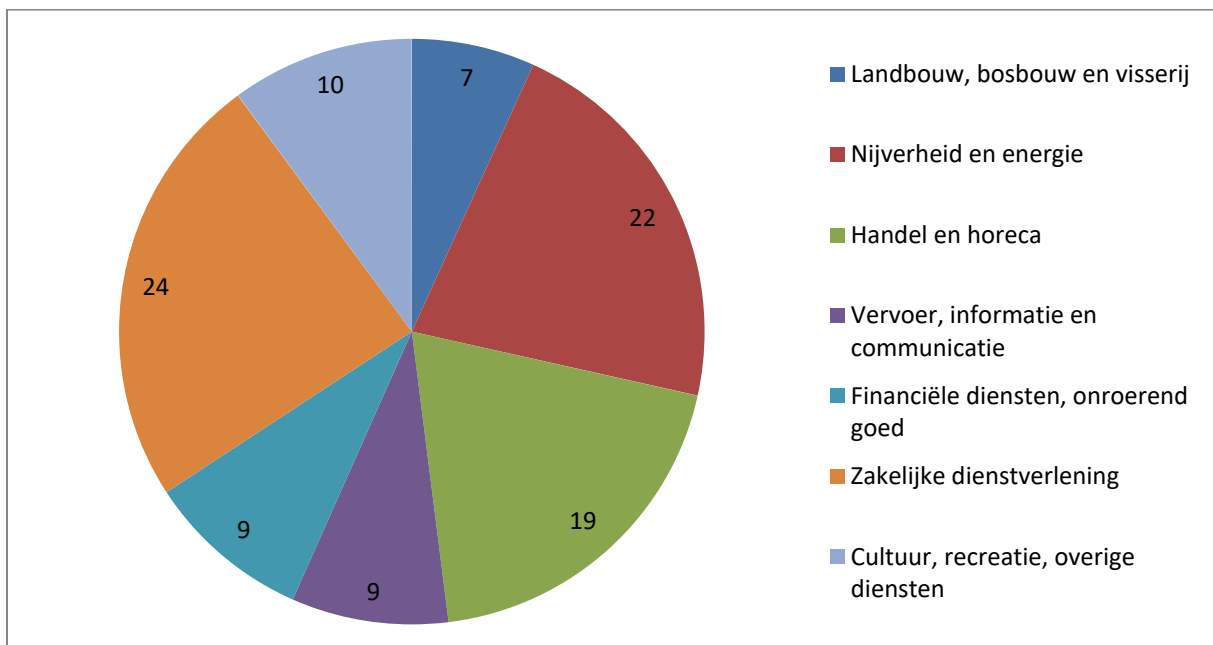
De gemeente telt in totaal 5.600 bedrijfsvestigingen. Meer dan de helft van de bedrijfsvestigingen behoren tot de sectoren Zakelijke dienstverlening, Nijverheid en energie en Handel en horeca (zie Figuur 31). In vergelijking met het Nederlandse gemiddelde zijn hier meer bedrijven in de categorie Nijverheid en energie, namelijk 22% ten opzichte van 16% als Nederlands gemiddelde. Het aantal bedrijven groeit (zie Figuur 30). Vijfheerenlanden heeft gemiddeld iets meer zzp-ers ten opzichte van Nederland, namelijk 13,4 % ten opzichte van 11,7% (CBS, 2019, waarstaatjegemeente.nl). Zzp-ers zijn in Vijfheerenlanden vooral te vinden in de commerciële dienstverlening (bedrijfstypen G-N).



Figuur 29. Aantal arbeidsplaatsen (in aantallen) (bron: Provinciaal Arbeidsplaatsen Register (PAR) 2020).



Figuur 30. Groei van bedrijven per type (in aantallen) in de afgelopen jaren (bron: Allecijfers.nl, 21-10-2021, CBS).

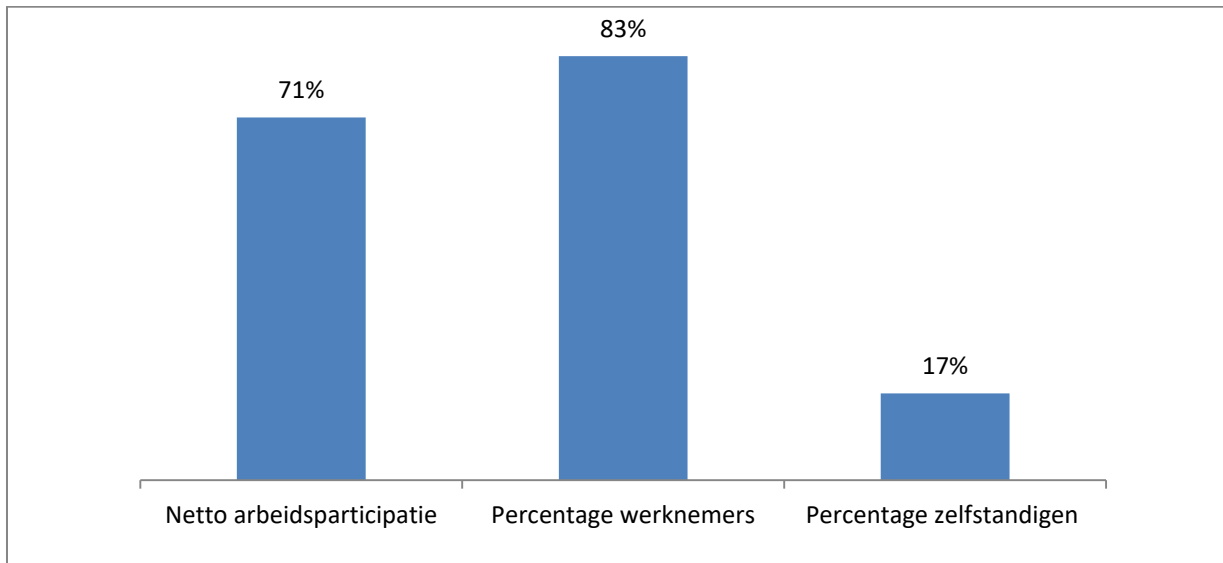


Figuur 31. Bedrijfsvestigingen in procenten (bron: Allecijfers.nl, 21-10-2021; gegevens CBS 2020).

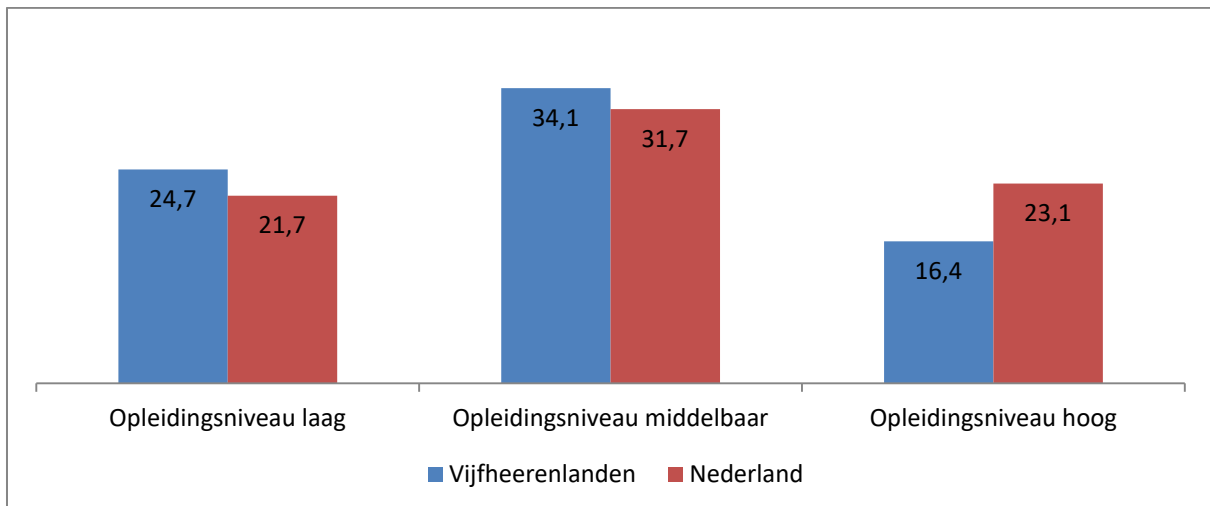
Beroepsbevolking

De beroepsbevolking (de inwoners die betaald werk hebben, of recent naar betaald werk hebben gezocht, tussen 15 tot 75 jaar) bestaat uit iets meer dan de helft van het aantal inwoners. De netto arbeidsparticipatie (het percentage van de beroepsbevolking dat werkt) ligt op 71%. Dat is iets meer dan het Nederlands gemiddelde van 69%. Het gemiddelde inkomen per inwoner ligt € 700 lager dan het Nederlandse gemiddelde (CBS, 2019). De verdeling tussen zelfstandigen en mensen in loondienst is heel vergelijkbaar met het Nederlands gemiddelde (zie Figuur 32), namelijk 17% en 83% ten opzichte van 16% en 84%.

In Vijfheerenlanden zijn relatief meer laag en middelbaar opgeleiden dan het Nederlandse gemiddelde (zie Figuur 33). Het aandeel van de beroepsbevolking met een laag onderwijsniveau is licht gedaald de afgelopen 4 jaar (CBS-2016-2020, waarstaatjegemeente.nl).



Figuur 32 Arbeidsparticipatie.



Figuur 33. Beroepsbevolking in procenten (bron: Allecijfers.nl, 21-10-2021; gegevens CBS 2019).

Werkeloosheid

Het werkloosheidspercentage ligt in Vijfheerenlanden iets lager dan gemiddeld in Nederland, namelijk 3,0% ten opzichte van 3,8% (CBS, 2016-2021, [waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl)). Het werkloosheidspercentage is, net als in heel Nederland, gedaald. De daling heeft ingezet vanaf 2014.

Samenvatting van opvallende kenmerken over economie

- Werklandschap Ameide – Aan de Zodenslag vormt een aandachtspunt, want het is ingesloten door woonwijken en heeft een slechte interne en externe bereikbaarheid. Het is een wat ouder bedrijventerrein met panden van 50 jaar of ouder.
- De ontsluiting van de Glasfabriek is een aandachtspunt.
- In vergelijking met het Nederlandse gemiddelde zijn hier meer bedrijven in de categorie Nijverheid en energie, namelijk 22% ten opzichte van 16% als Nederlands gemiddelde.
- Vijfheerenlanden heeft gemiddeld iets meer zzp-ers ten opzichte van Nederland, namelijk 13,4 %.
- Het gemiddelde inkomen per inwoner ligt € 700,00 lager dan het Nederlandse gemiddelde (CBS, 2019).
- In Vijfheerenlanden zijn relatief meer laag en middelbaar opgeleiden dan het Nederlandse gemiddelde..
- Meeste sectoren zijn gericht op lage opleidingsniveau en opleidingsniveau en arbeidsaanbod sluit op elkaar aan.

2. Ambitie gezond leven

Milieugezondheidsrisico's

Veel van de klassieke grijze milieuthema's hebben een directe relatie met gezondheid: luchtkwaliteit, geluidkwaliteit, bodemkwaliteit, aanwezigheid asbest, hoogspanningsleidingen, licht en geur. Voor al deze onderwerpen zijn normen wettelijk vastgelegd, gebaseerd op de gevolgen voor de gezondheid van de mens. Het wil echter niet zeggen dat als aan de wettelijke normen wordt voldaan, geen schadelijke effecten kunnen optreden voor de gezondheid. Vooral een stapeling van verschillende negatieve invloeden heeft alsnog een negatief effect op gezondheid.

Naast deze grijze milieuthema's zijn ook andere onderwerpen belangrijk binnen het thema gezondheid. Hierbij moet gedacht worden aan bijvoorbeeld roken, eenzaamheid en overgewicht.

Luchtkwaliteit

Door verkeer, industrie, landbouw en huishoudens komen verontreinigende stoffen zoals fijn stof en stikstofdioxide (NO₂) in de lucht. De concentratie van vervuilende stoffen in de Nederlandse lucht nam de afgelopen decennia af, omdat veel bedrijven en ook wegverkeer schoner zijn geworden. Ondanks die verbetering brengt luchtverontreiniging nog steeds schade toe aan natuur en de gezondheid van mensen.

Blootstelling aan fijn stof en ozon kan gezondheidsschade veroorzaken, vooral het ontstaan en verergeren van aandoeningen van hart- en vaatstelsel en luchtwegen en longen. De Gezondheidsraad schat dat concentraties fijn stof, stikstofdioxide en ozon tot 12.000 vroegtijdige sterfgevallen per jaar leiden. In de natuur bedreigt luchtverontreiniging de diversiteit aan planten- en diersoorten.

Normen

In Europees verband zijn afspraken gemaakt over de luchtkwaliteit. Veel van de wettelijke normen komen direct uit Europese richtlijnen. In de Nederlandse wetgeving zijn ze vastgelegd in de Wet milieubeheer. Voor fijn stof zijn verschillende grenswaarden vastgesteld, voor roet (nog) niet. Voor fijn stof PM₁₀ is bepaald dat de concentratie gemiddeld per jaar niet hoger mag zijn dan 40 microgram per kubieke meter (µg/m³). Voor en PM_{2,5} is dit 25 (µg/m³). Voor stikstofdioxide is de grenswaarde 40 µg/m³ per jaar. Onder de Omgevingswet blijven deze wettelijke normen hetzelfde. De World Health Organisation (WHO) stelt voor de buitenlucht zogenaamde Air Quality Guidelines op. Deze WHO-advieswaarden zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek naar de gezondheidseffecten van blootstelling aan luchtverontreiniging. In september 2021 heeft zij de advieswaarden aangescherpt: voor fijnstof PM_{2.5} is deze gehalveerd naar 5 µg/m³, voor fijnstof PM₁₀ is deze 15 µg/m³ en voor stikstofdioxide (NO₂) is de advieswaarde nu 10 µg/m³. Dit is een advieswaarde, geen wettelijke norm.

Algemeen wordt aangenomen dat er geen niveau (drempelwaarde) is waaronder geen gezondheidseffecten zullen optreden. Elke verbetering van de luchtkwaliteit levert gezondheidswinst op.

Stikstofdepositie heeft gevolgen voor planten en daarom heeft een te hoge stikstofdepositie gevolgen voor de natuur en de biodiversiteit. In hoofdstuk 3 gaan we hier op in.

Luchtkwaliteit in Vijfheerenlanden

Fijn stof (PM10 en PM2,5)

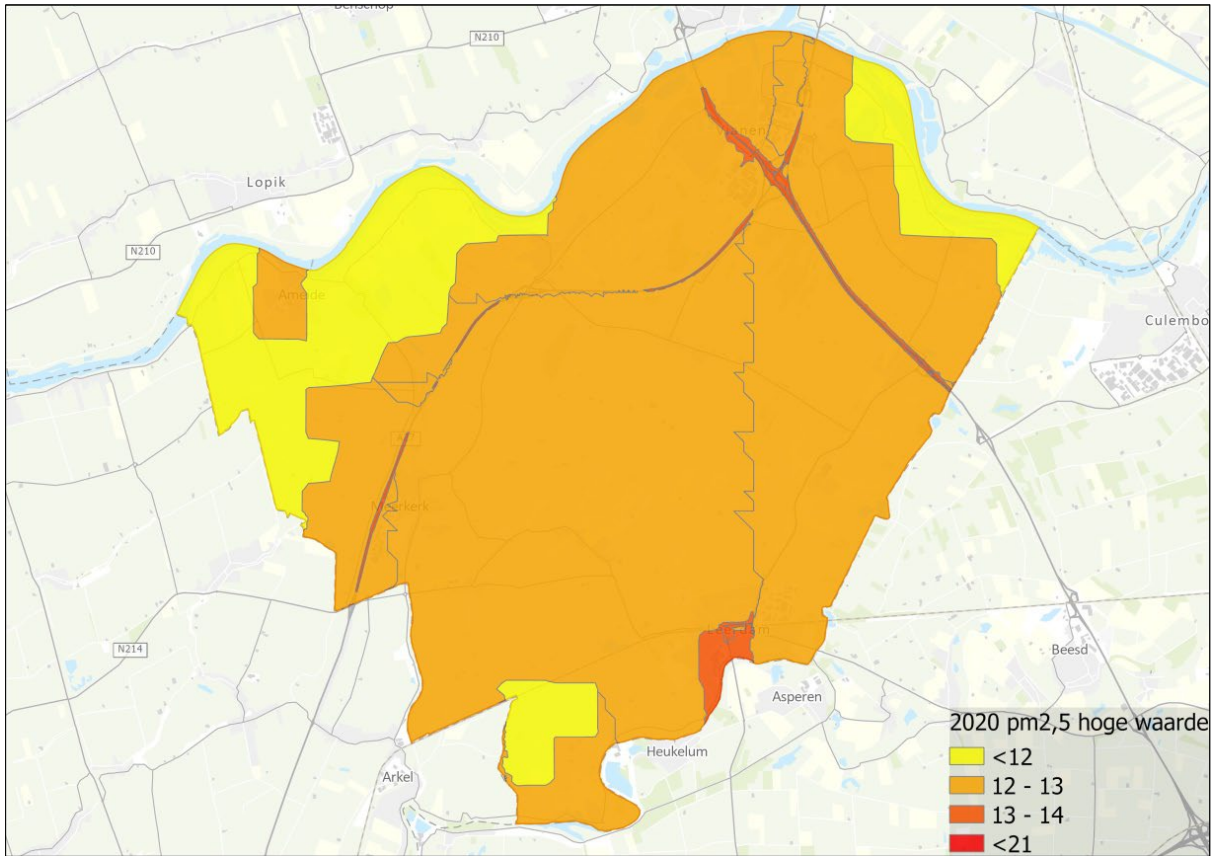
De blootstelling aan PM10 is in Vijfheerenlanden groter dan gemiddeld in Nederland (RIVM, 2020, [waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl)).

In figuren 34 - 36 worden de concentraties fijn stof in Vijfheerenlanden weergegeven.

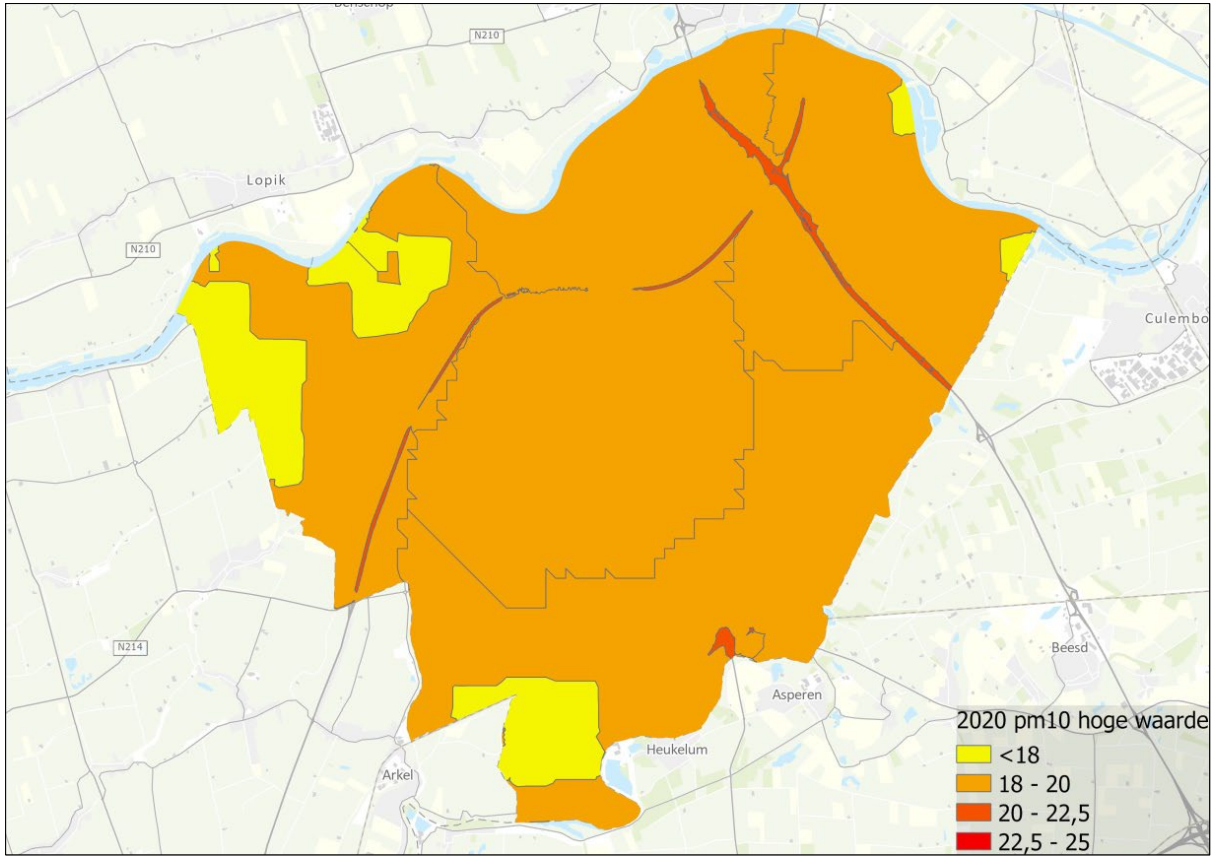
In Vijfheerenlanden ligt de fijnstof concentratie PM2,5 ruim onder de jaargemiddelde grenswaarde van 25 µg/m³. In het grootste deel van de gemeente is de concentratie 11-12 µg PM2,5 /m³. Alleen bij de snelwegen, in een deel van Vianen en in een deel van Leerdam ligt de concentratie iets hoger, namelijk op 12-13 µg PM2,5 /m³.

In de gehele gemeente wordt voldaan aan de grenswaarde voor fijnstof PM10 van 40 µg/m³. Rondom de snelwegen en de kernen ligt de concentratie het hoogst, op 20-21 µg PM10/m³. Hoe verder van de snelwegen en kernen hoe lager de concentratie. In het landelijk gebied is de concentratie 18-19 µg PM10/m³.

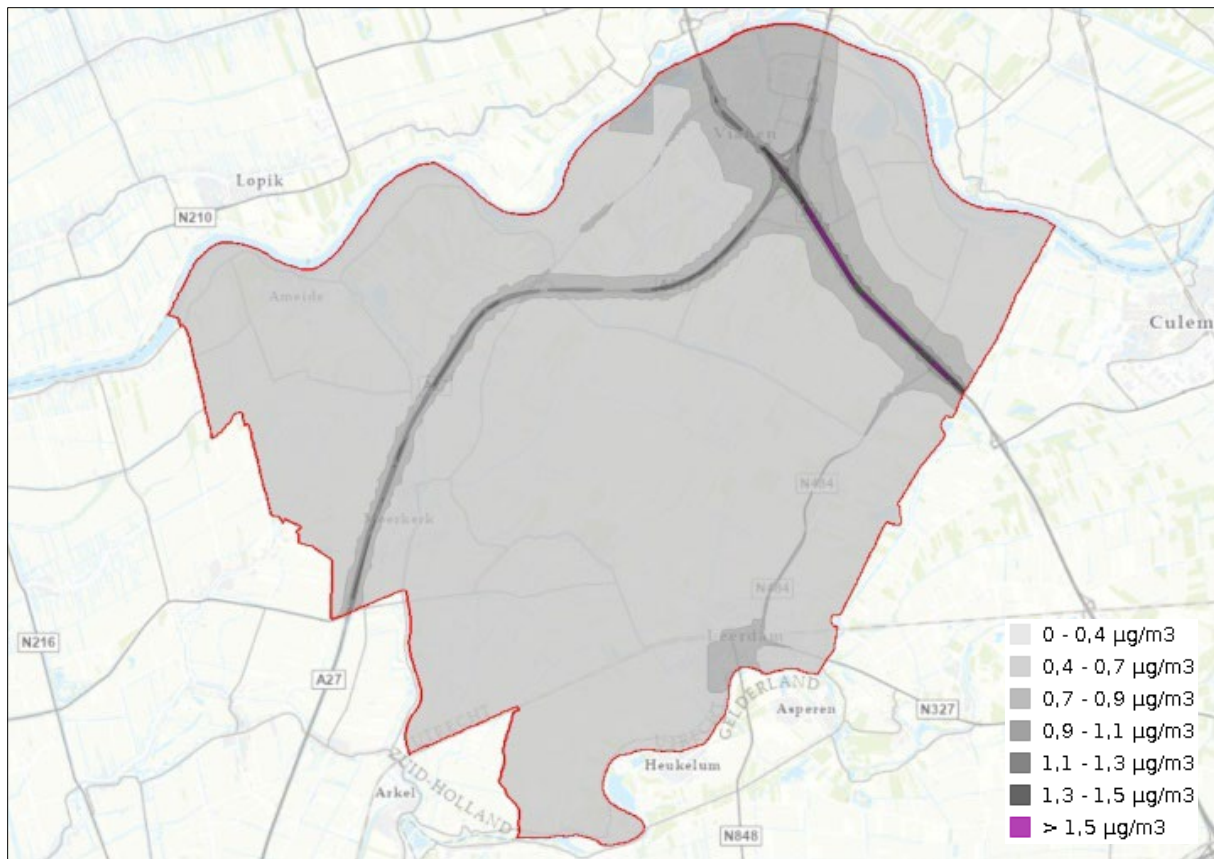
Door samenklontering van ultra fijn stof ontstaat roet, oftewel elementair koolstof. De hoogste concentraties roet komen langs wegen voor. De stof is, net als stikstofdioxide en fijnstof, slecht voor de gezondheid. Gemiddeld is de roetconcentratie in drukke straten 1.5-2.0 µg/m³, in stedelijk gebied 0.9-1.5 µg/m³ en in gebieden buiten de steden 0.5-1.0 µg/m³. In Vijfheerenlanden ligt de concentratie roet bij de A2 boven de 1,5 µg/m³. Bij de A27 ligt de concentratie op 1,3 – 1,5 µg/m³. Hoe verder van de snelwegen, hoe lager de concentratie. Ook hier is te zien dat Vianen meer last heeft van luchtvervuiling door roet dan de andere kernen en het buitengebied. Dit is te zien in Figuur 36.



Figuur 34. Concentratie Fijnstof (PM2,5) (bron: Omgevingsdienst regio Utrecht).



Figuur 35. Concentratie Fijnstof (PM10) (bron: Omgevingsdienst Regio Utrecht).



Figuur 36. Concentratie elementair koolstof (roet) (bron: Omgevingsdienst Regio Utrecht).

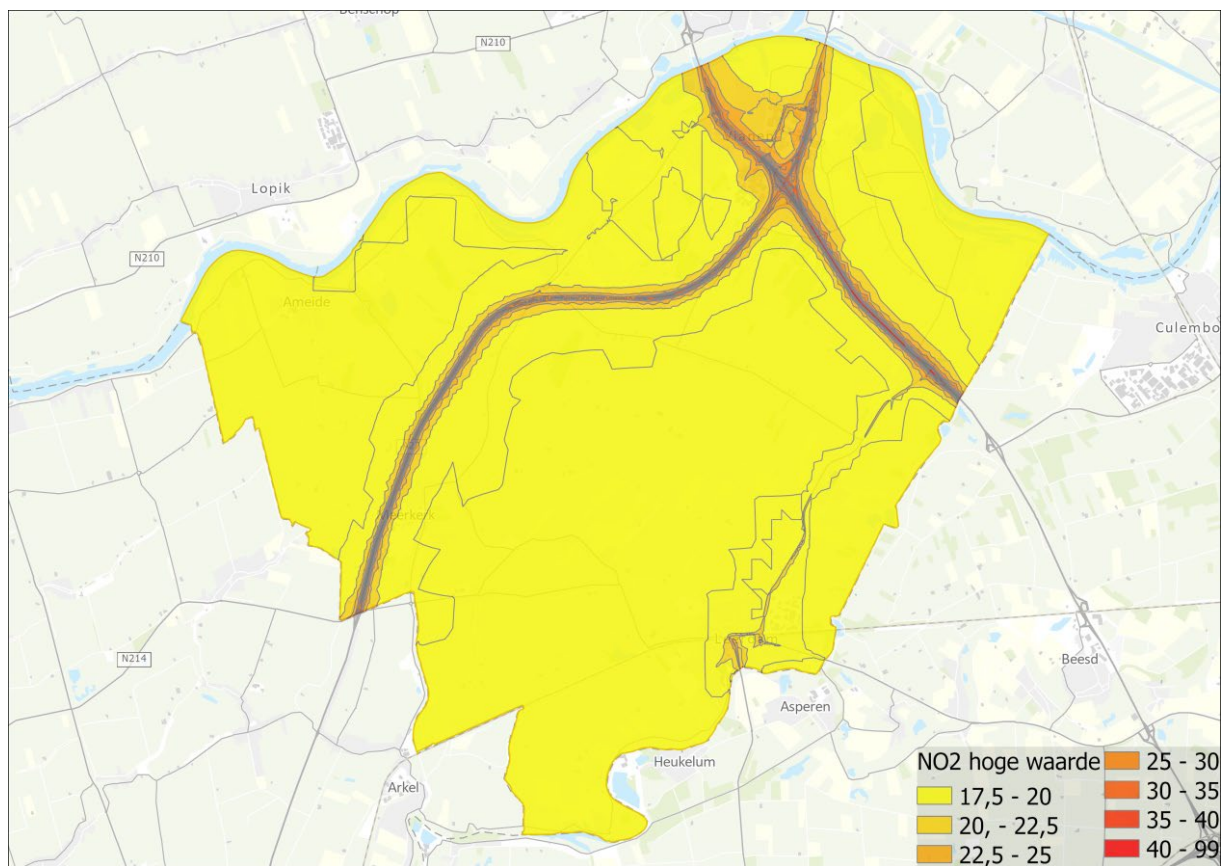
Stikstof

Stikstof (N₂) is een kleur- en reukloos gas dat overal om ons heen is. Ongeveer 78% van alle lucht bestaat uit stikstof. Stikstof is van zichzelf niet schadelijk voor mens en milieu, maar er zijn ookverbindingen van stikstof in de lucht die wel schadelijk kunnen zijn. Dit zijn stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH₃). Stikstofoxiden (NO_x) komen vooral in de lucht terecht door uitlaatgassen van het verkeer en de uitstoot van industrie, en zijn schadelijk voor de gezondheid. Ammoniak (NH₃) komt met name van dieren in de veeteelt. Een klein deel komt uit overige bronnen zoals industrie, de bouw en het verkeer. Ammoniak is alleen schadelijk voor de gezondheid in hele hoge concentraties. In de buitenlucht is de ammoniakconcentratie bijna nooit zo hoog.

Stikstofdioxide, NO₂, wordt vooral uitgestoten door het verkeer en is ook een factor voor luchtverontreiniging, maar het effect op gezondheid is minder groot dan van fijn stof en ozon. Blootstelling aan stikstofdioxide (NO₂) kan leiden tot een verminderde longfunctie, een toename van luchtwegklachten en astma-aanvallen en een verhoogde gevoeligheid voor infecties. De blootstelling aan NO₂ is in Vijfheerenlanden groter dan gemiddeld in Nederland (RIVM, 2020, [waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl)).

Voor stikstofdioxide (NO₂) geldt een jaargemiddelde grenswaarde van 40 µg/m³. De snelwegen zijn verantwoordelijk voor een concentratie van 20-25 µg NO₂/m³ en op sommige plekken zelf 25-30 µg NO₂/m³. Door de ligging nabij een knooppunt en twee snelwegen heeft de kern Vianen te maken

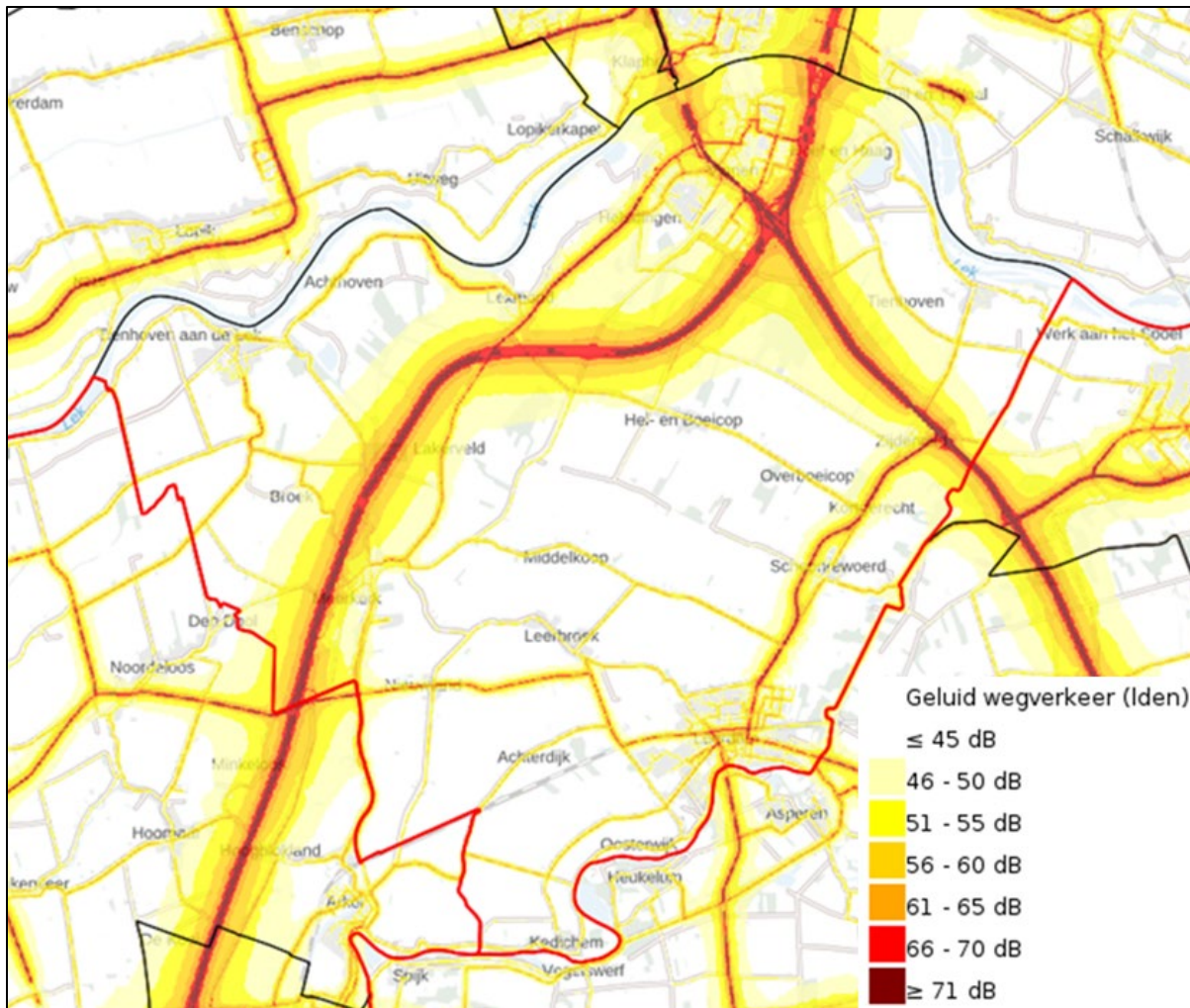
met een redelijk hoge concentraties. De grenswaarde wordt nergens overschreden. In het landelijk gebied neemt de concentratie af tot 14-16 $\mu\text{g NO}_2/\text{m}^3$. Dit is te zien in Figuur 37.



Figuur 37. Concentratie Stikstof (NO_2) (bron: Omgevingsdienst Regio Utrecht).

Geluid

De omgevingskwaliteit ten aanzien van het thema geluid wordt in de gemeente Vijfheerenlanden vooral bepaald door provinciale en rijkswegen (o.a. N 484, A2 en A27) en bedrijven binnen de gemeente en in de omliggende gemeenten en het spoor. Gevolgen van al deze activiteiten kunnen voor inwoners verschillend zijn en variëren van bezorgdheid tot ernstige hinder en zelfs gezondheidsproblemen. In Figuur 38 wordt het geluidniveau in Vijfheerenlanden weergegeven, veroorzaakt door weg- en railverkeer en als gevolg van gezoneerde industrieterreinen.



Figuur 38. Geluid alle bronnen (bron: Atlas Leefomgeving, RIVM, 2021).

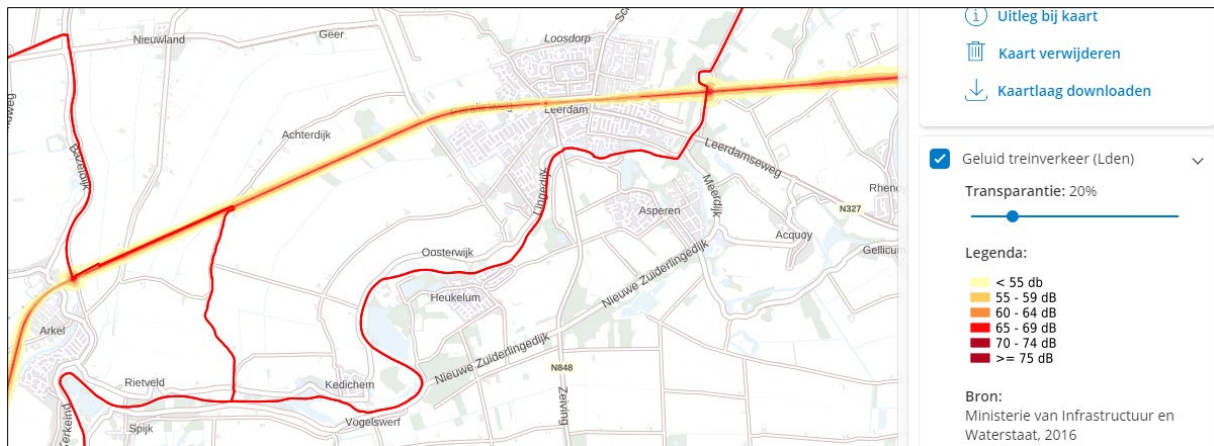
Geluid van wegen

De geluidbelasting als gevolg van wegverkeer wordt uitgedrukt in Lden (Lday-evening-night), de maat voor de gemiddelde geluidsbelasting over een etmaal. De geluidbelasting 's avonds en 's nachts wordt hierbij veel zwaarder meegerekend dan die van overdag, omdat het geluid dan hinderlijker is. Lawaai in onze woonomgeving leidt vooral tot hinder en slaapverstoring. Op 10 oktober 2018 heeft de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) haar nieuwe gezondheidskundige richtlijnen voor omgevingsgeluid gepubliceerd waarin is opgenomen dat het lawaai van wegverkeer onder de 53 dB zou moeten blijven.

Direct langs rijks- en provinciale wegen en hoofdwegen door de gemeente is sprake van een hoge geluidbelasting (boven de 60 dB). Langs de erfontsluitingswegen voldoet het geluidsniveau over het algemeen aan de voorkeursgrenswaarde. Voor woningen geldt een voorkeursgrenswaarde van 48 dB.

Geluid railverkeer

Rondom het spoor bij Leerdam geldt een geluidzone. Deze is weergegeven in Figuur 40.



Figuur 39. Geluid railverkeer (bron: kaart atlas leefomgeving).

Geluid industrielawaai

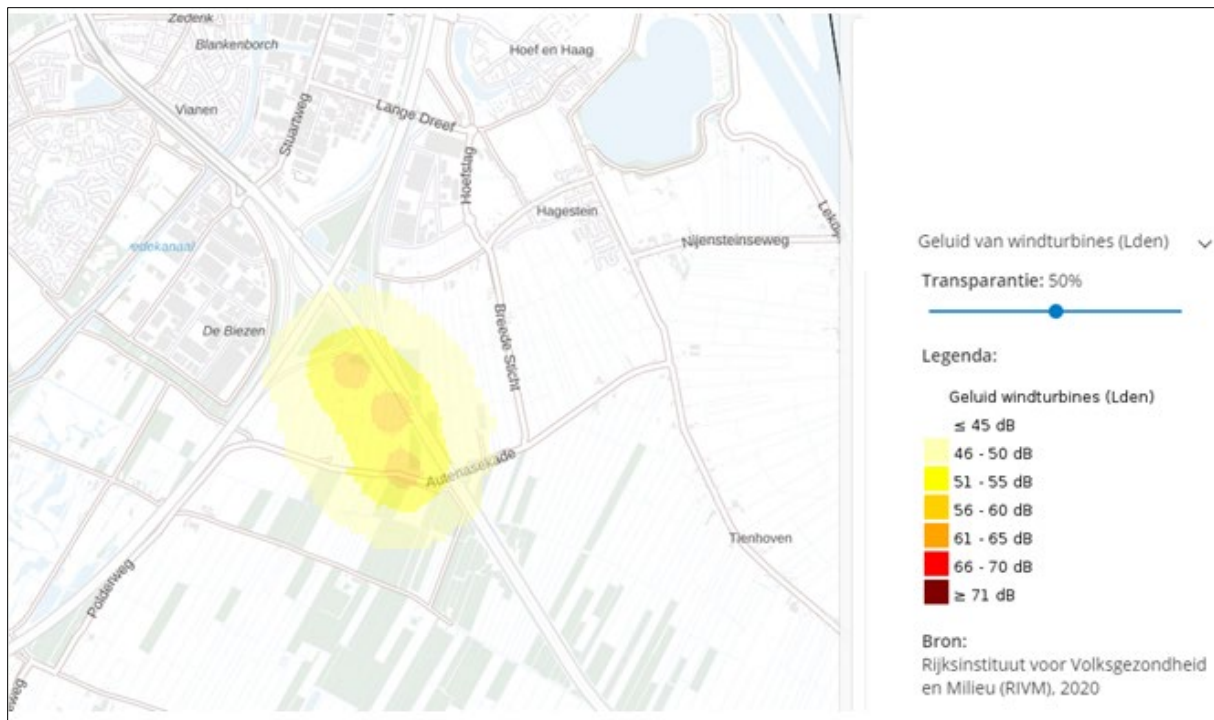
In artikel 53 van de Wet geluidhinder wordt beschreven aan welke regels voldaan moet worden om een industrieterrein de status 'gezoneerd' te geven. Het doel van zonering is het ruimtelijk scheiden van industrieterreinen waarop bedrijven zijn gevestigd die veel lawaai veroorzaken (de zogenaamde (grote) lawaaimakers) enerzijds en anderzijds woningen en andere geluidgevoelige bestemmingen. Rondom de gezoneerde terreinen ligt een wettelijke zone. Ter plaatse van de zonegrens en daar buiten mag de geluidbelasting vanwege het industrieterrein niet hoger zijn dan 50 dB(A) etmaalwaarde. Binnen deze geluidzone is een hoger geluidniveau mogelijk dan 50 dB.

Binnen de gemeente liggen drie gezoneerde industrieterreinen: de Glasfabriek in Leerdam, de Kaasfabriek in Schoonrewoerd en De Hagen de Biezen in Vianen.

Er zijn ook twee gezoneerde terreinen in buurgemeenten met een zone over VHL (zie Figuur 24).
24. Geluidgezoneerde terreinen).

Geluid als gevolg van windturbines

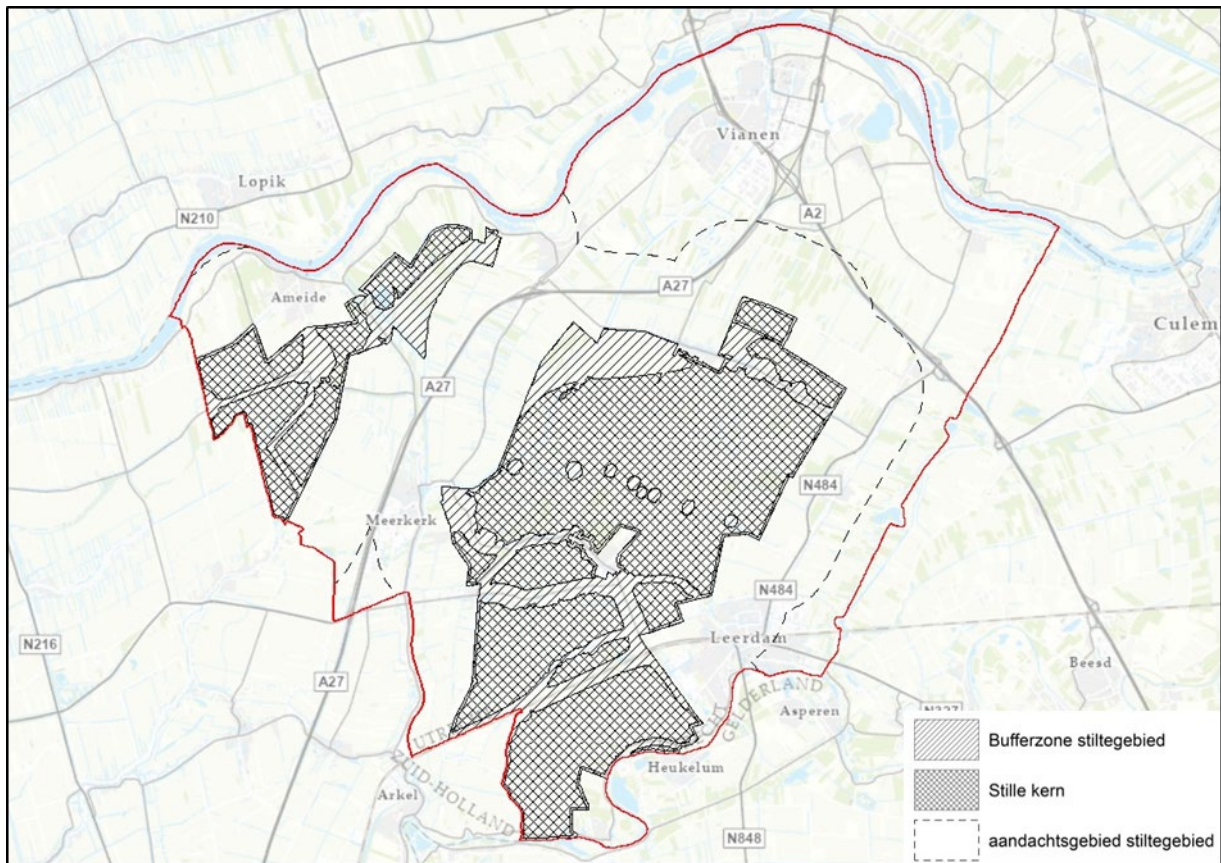
In Vijfheerenlanden staan op dit moment 3 windturbines, dicht bij de A27. Kaart X geeft een globaal beeld van de hoeveelheid geluid als gevolg van deze windturbines.



Figuur 40. Geluid van bestaande windturbines (bron: Atlas Leefomgeving, RIVM 2020).

Stiltegebieden

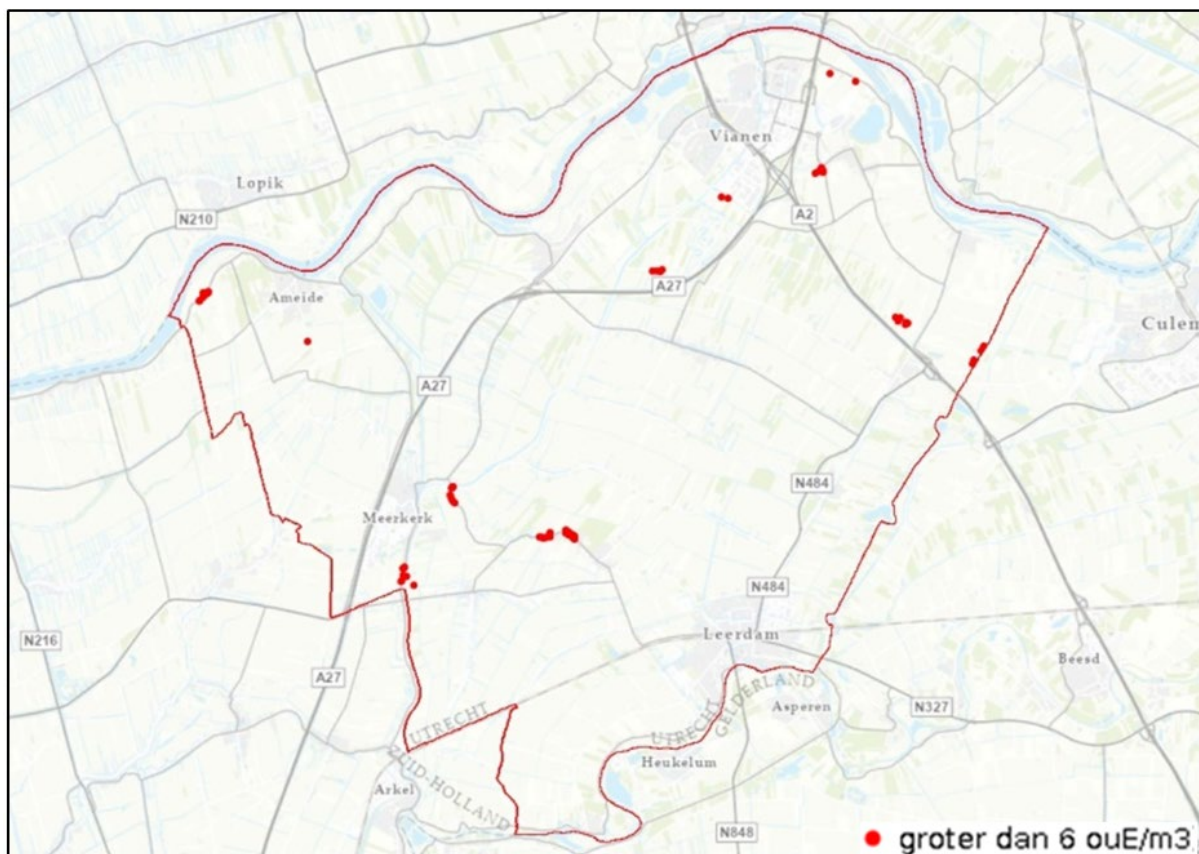
Twee gebieden binnen de gemeente zijn aangewezen als stiltegebied, namelijk het gebied gelegen tussen de A27 en de Lek en het landelijk gebied globaal tussen de A27 en de N484 (zie Figuur 41). In de stille kern geldt een gemiddeld geluidsniveau over een etmaal van maximaal 40dB(A). In de bufferzone is 45 dB(A) toegestaan. Binnen de stiltegebieden zijn activiteiten die de stilte negatief beïnvloeden niet toegestaan, de regels die hierover gelden zijn opgenomen in de provinciale omgevingsverordening. Gebiedseigen geluid is wel toegestaan.



Figuur 41. Stiltegebieden (bron: provincie Utrecht).

Geur

Een bron van geuroverlast kan zijn de aanwezigheid van veehouderijen in de directe nabijheid van woningen. Binnen de gemeente zijn verspreid een aantal woningen met een geurbelasting hoger dan 6 ouE/m³ ten gevolge van veehouderijen. Bij een geurbelasting van 6 ouE/m³ is nog sprake van een redelijk goed leefklimaat. Als de geurbelasting hoger wordt, dan is dat niet meer het geval en wordt het matig of zelfs slecht. De meeste geur belaste woningen zijn in de omgeving van Meerkerk en Vianen te vinden.



Figuur 42. Geurbelaste woningen (geurbelasting groter dan 6 ouE/m³ (bron: webkaart provincie Utrecht).

Dit betreft geur van intensieve veehouderijen.

Een bron van geuroverlast die steeds vaker wordt ervaren is het gebruik van houtkachels of allesbranders. Jaarlijks komen hierover bij de gemeente enkele klachten binnen.

Omgevingsveiligheid

Externe veiligheidsrisico's zijn risico's ten gevolge van transport van gevaarlijke stoffen over weg, over het water, via buisleidingen en het gebruik van gevaarlijke stoffen in inrichtingen (LPG-tankstation en zware chemie). In Vijfheerenlanden gelden risico's op het gebied van gevaarlijke stoffen vanwege inrichtingen en vanwege transport over de A2, A27, provinciale en gemeentelijke wegen en over de Lek.

Verspreid door het gebied zijn verschillende inrichtingen met een installatie aanwezig, waarvoor externe veiligheidsrisico's gelden. Er zijn een aantal tankstations met LPG-vulpunten aanwezig. Een aantal bedrijven heeft propaan opgeslagen. Bij het zwembad in Vianen ligt chloor opgeslagen en in de kaasfabriek in Schoonrewoerd is een ammoniakkoelinstallatie aanwezig. Bij de glasfabriek in Leerdam zijn zuurstoftanks aanwezig.

Voor alle inrichtingen worden de wettelijke richtlijnen gevolgd ten aanzien van externe veiligheid.

Voor de gemeente Vijfheerenlanden gelden geen bijzondere en afwijkende risico's.

In Figuur 37 worden risicobronnen weergegeven (bron landelijke risicokaart).

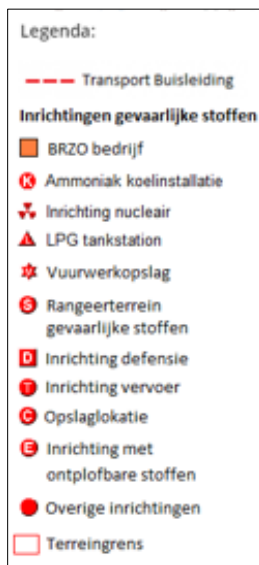
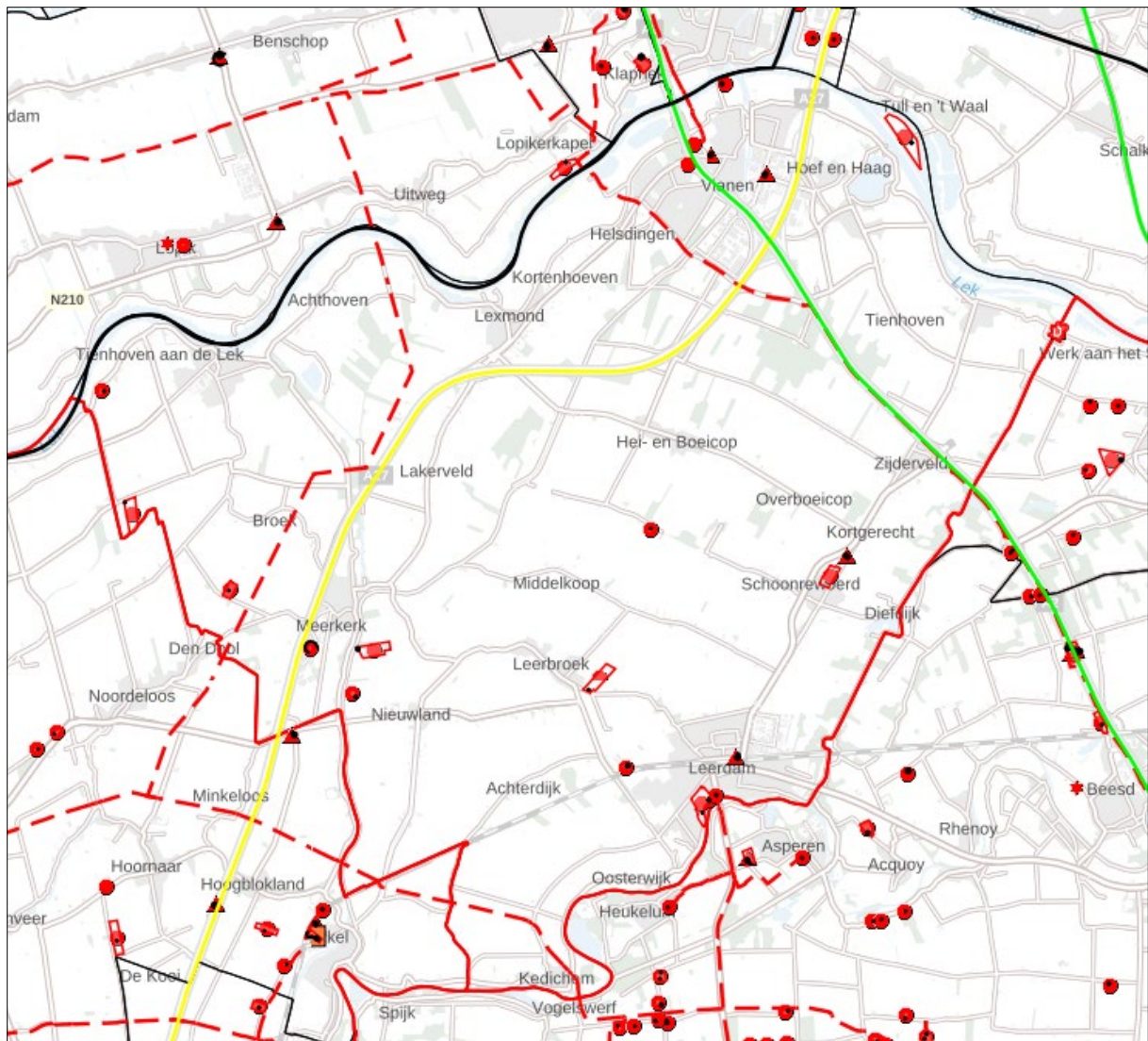
Het betreft hier een mogelijke risicosituatie:

- met brandbare/explosieve stof in open lucht, of
- met giftige stof in open lucht.

Concreet in, dan wel bij de volgende situaties:

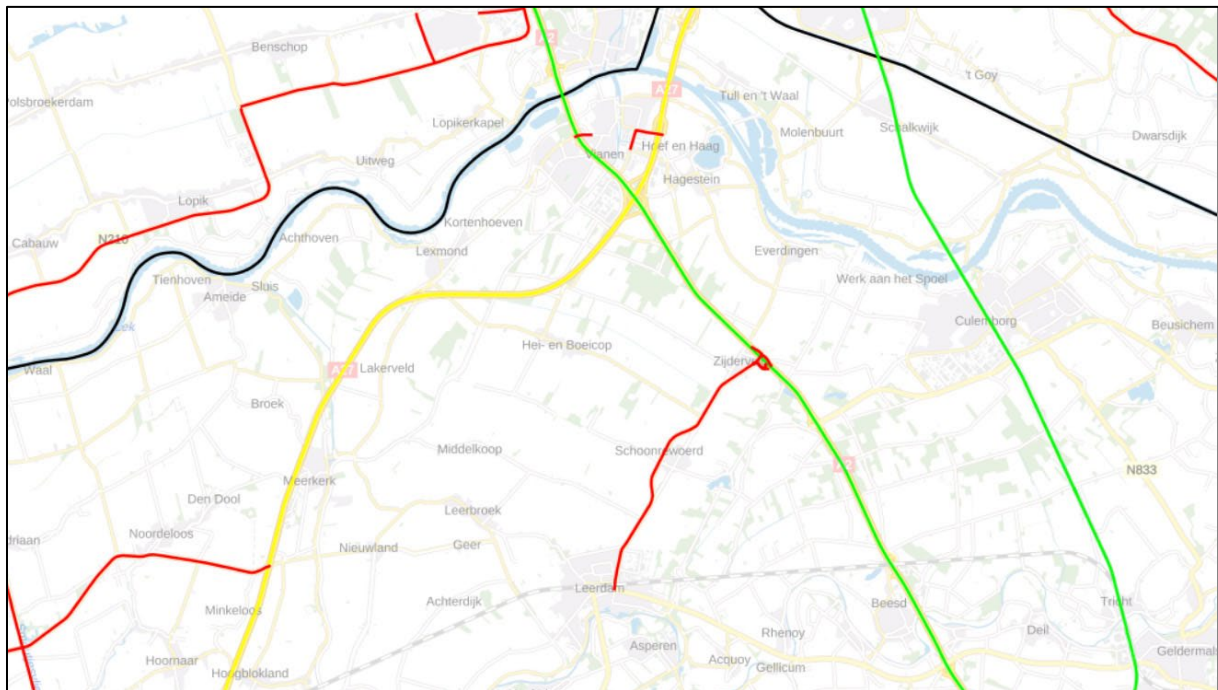
- opslaglocaties voor gevaarlijke stoffen;
- productie van gevaarlijke stoffen;
- verwerking van gevaarlijke stoffen;
- gebruik van gevaarlijke stoffen;
- vervoer gerelateerde inrichtingen, voor zover deze mogelijk een relevant effect hebben buiten de inrichting.

Naast het vervoer van gevaarlijke stoffen met schepen over vaarwegen of met vrachtwagens, worden ook stoffen vervoerd via buisleidingen. Naast een aantal stoffen ten behoeve van de chemische industrie gaat het hierbij met name om aardgas. Er lopen een paar buisleidingen door Vijfheerenlanden.




Figuur 43. Risicokaart (bron: Atlas Leefomgeving).

Over een aantal wegen vindt vervoer van gevaarlijke stoffen plaats:



Legenda:

-  Basisnet-binnenvaartroutes
-  Basisnet-wegtraject met PAG-indicatie
-  Basisnet-wegtraject zonder PAG-indicatie
-  Transport gevaarlijke stoffen
(wegen, spoor, water)

Figuur 44. Gevaarlijke stoffen routes in de gemeente Vijfheerenlanden (bron: risicokaart.nl).

Routing gevaarlijke stoffen

Door de minister van Infrastructuur en milieu zijn routeplichtige stoffen aangewezen waarvoor een gemeente een routeringsbesluit kan nemen. Wanneer een transporteur dergelijke gevaarlijke stoffen af moet leveren dan dient hij gebruik te maken van de aangewezen route. Als hij hiervan wil afwijken, dan moet hij een ontheffing van de routing aanvragen bij de gemeente.

Voor een aantal bedrijventerreinen is door het gemeentebestuur een algemene ontheffing om af te mogen wijken van de aangewezen route gevaarlijke stoffen. Voor het vervoer van routeplichtige gevaarlijke stoffen over wegen binnen een dergelijk bedrijventerrein hoeft een transporteur daarom geen individuele ontheffing meer aan te vragen.

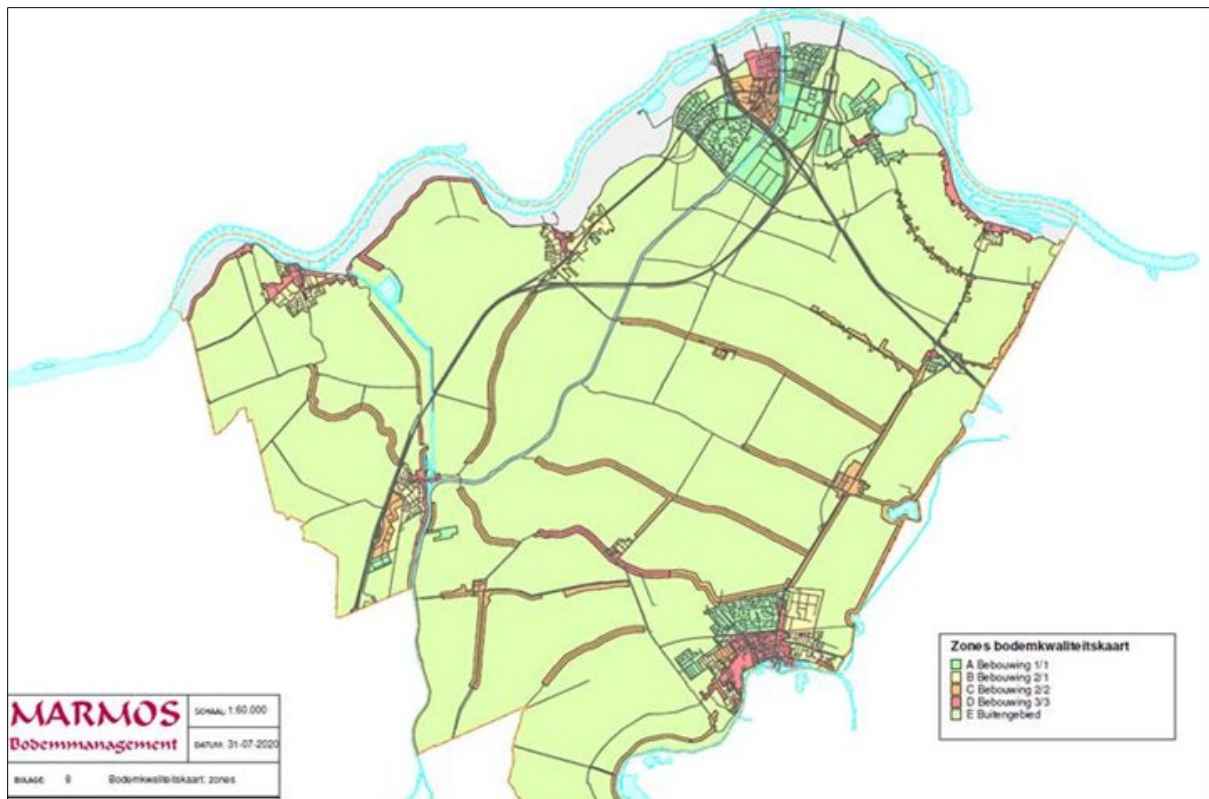
Bodemkwaliteit

Het afvoeren van vrijkomende grond bij werkzaamheden en het aanvoer van grond kost veel geld. Daarom wordt al jaren geprobeerd vrijkomende grond elders nuttig toe te passen.

Het is hierbij van belang dat de grond die toegepast wordt van vergelijkbare of betere kwaliteit is, zodat de bodemkwaliteit niet slechter wordt. Om zicht te hebben op de kwaliteit van de bodem is de 'Bodemkwaliteitskaart Vijfheerenlanden' opgesteld. Deze geeft zicht op de kwaliteit, verdeeld in klassen naar de functie waar deze geschikt voor is. Onderscheiden worden de klassen achtergrondwaarde (schoon), wonen (licht verontreinigd) en industrie (matig verontreinigd) (zie Figuur 45).

De zones op de kaart zijn tot stand gekomen op basis van verschillen in bodemopbouw, historisch en huidig bodemgebruik en chemische kwaliteit. De volgende stoffen zijn opgenomen in de kaart: arseen, koper, cadmium, lood, zink, kwik, chroom, nikkel en polycyclische aromaten (PAK, een groep van 10 stoffen).

Van belang hierbij is wel, dat mogelijke (punt)verontreinigingen niet zijn opgenomen in de kaart. Alhoewel de kaart bedoeld is om na te gaan of vrijkomende grond elders in de gemeente of daarbuiten toegepast kan worden, geeft deze ook inzicht in de algemene bodemkwaliteit van het gemeentelijke grondgebied.



Figuur 45. Bodemkwaliteitskaart (bron: gemeente Vijfheerenlanden).

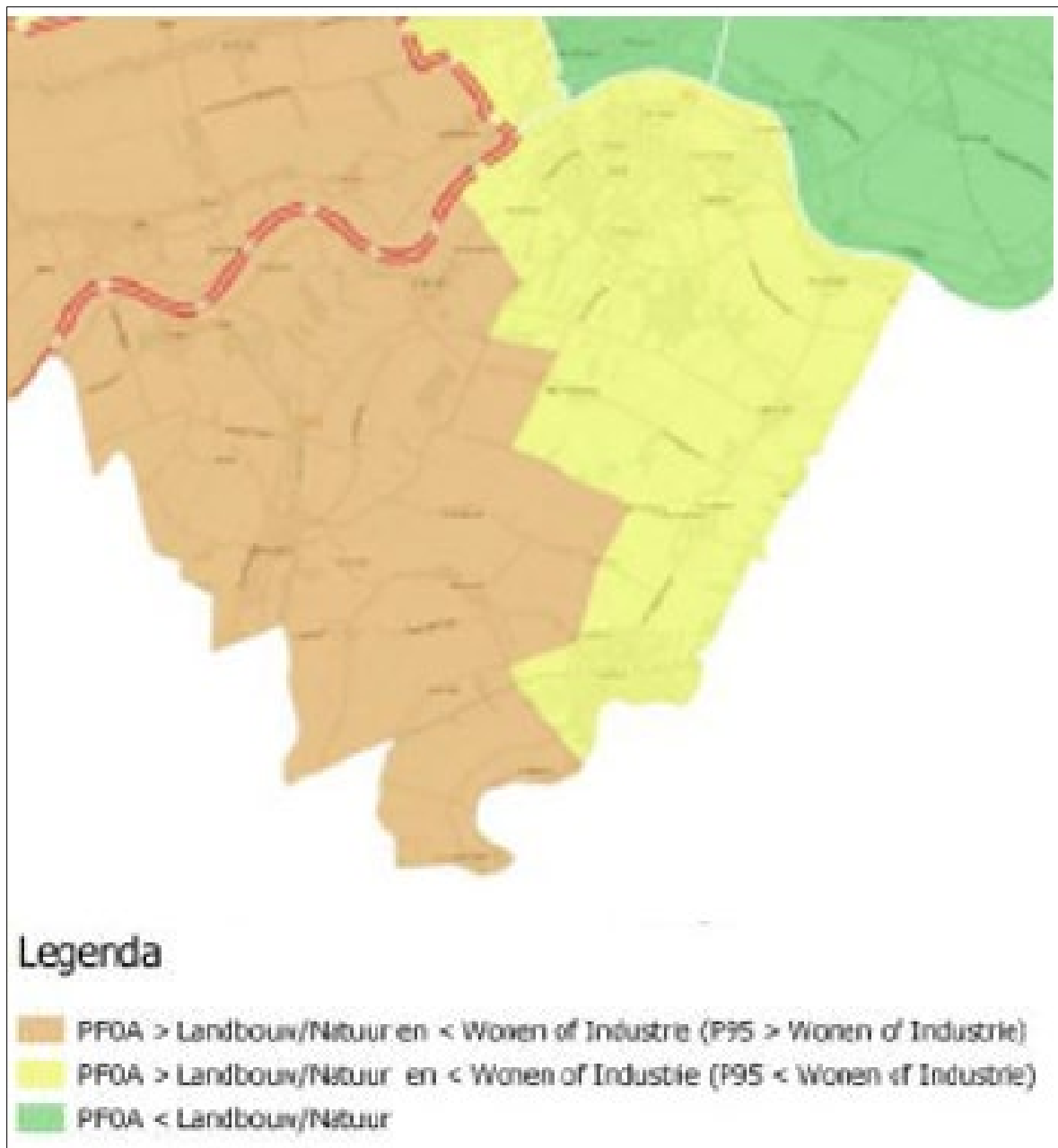
De zones in de bodemkwaliteitskaart hebben de volgende betekenis:

Tabel 4. Bodemkwaliteitskaart (bron: gemeente Vijfheerenlanden).

De bodemkwaliteitskaart van de gemeente Vijfheerenlanden bestaat uit de volgende 5 zones:

| Zone | Bodemkwaliteitsklasse Bovengrond (0-0,5 m-mv) | Bodemkwaliteitsklasse Ondergrond (0,5-2,0 m-mv) |
|--------------------------|--|--|
| Zone A: Bebouwing 1/1 | Achtergrondwaarde | Achtergrondwaarde |
| Zone B: Bebouwing 2/1 | Wonen | Achtergrondwaarde |
| Zone C: Bebouwing 2/2 | Wonen | Wonen |
| Zone D: Bebouwing 3/3 | Industrie | Industrie |
| Zone E: Buitengebied | Achtergrondwaarde | Achtergrondwaarde |

Naast deze kaart is er ook een specifieke bodemkwaliteitskaart opgesteld over de stofgroep PFAS, zie Figuur 46. PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen) is een verzamelnaam van een groot aantal individuele fluorverbindingen. Hiertoe behoren onder meer de stoffen perfluorooctaanzuur (PFOA), perfluorooctaan sulfonaat (PFOS) en GenX. Een belangrijke stof binnen deze groep is PFOA, welke gebruikt is door het bedrijf Chemours in Dordrecht. Als gevolg hiervan is de lokale achtergrondwaarde voor PFOA in een deel van Vijfheerenlanden relatief hoog. Vrijkomende grond afkomstig uit de gemeente, kan daardoor niet zomaar elders toegepast worden.



Figuur 46. PFAS (bron: gemeente Vijfheerenlanden).

Bodem, onderzoeken en saneringen

In de afgelopen decennia zijn er veel bodemonderzoeken uitgevoerd in de gemeente. De reden voor een bodemonderzoek kan divers zijn. Vaak is er sprake van bouwactiviteiten of weg- en rioleringswerkzaamheden. Ook bij bedrijven kan een bodemonderzoek verplicht zijn bij het starten of beëindigen van bepaalde activiteiten.

Slechts in een paar gevallen is geconstateerd dat er sprake is van een omvangrijke verontreiniging waarbij een bodemsanering uitgevoerd moe(s)t worden. Sanering kan uitgevoerd zijn door het verwijderen van verontreinigde grond en/of grondwater dan wel het inpakken/isoleren hiervan. Plaatselijk kan derhalve sprake zijn van restverontreinigingen in de bodem die een beperking kunnen opleveren voor eventuele nieuwe ontwikkelingen.

De bodem kan door verschillende oorzaken in het verleden verontreinigd zijn geraakt:

- Voormalige en huidige bedrijfsactiviteiten;
- gedempte sloten;
- oude stortplaatsen;
- oude ophooglagen/toepassen baggerspecie;
- toepassen teerhoudend asfalt;
- puin in de bodem en onder wegfunderingen;
- verweer van asbesthoudende daken.

Gezonde leefstijl

De gezondheid wordt door ruim 80% van de inwoners als goed ervaren (Gezondheidsmonitor, CBS, 2020). De mogelijkheid om een gezonde leefstijl te ontwikkelen wordt beïnvloed door eventuele aandoeningen. De cijfers van het CBS blijkt dat de inwoners van Vijfheerenlanden geen afwijkend beeld laten zien ten aanzien van ziekte of aandoeningen (Gezondheidsmonitor, CBS, 2020).

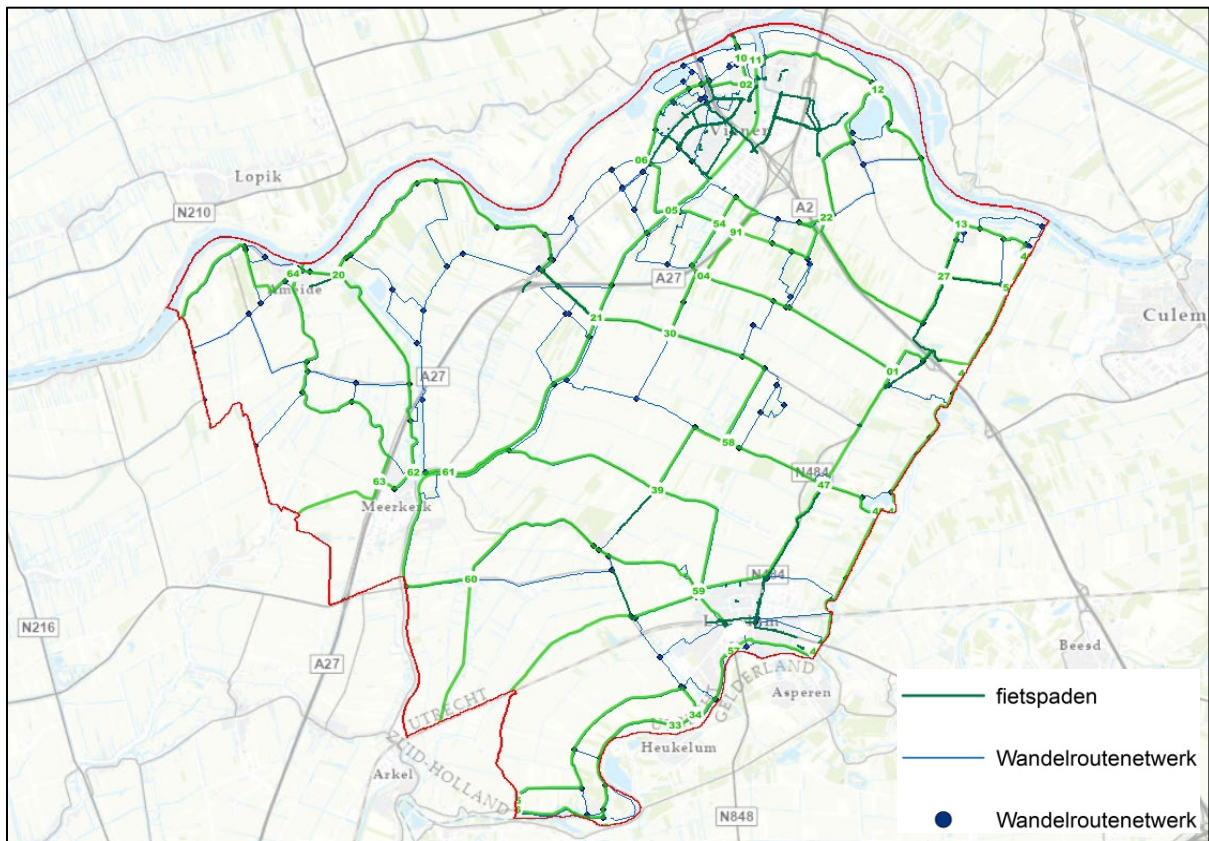
Een gezonde leefstijl houdt o.a. in dat je voldoende beweegt. Lopen en fietsen zijn daarom belangrijk. Door de gemeente lopen verschillende fiets- en wandelroutes, zie Figuur 47. Deze sluiten aan op een regionaal routenetwerk. Tussen Leerdam en Vianen zijn doorlopende vrijliggende fietspaden aanwezig. In het overige deel van de gemeente moet de fietser de weg delen met auto's en zwaar verkeer (agrarisch- en vrachtverkeer). Ook is meestal geen apart wandelpad aanwezig.

Op de Kernindicator Beweegvriendelijke omgeving (RIVM, 2021) scoort de gemeente niet heel goed ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Alleen binnen de meeste kernen wordt een goede score gegeven. Het landelijk gebied van de gemeente ligt onder het Nederlands gemiddelde qua beweegvriendelijkheid. Daarentegen ligt het gemiddeld aantal personen dat aan de beweegrichtlijn voldoet met 48% hoger dan het landelijk gemiddelde landelijk van 46% (GGD, 2020, Lokaal gezondheidsbeleid 2021, zie Figuur 49). In de omgeving Meerkerk, Ameide, Vianen en Hei- en Boeicop beweegt men gemiddeld meer dan in de overige gebieden (zie Figuur 49). Verder blijkt uit de Gezondheidsmonitor dat de helft van de beroepsbevolking lopend of fietsend naar het werk gaat en bijna de helft van de inwoners wekelijks sport. Uit de gezondheidsmonitor blijkt verder dat er vergeleken met het Nederlands gemiddelde procentueel iets minder mensen vrijwilligerswerk doen, iets meer mensen roken, iets minder mensen overgewicht hebben en iets meer mensen een drinker zijn. (Gezondheidsmonitor, CBS, 2020, zie ook Figuur 50). Uit de Gezondheidsmonitor blijkt verder dat de ervaren gezondheid vergelijkbaar is met het Nederlands gemiddelde (zie Figuur 51).

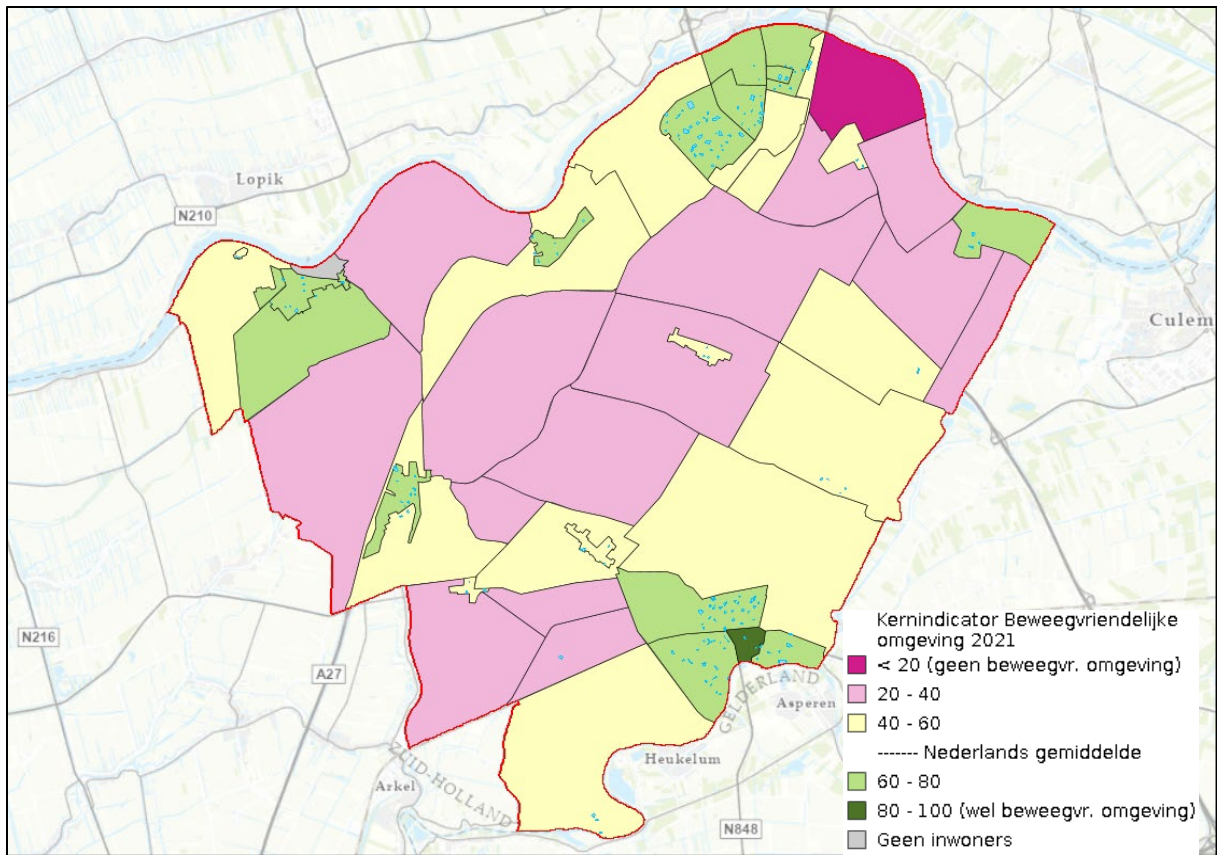
In de kernen en dorpen zijn verspreid speelvoorzieningen aanwezig. Ook in enkele buurtschappen is een speelvoorziening te vinden, waaronder in Kedichem, Sluis en Achterdijk. Opvallend is de grote hoeveelheid kleine speeltuintjes in de gemeente. Op een aantal plekken zijn wat grotere speelplaatsen aanwezig, vooral in Vianen en Leerdam, maar ook Zijderveld, Everdingen, Meerkerk, Ameide, Leerbroek en Kedichem hebben een speeltuin dat iets groter van formaat is.

In alle kernen en dorpen is een binnensportgelegenheid aanwezig, met uitzondering van Schoonrewoerd. In Vianen, Leerdam en Meerkerk is een grotere sporthal aanwezig en in Vianen en Leerdam is ook een zwembad, zie Figuur 52.

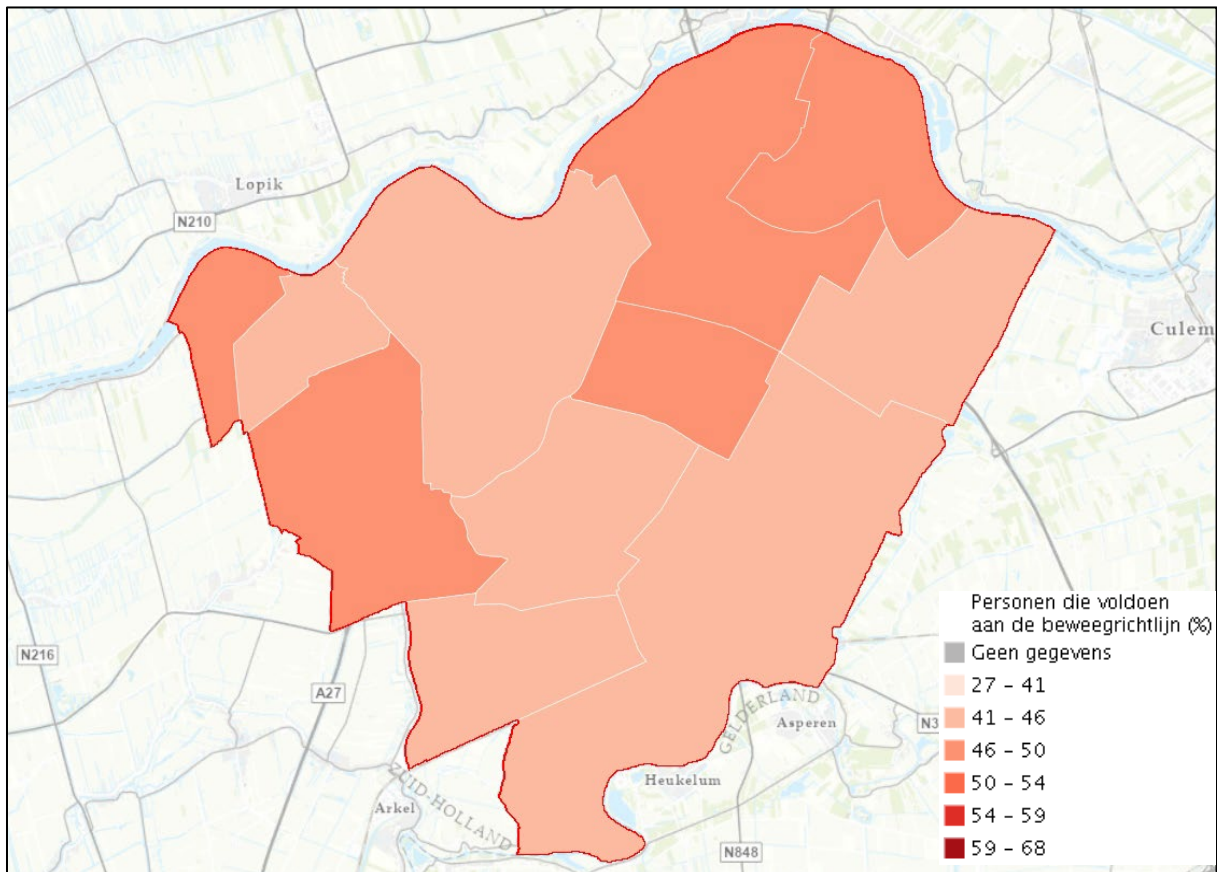
Buitensportgelegenheden zijn vooral in Vianen, Leerdam en Lexmond aanwezig (zie Figuur 53). Bij een aantal dorpen is tenminste één sportclub aanwezig. Bij Schoonrewoerd, Nieuwland, Hagestein en Zijderveld ontbreekt een buitensportvoorziening (WMO, 2021). In Bijlage 1 Sport en voorzieningen WMO is een overzicht van alle sportclubs, sportverenigingen en sportvoorzieningen per kern opgenomen.



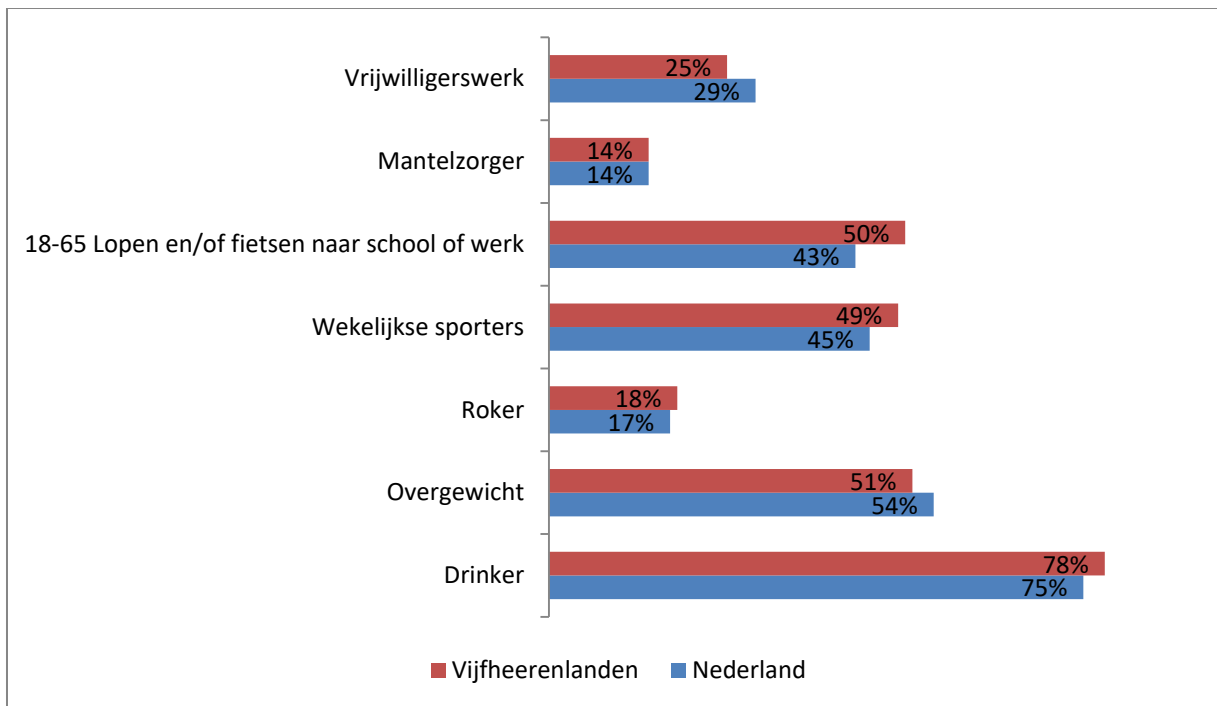
Figuur 47. Fiets- en wandelnetwerk (bron: Atlas voor de Leefomgeving).



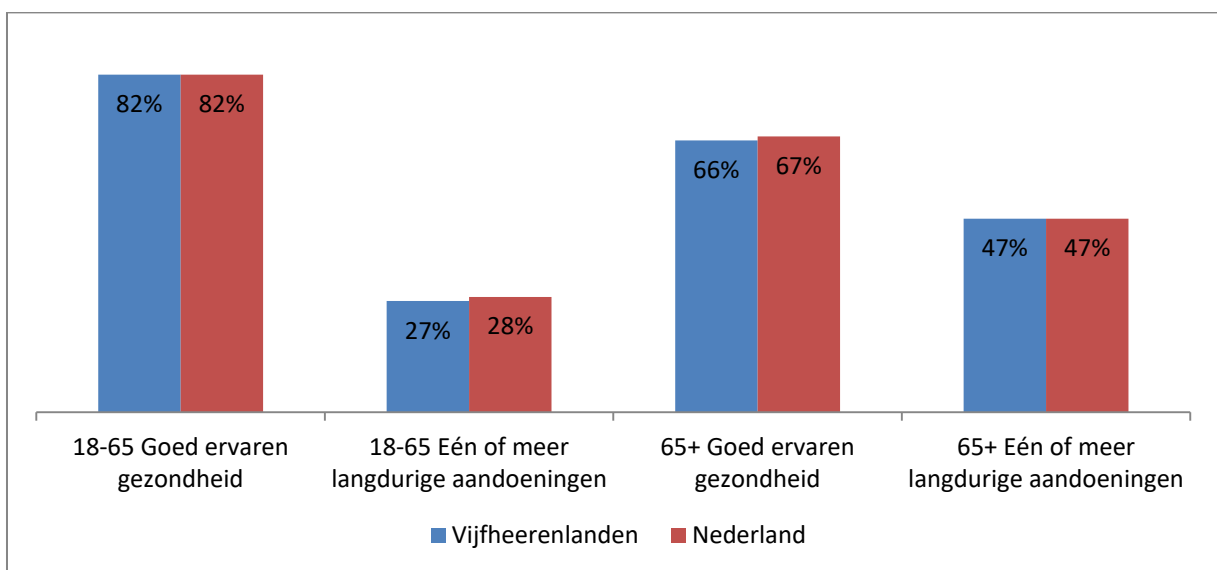
Figuur 48. Beweegvriendelijke omgeving 2021 (bron: Atlas voor de leefomgeving).



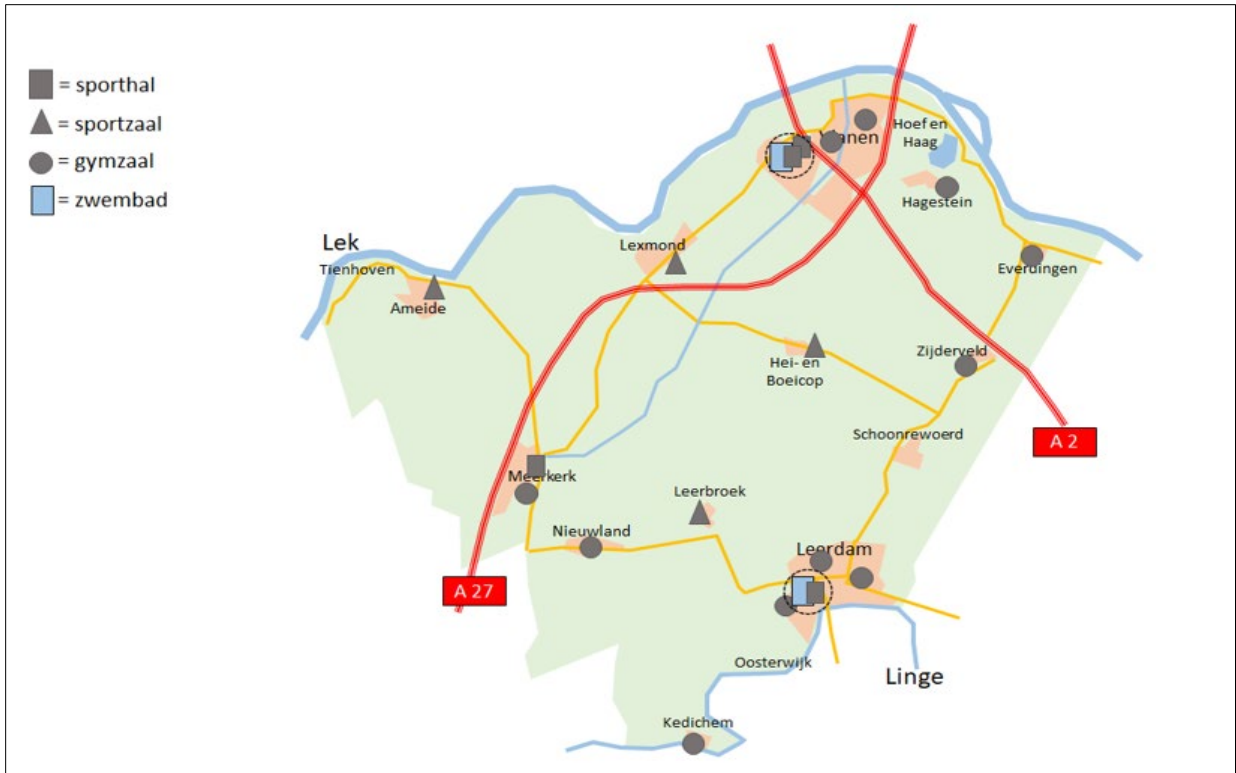
Figuur 49. Personen die voldoen aan de beweegrichtlijn in procenten (bron: Atlas voor de leefomgeving).



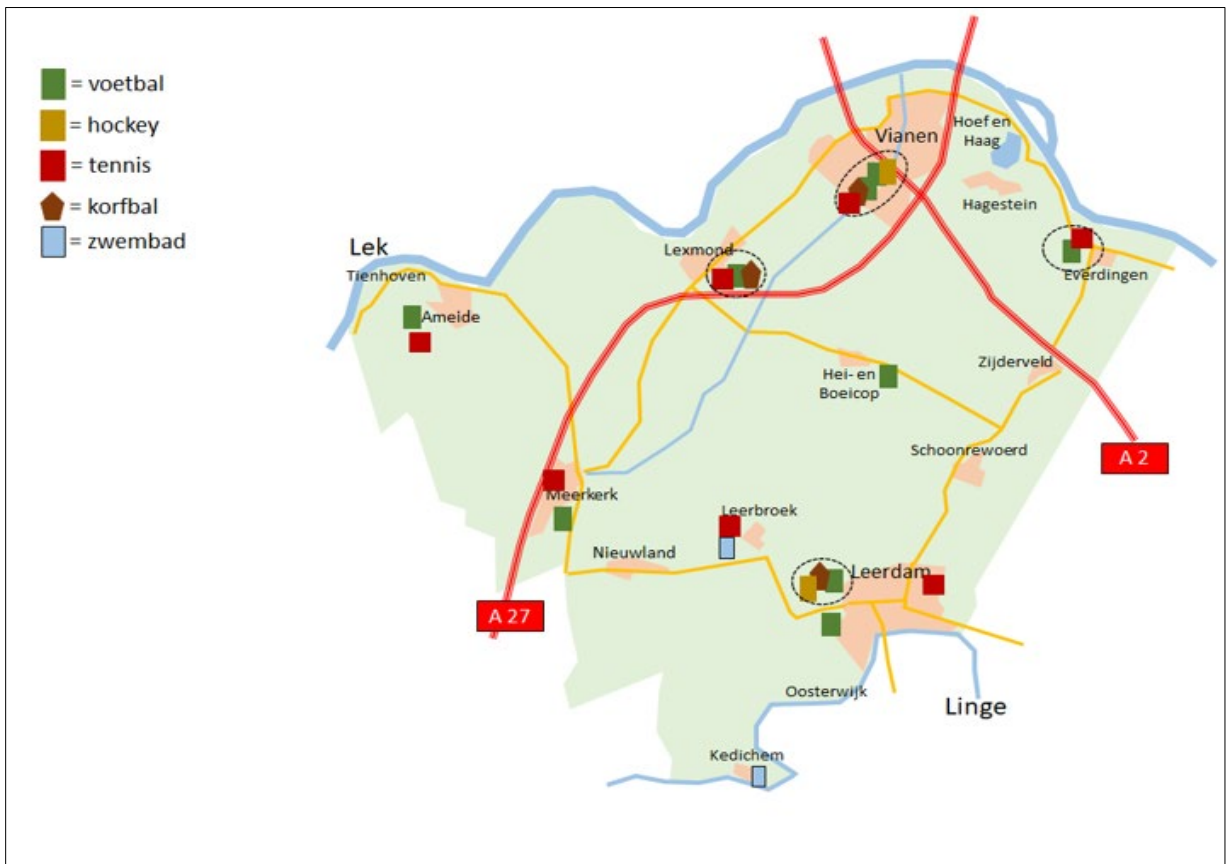
Figuur 50. Gezondheid: Gedrag in procenten (bron: Gezondheidsmonitor (29 nov 2021), CBS 2020, 18 jaar of ouder).



Figuur 51. Gezondheid: goed ervaren gezondheid of aandoeningen in procenten (bron: Gezondheidsmonitor (29 nov 2021), CBS 2020, 18 jaar of ouder).



Figuur 52. Binnensportlocaties (bron: WMO, gemeente Vijfheerenlanden, 2021).



Figuur 53. Buitensportlocaties (bron: WMO, gemeente Vijfheerenlanden, 2021).

3. Ambitie versterking biodiversiteit

Biodiversiteit

Biodiversiteit behelst de variatie in al het leven op aarde. Van bloemen en bijen, tot bacteriën en regenwouden. Biodiversiteit is essentieel voor de mens, want het staat aan de basis van ons voedsel, een schone lucht, een goede kwaliteit van de bodem, en andere ecosysteemdiensten. Biodiversiteit buffert ook tegen klimaatverandering en heeft een relatie met gezondheid. Een ommetje in het groen doet goed.

Op <https://webkaart.provincie-utrecht.nl/viewer/app/Webkaart?bookmark=6dc45af340ef426aa31dd7f63e46ef6e> zijn de 'aandachtsoorten', 'karteersoorten' en 'rodelijstsoorten' op kaartbeeld weergegeven.

Insecten zijn om verschillende redenen een belangrijke groep in de biodiversiteit. 66% van de 1 miljoen beschreven diersoorten zijn insecten (schattingen over aantal soorten op de wereld lopen uiteen van 5 tot 15 miljoen). Insecten vervullen een veelheid aan ecologische functies, de belangrijkste zijn:

- Bestuiving – niet alleen door gedomesticeerde honingbijen maar ook vliegen, hommels, solitaire bijen, kevers – niet alleen landbouwgewassen maar 75% van alle planten soorten;
- Opruimen van organisch afval, inclusief mest;
- Voorkomen van insectenplagen in natuur en landbouw;
- Basis voor voedselketen van vele soorten zoals >80% van vogels, en andere dieren (muizen, leermuizen, vissen).³

Natuurgebieden

In de gemeente liggen gebieden die aangewezen zijn als Natuur Netwerk Nederland (NNN). Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is een netwerk van op elkaar aangesloten natuurgebieden in ons land. Zo een netwerk is belangrijk voor de natuur. Want grotere natuurgebieden zijn beter bestand tegen droogte, klimaatverandering en andere schadelijke invloeden. Ook kunnen er meer soorten planten en dieren leven. En kunnen planten en dieren zich makkelijker verspreiden. Tussen Zuiderveld en Vianen ligt een aaneengesloten stuk griendenlandschap dat tot NNN is aangewezen. Daarnaast behoren her en der verschillende stukken natuur tot het NNN. Deze gebieden sluiten aan op de Natura2000-gebieden.

Daarnaast zijn er een aantal percelen die deel uit maken van de provinciale Groene contour. Voor de Groene contour geldt dat deze gebieden op vrijwillige basis naar natuur omgevormd kunnen worden. Binnen de gemeente liggen drie Natura2000 gebieden. De verschillende natuurgebieden zijn weergegeven in Figuur 54.

Zuider Lingedijk en Diefdijk-Zuid

Het Natura 2000 gebied Zuider Lingedijk en Diefdijk-Zuid omvat de oeverlanden van de rivier de Linge, die een smal stroomgebied heeft dat tussen Rijn en Waal ligt ingekneld. Naast Vijfheerenlanden is het gebied gelegen in Gorinchem, Molenlanden en West Betuwe Dit gebied

³ Bron: https://www.wur.nl/upload_mm/6/f/6/747d9788-6a7b-424e-a671-82a06dad532a_Factsheet%20biodiversiteit.pdf

wordt gekenmerkt door open water, rietlanden, moeras, grasland en natte wilgenbosjes. Door zijn omvang, schaal en dynamiek neemt de Linge een bijzondere positie in, in het Nederlandse rivierenlandschap. Het landschap is minder dynamisch dan dat van de Rijn, Waal, Maas en IJssel, maar heeft in veel opzichten toch het karakter van een rivierenlandschap met daarbij behorende landschapselementen, begroeiingen en soorten. Samenhangend met de geringere dynamiek, wordt het gebied gekenmerkt door interessante overgangen naar laagveen, wat tot uiting komt door een diversiteit aan verlandingsgemeenschappen. Door zijn kleinschaligheid is het gebied van groot belang voor de kamsalamander.

Zouweboezem

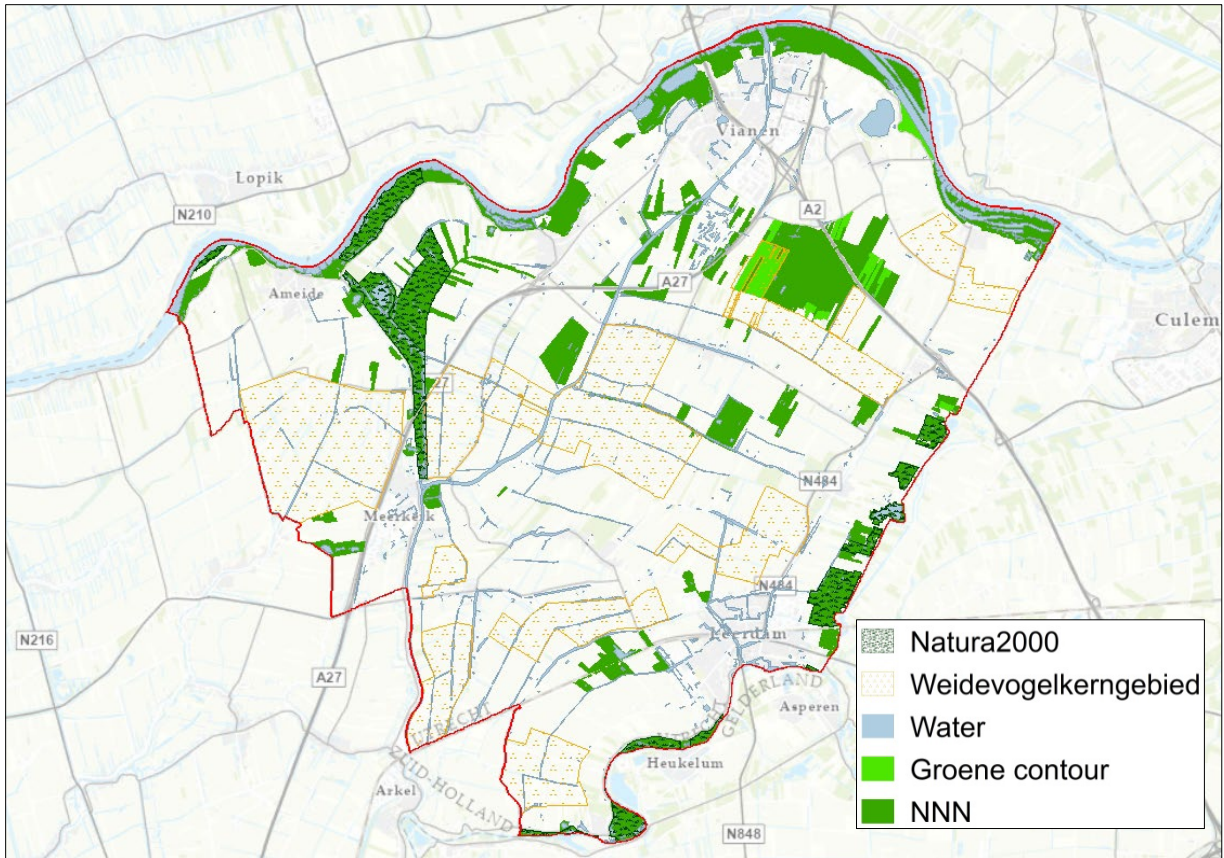
Het Natura 2000-gebied Zouweboezem ligt langs de Zouwendijk en de Oude Zederik. Het is een vogel- en habitatrictlijn gebied. Het natuurgebied bestaat uit de Zouweboezem met open water, rietlanden en natte bosschages en de Polder Achthoven met extensieve graslanden, een dichte slotenstructuur en bospercelen. Het huidige boezemgebied is ontstaan door ruim zes eeuwen aan menselijke ingrepen, als essentieel onderdeel van het lokale watersysteem. De Zouweboezem is het kleinste "Belangrijke Vogelgebied" van Nederland, met als voornaamste broedvogel de Purperreiger. Voor de habitatrictlijn is het gebied van belang vanwege de grote populatie grote modderkruiper, waarop de Purperreigers foerageren. Het deel van de Polder Achthoven dat binnen de begrenzing ligt, bevat een aanzienlijke oppervlakte blauwgrasland, tegenwoordig een zeldzaam begroeiingstype in het veenweidegebied. Belangrijk broedgebied van soorten van rietmoeras (Purperreiger), geïnundeerde kruidenvegetaties (Porseleinhoen) en drijvende-waterplanten vegetaties (Zwarte stern). Van enige betekenis voor de kraakeend. Deze en andere watervogels maken vooral gebruik van de beschutte open-water gebieden, terwijl de rietlanden o.a. als slaappleaats voor diverse trekvogels in gebruik zijn.

De uiterwaarden van de Lek

De uiterwaarden van de Lek tussen Ameide en Achthoven is ook aangewezen als Natura2000-gebied bestaande uit vier terreinen in de uiterwaarden van de Lek tussen Vianen en Schoonhoven en ligt deels in Lopik. Deze uiterwaarden vormen, met een afwisseling van bijzondere vegetaties met ruigten, graslanden, oeverbegroeiing en bossen, waardevolle leefgebieden voor planten en dieren. Gezamenlijk bevatten deze terreinen de best ontwikkelde voorbeelden van het habitatype stroomdalgraslanden langs de Lek.

Weidevogelkerngebied

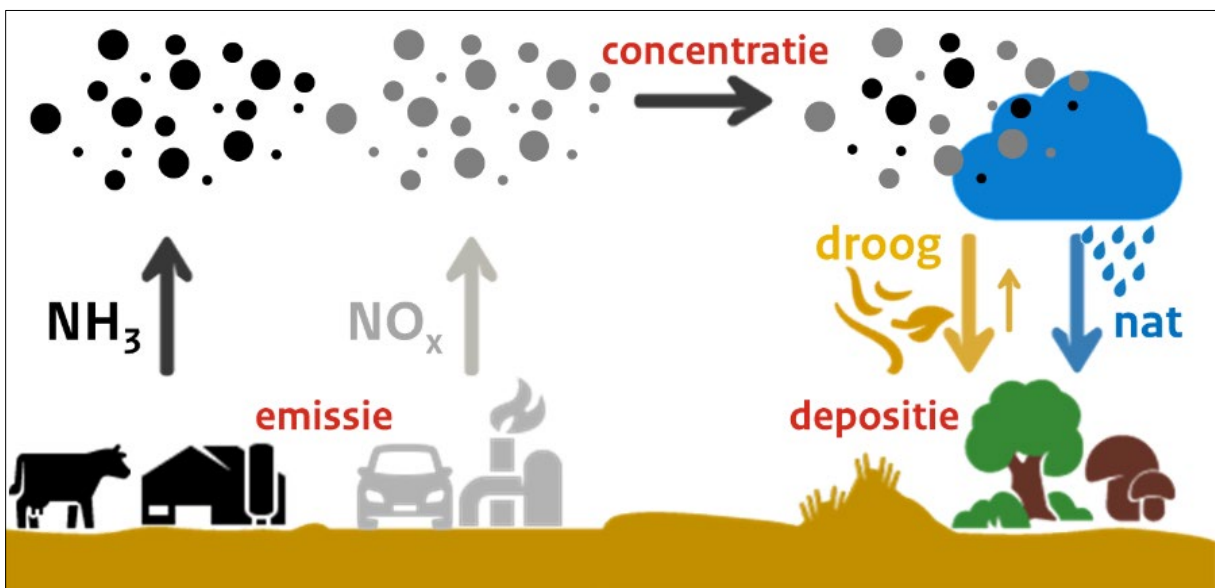
Weidevogels als grutto, Kievit, scholekster, tureluur, wulp en eenden zijn voor hun voortplanting en voedsel afhankelijk van extensief kruidenrijk grasland, met hoge waterstand en in een mozaïek van meerdere percelen in het landschap. Door onder andere intensivering van de landbouw en toename van infrastructuur en woningbouw hebben de weidevogels het moeilijk. Verschillende delen van het landelijk gebied van de gemeente zijn door de provincie aangewezen als Weidevogelkerngebied. Deze zijn ruimtelijk beschermd via het provinciale beleid voor open landschap. Daarnaast zijn er extra regels voor zonnevelden en windmolens in deze gebieden. Met het (agrarisch) natuurbeheer wordt het verbeteren van de kwaliteit van de weidevogelgebieden ondersteund.



Figuur 54. Natuurgebieden (bron: provincie Utrecht).

Gevolgen stikstofdepositie voor de natuur

De stikstofoxiden en ammoniak in de lucht komen uiteindelijk weer op de grond terecht. Dit heet stikstofdepositie. De stoffen kunnen met neerslag mee komen op de bodem, dit heet natte depositie. Maar ook kunnen planten of de bodem direct stikstof uit de lucht opnemen, dit heet droge depositie.

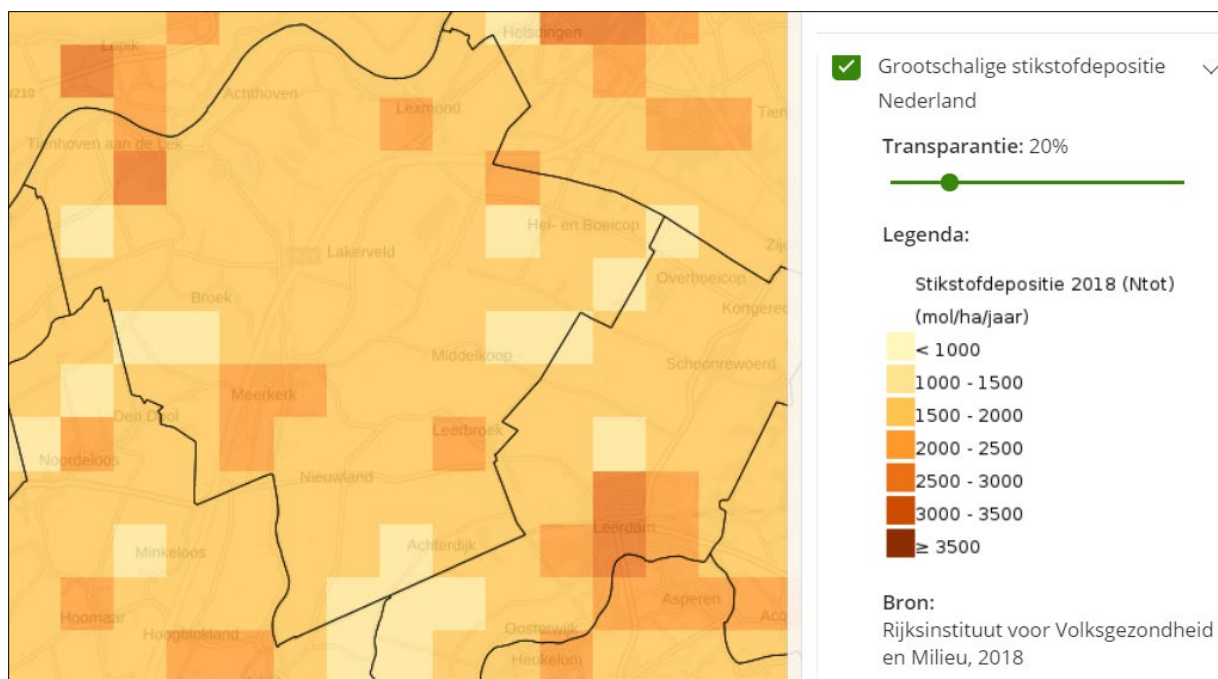


Figuur 55. Het proces van stikstofdepositie (Bron RIVM).

De depositie van stikstofoxiden en ammoniak zorgt ervoor dat de bodem rijk wordt aan voedingsstoffen. Dat is vooral in natuurgebieden een probleem. Zeldzame planten die het juist goed doen op voedselarme grond, verdwijnen daardoor. Zo verdringen de brandnetels bijvoorbeeld de orchideeën. Daarmee verdwijnen ook dieren die van die zeldzame planten leven. Stikstofdepositie zorgt dus voor een afname in biodiversiteit.

In heel Nederland is 46% van de stikstofdepositie afkomstig van veehouderijen, 32% afkomstig uit het buitenland, 11% afkomstig van verkeer, 8% afkomstig van industrie en 2% afkomstig uit de zee (bron: RIVM, 2019).

In Figuur 56 is de stikstofdepositie in Vijfheerenlanden weergegeven (bron <https://www.atlasnatuurlijkkapitaal.nl/>).



Figuur 56. Grootschalige stikstofdepositie (bron: RIVM, 2018).

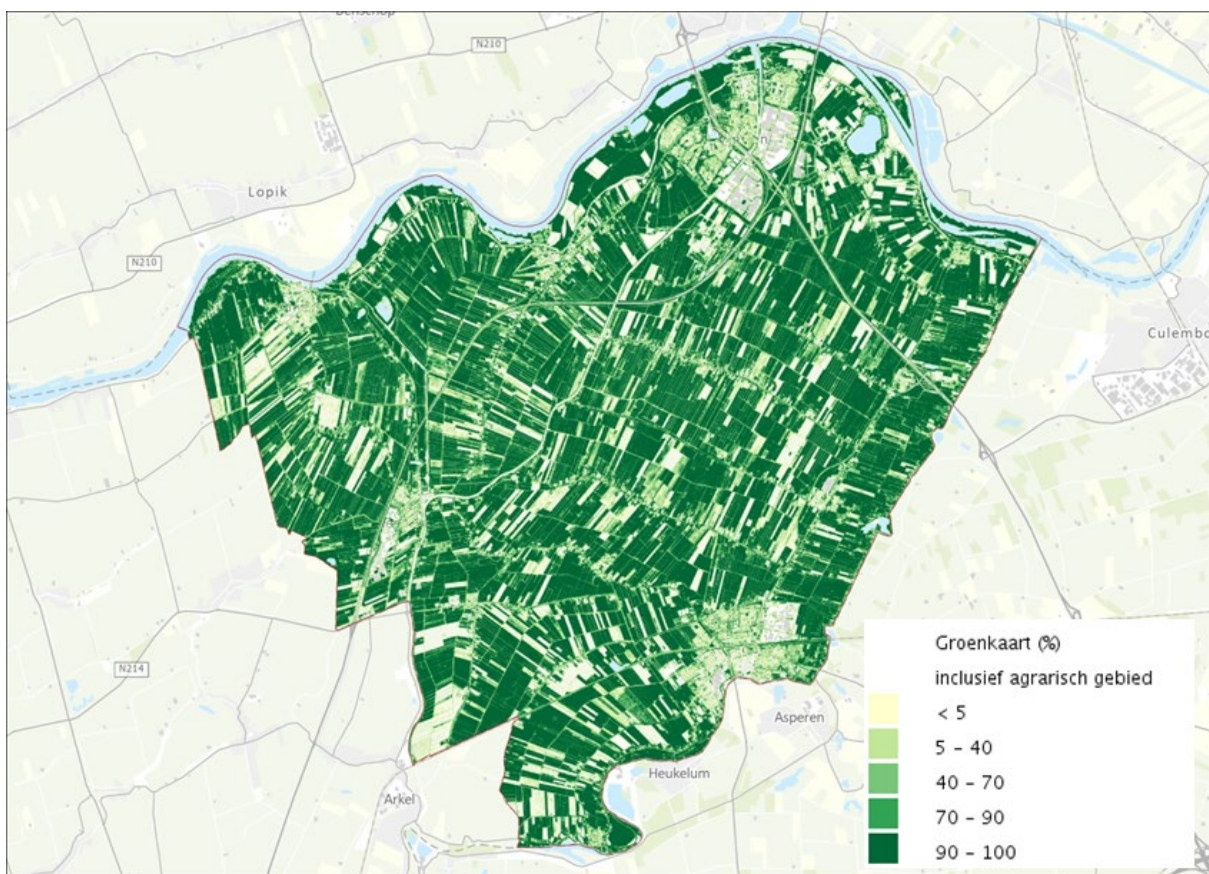
Een groene, gezonde leefomgeving

Vijfheerenlanden is met haar grote buitengebied een groene gemeente. Er is veel landbouwgrond, maar ook veel natuurgebied. De landbouwgronden beslaan 59% van het totale gemeentelijke grondgebied. Als de landbouwgronden buiten beschouwing worden gelaten, dan is het oppervlak groen (bomen en laag struiken of gras) 43,9 % van de totale oppervlakte van de gemeente. Het gemiddelde van Nederland is 46,8%, zodat in Vijfheerenlanden gemiddeld iets minder openbaar groen aanwezig is. Ook is in Vijfheerenlanden gemiddeld genomen minder boomoppervlakte aanwezig, namelijk 4,1 per m2 ten opzichte van 4,8 per m2 (Climate Adaptation Services, 2021, [waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl)).

Uit de enquêtes die zijn gehouden ter voorbereiding van de omgevingsvisie, bleek dat de inwoners in de dorpen en wijken de rust en de ruimte en het groene karakter in de top drie plaatsen van belangrijkste waarden in hun leefomgeving.

Voor het dagelijks gebruik van groen (spelen, luiëren en sporten) zijn openbare groengebieden (parken, bossen, natuurgebieden en dag recreatieve terreinen) binnen een afstand van 500 meter van de woning van belang. Recent Europees onderzoek adviseert zelfs een maximale afstand van 300 meter tot stedelijke groen met een minimale afmeting van 1 hectare. Het richtgetal dat het Rijk in de Nota Ruimte aan gemeenten meegeeft voor nieuwbouwlocaties is 75 m² groen per woning.

Groen om de stad/het dorp speelt een belangrijke rol in de vrijetijdsbesteding van mensen. Daarbij zijn nabijheid van het groen en de toegankelijkheid erg belangrijk. Voor het recreatief gebruik van groen om het dorp/de wijk is het belangrijk dat het groen nabij de woning is en dat er ook kan worden gefietst of gewandeld. Figuur 57 geeft het percentage openbaar groen in de gemeente weer.



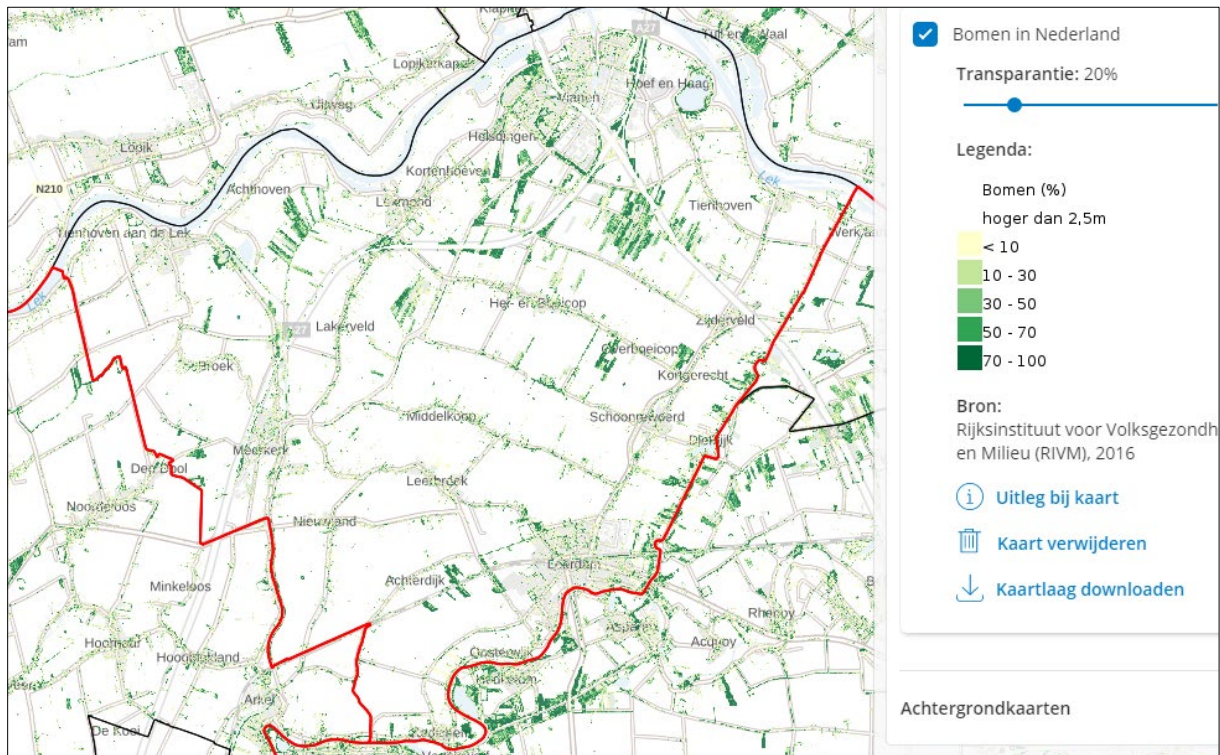
Figuur 57. Percentage openbaar groen, inclusief agrarisch gebied (bron: Atlas Leefomgeving).

Bomen

Hoe hoger bomen zijn, des te belangrijker kan hun functie zijn voor biodiversiteit, hittestress, verdamping, fijnstof en geluid. Ze zijn een voedselbron voor insecten, vogels en vleermuizen. Met name inheemse soorten zijn belangrijk, omdat deze qua bloei- en vruchtcyclus afgestemd zijn op de inheemse fauna. Voor boom en struik- exoten geldt dat niet, zodat deze weinig meerwaarde hebben voor de biodiversiteit.

Een bomenlint langs een weg kan een belangrijke functie vervullen t.a.v. trekroutes voor vleermuizen en kan ook een verbindende schakel zijn voor uitwisseling van fauna naar de omgeving (Natura en NNN gebieden aan de randen van de gemeente).

De kaart geeft een beeld van de boomhoogte. Opvallend is dat er relatief weinig parken of grotere concentraties van bomen zijn.



Figuur 58. percentage bomen hoger dan 2,5 meter (bron: Atlas Leefomgeving).

Samenvatting van opvallende kenmerken over groene, gezonde leefomgeving

- Vijfheerenlanden is een groene gemeente, maar het aandeel bomen en lage struiken is minder dan gemiddeld in Nederland.
- uit de enquêtes die zijn gehouden ter voorbereiding van de omgevingsvisie, bleek dat de inwoners in de dorpen en wijken de rust en de ruimte en het groene karakter in de top drie plaatsen van belangrijkste waarden in hun leefomgeving.

4. Ambitie duurzaamheid

Klimaatproblemen als de opwarming van de aarde worden gerelateerd aan de CO₂ uitstoot door menselijke activiteiten. In 2015 is het energieakkoord gesloten in Parijs waarin landen over de hele wereld zich committeren aan de doelstelling om de CO₂ uitstoot terug te dringen naar het pre-industriële niveau.

Dat betekent ook terugdringing van het aardgasverbruik in woningen. Ongeveer 80% van de totale energievraag van de woningen in Vijfheerenlanden bestaat uit het gebruik van aardgas voor verwarmen, warm water en koken. 23.500 woningen verbruikten in 2018 gemiddeld 1.480 m³ aardgas per jaar en hadden een warmtevraag van gemiddeld 82 kWh/m². De warmtevraag wijkt daarmee niet veel af van het landelijk gemiddelde (bron: Transitievisie Warmte Vijfheerenlanden).

Er zijn verschillende mogelijkheden om lokaal duurzame energie op te wekken. Windenergie, zonne-energie, energie uit biomassa, aard- en bodemwarmte en waterkracht. Verschillende technieken kunnen deze energievormen benutten.

Duurzame energievoorzieningen

In de gemeente zijn drie windmolen aanwezig, deze liggen langs de A2 bij knooppunt Deil.

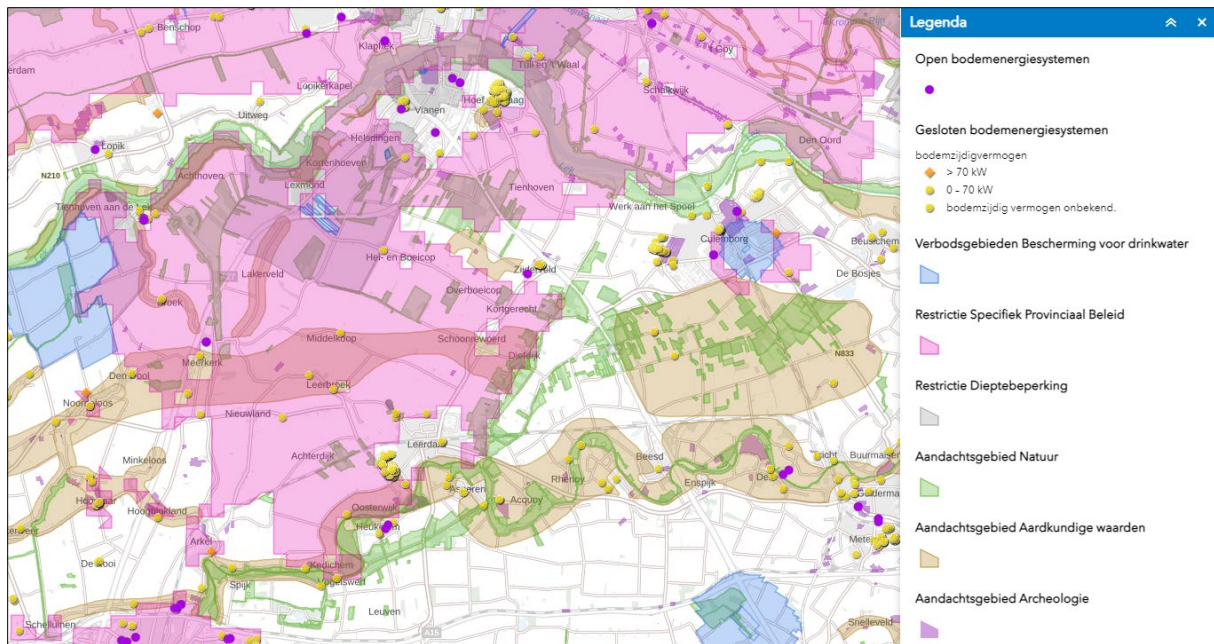
Het aandeel hernieuwbare energie ten opzichte van het totale energiegebruik van Vijfheerenlanden ligt op 5,5% (waarstaatjegemeente.nl, 2019). De gemeente ligt iets achter op het Nederlandse gemiddelde. Over heel Nederland ligt dit aandeel namelijk hoger, op 8,5%. Dat kan veroorzaakt worden doordat er minder wordt opgewekt in Vijfheerenlanden, maar ook doordat men meer verbruikt in de gemeente.

Het aandeel woningen met zonnepalen is juist hoger dan het Nederlands gemiddelde. In Vijfheerenlanden heeft 20,7% van de woningen zonnepanelen, in Nederland is dit 15,7% (CBS, 2016-2020, waarstaatjegemeente.nl). Zowel het gemiddelde gasgebruik als het gemiddelde elektriciteitsgebruik is licht gedaald de afgelopen jaren (CBS 2015-2019). Ten opzichte van Nederland heeft een iets groter aandeel woningen een A of B energielabel.

Warmte-koude opslag (WKO)

WKO is een vorm van energieopslag in de bodem. Warmte Koude Opslag (WKO) is een methode om energie in de vorm van warmte of koude op te slaan in de bodem. De bodem fungeert als accu waarbij het overschot aan warmte of koude, dat afhankelijk van het seizoen ontstaat, tijdelijk wordt opgeslagen tot het moment dat er behoefte aan is. WKO systemen zijn er in open en in gesloten systemen. Een gesloten bodemenergiesysteem is een installatie waarmee door gesloten leidingen vloeistof door de bodem wordt geleid om aan de bodem warmte of koude te onttrekken. Deze warmte of koude wordt vervolgens gebruikt voor de verwarming of koeling van ruimten in gebouwen. Er wordt geen grondwater verpompt en de vloeistof komt niet in contact met het grondwater. Voor deze gesloten systemen is de gemeente bevoegd gezag. Bij een open systeem wordt bij opslag van warmte en koude in de bodem gebruik gemaakt van het grondwater. Voor open systemen, die meestal op grotere diepte worden geplaatst in de bodem in de provincie het bevoegd gezag.

Voor het toepassen van een bodemenergiesysteem dient wel de bodem geschikt te zijn. Op enkele plaatsen in de gemeente wordt warmte-koude opslag (WKO) toegepast.



Figuur 59. Bodemenergiesystemen, aandachtsgebieden (bron: Omgevingsdienst Regio Utrecht).

In het provinciale beleid kan de toepassing van open systemen uitgesloten worden in bijvoorbeeld bepaalde watervoerende grondwaterbeschermingsgebieden of in bepaalde watervoerende lagen.

In een verbodsgebied als gevolg van drinkwaterwinning is de toepassing van een open en gesloten bodemenergiesysteem niet toegestaan (zie Figuur 59).

Duurzame mobiliteit

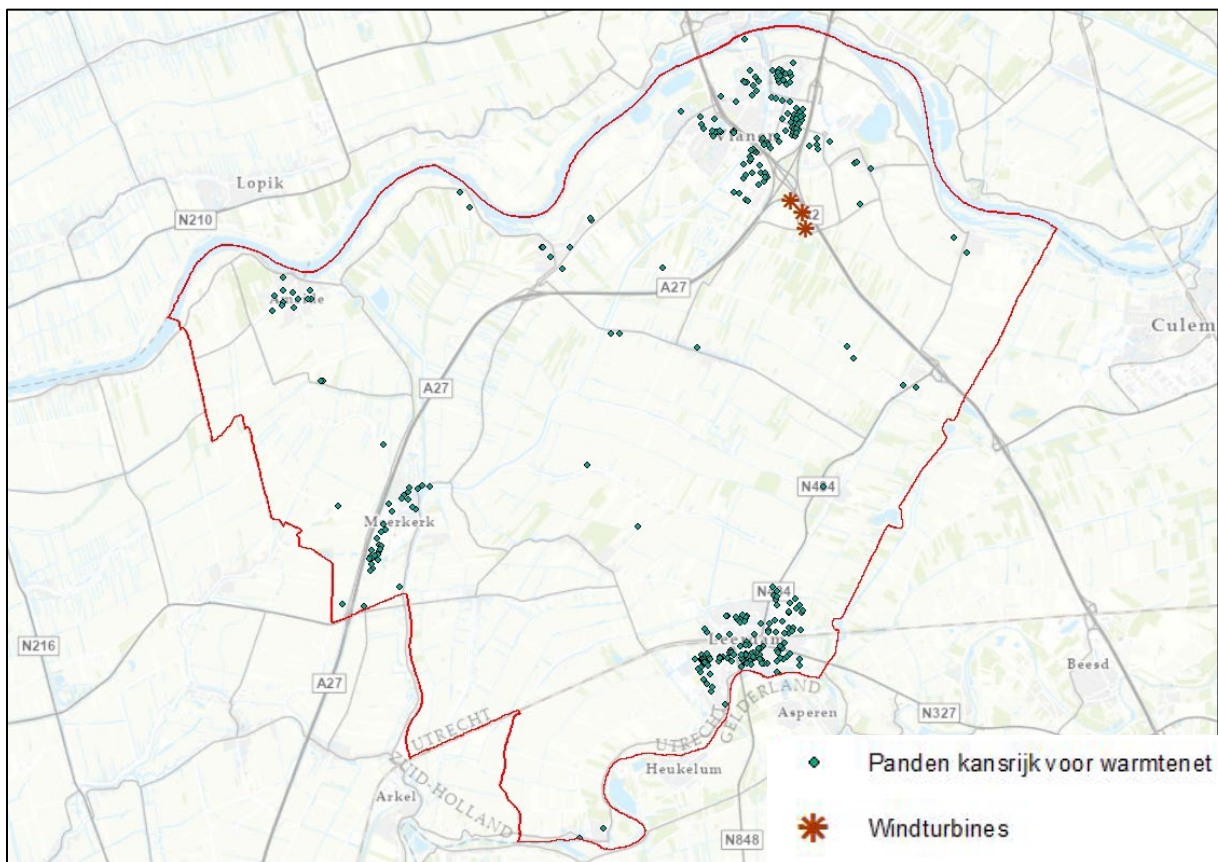
Het aantal geregistreerde elektrische personenauto's is toegenomen in Vijfheerenlanden, maar dit is minder dan het Nederlands gemiddelde (RDW Klimaatmonitor 2016-2020, waarstaatjegemeente.nl). Ook het aantal publieke en semi-publieke laadpunten is toegenomen. Op dit moment zijn er 4,3 laadpunten per 1.000 inwoners aanwezig. Dat is gelijk aan het Nederlands gemiddelde.

Het aandeel elektrische auto's dat gebruik kan maken van een openbare laadpaal binnen 250 m is nog vrij laag: 19,1 % (Overmorgen, 2020, waarstaatjegemeente.nl).

De afgelopen jaren is het gebruik van deelauto's in heel Nederland toegenomen. In Vijfheerenlanden is een aantal jaar sprake geweest van een stijging van het aantal deelauto's. In Vijfheerenlanden waren er in 2020 10,6 deelauto's per 100.000 inwoners ten opzichte van 46,3 per 100.000 landelijk. In 2021 is het aantal deelauto's gezakt tot 1,7 per 100.000 ten opzichte van 56,9 landelijk. (CROW, 2017-2021, waarstaatjegemeente.nl).

Energievraag en energiepotentie

Op de kaart is aangegeven welke panden kansrijk zijn voor een warmtenet. Deze zijn vooral geconcentreerd in Vianen, Leerdam en Meerkerk.

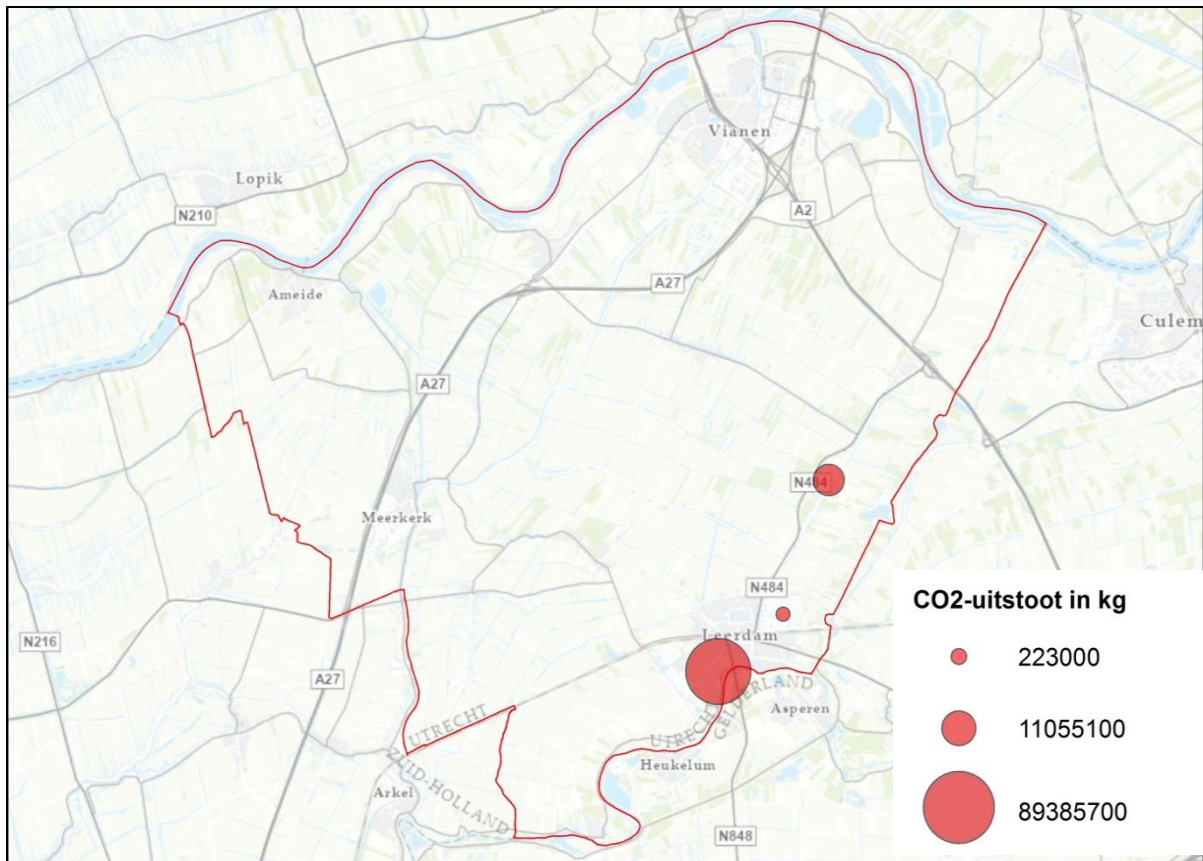


Figuur 60. Energievraag en energiepotentie (bron: Omgevingsdienst Regio Utrecht).

CO₂ uitstoot

De glasfabriek in Leerdam, de kaasfabriek in Schoonrewoerd en Friesland Campina in Leerdam zijn de grootste uitstoters van de gemeente. Deze gegevens komen uit 2013.

Binnen het maatschappelijk vastgoed heeft de sportsector de hoogste uitstoot (Republiq, 2021, waarstaatjegemeente.nl). De grootste vervuilende bronnen komen van de welzijnsinstellingen. Deze stoten per kg de meeste CO₂ uit (Republiq, 2021, waarstaatjegemeente.nl).

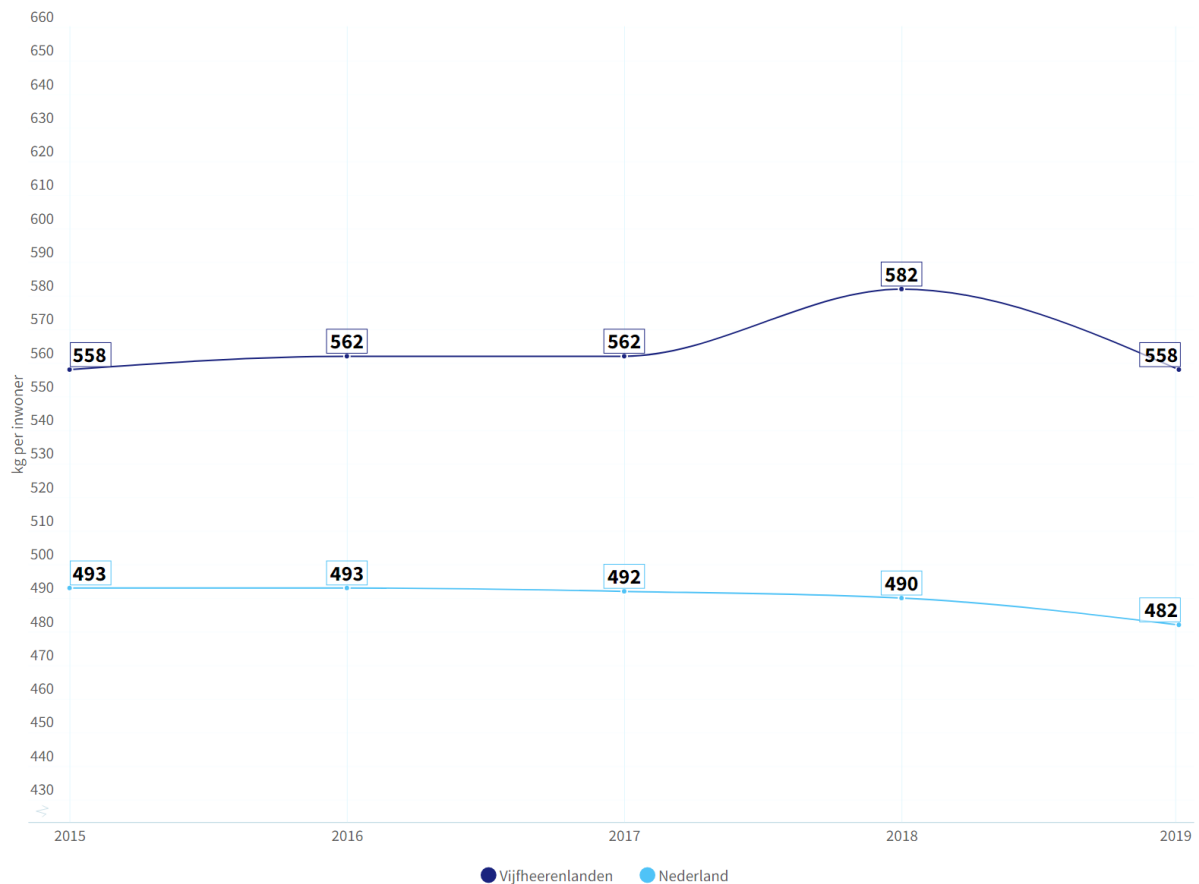


Figuur 61. CO2 uitstoot in kg, 2013 (bron: Omgevingsdienst Regio Utrecht).

Circulariteit

Nederland moet in 2050 circulair zijn. Dit houdt in dat in 2050 grondstoffen efficiënt worden ingezet en hergebruikt, zonder schadelijke emissies naar het milieu. In 2030 dient er al 50% minder primaire grondstoffen te worden gebruikt. Naast grondstoffen gaat circulariteit ook over het sluiten van de water- en energiekringloop.

In Vijfheerenlanden produceert men meer huishoudelijk afval dan gemiddeld in Nederland, namelijk 558 kg per inwoner ten opzichte van 482 kg per inwoner (CBS, 2019, [waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl)). Dit betreft het geheel aan ingezameld afval per inwoner. Naast restafval bevat dit ook de gescheiden ingezamelde afvalstromen, zoals GFT, plastic en drankkartons, papier etc.. In 2020 was dit zelfs nog meer, namelijk 628 kg per inwoner (CBS, 2020). Hiervan is 223,4 kg restafval, 37,5 kg grof huishoudelijk restafval en 110,8 kg GFT



Figuur 62. Totaal huishoudelijk afval (in kg per inwoner) (bron: CBS, 2015- 2019, waarstaatjegemeente.nl).

Samenvatting van opvallende kenmerken over duurzame energie

- Het aandeel hernieuwbare energie is lager dan gemiddeld in Nederland.
- Het aandeel woningen met zonnepanelen is hoger dan gemiddeld in Nederland.
- Er zijn minder elektrische personenauto's dan gemiddeld in Nederland, maar dit aantal neemt wel toe.
- Het gebruik van deelauto's in Vijfheerenlanden is laag ten opzichte van Nederland.
- Er wordt nog geen gebruik gemaakt van warmtenetten.
- Er wordt relatief veel huishoudelijk afval geproduceerd.

5. Ambitie klimaatadaptatie

Het klimaat in Nederland verandert. Het KNMI verwacht hogere temperaturen, nattere winters, heviger regenbuien en kans op drogere zomers. Dit heeft gevolgen voor de stedelijke omgeving, bijvoorbeeld door meer wateroverlast, grondwaterproblemen en hittestress.

De gemeente is een waterrijke gemeente. Het ligt tussen twee rivieren, de Lek en de Linge. Door de gemeente loopt het Merwedekanaal en de Oude Zederik ligt als brede boezem tussen Meerkerk en Sluis. Het veenweidegebied wordt bovendien gekenmerkt door de vele sloten en weteringen en natte grienden (zie Figuur 59).

Wateroverlast en overstromingsrisico

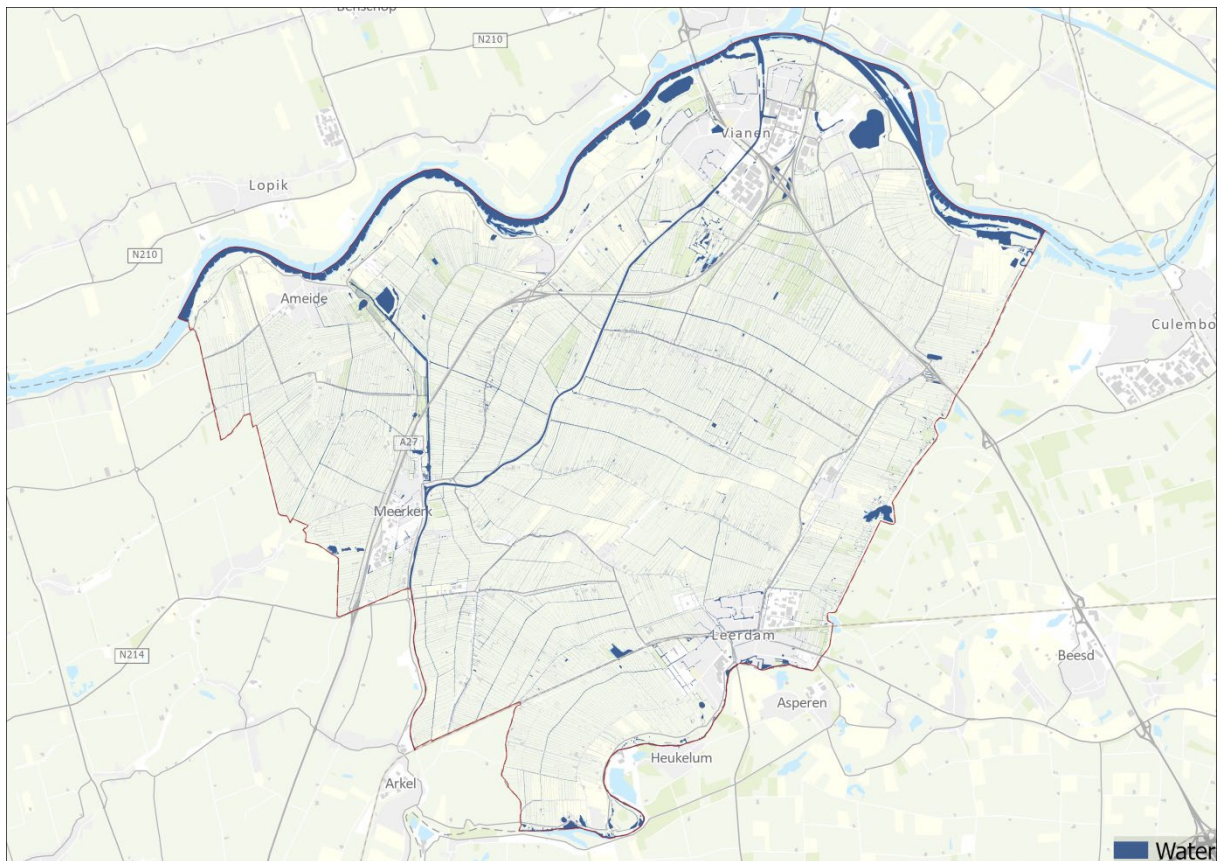
Op Figuur 65 is het oppervlaktewater in de gemeente weergegeven.

Vrijwel het hele grondgebied van Vijfheerenlanden heeft een middelgrote kans op overstroming (risicokaart.nl). Bij overstroming kan het gebied tussen 2 en 5 meter onder water komen te staan (Figuur 65). Maximale waterhoogte bij een dijkdoorbraak (bron: Atlas Leefomgeving).

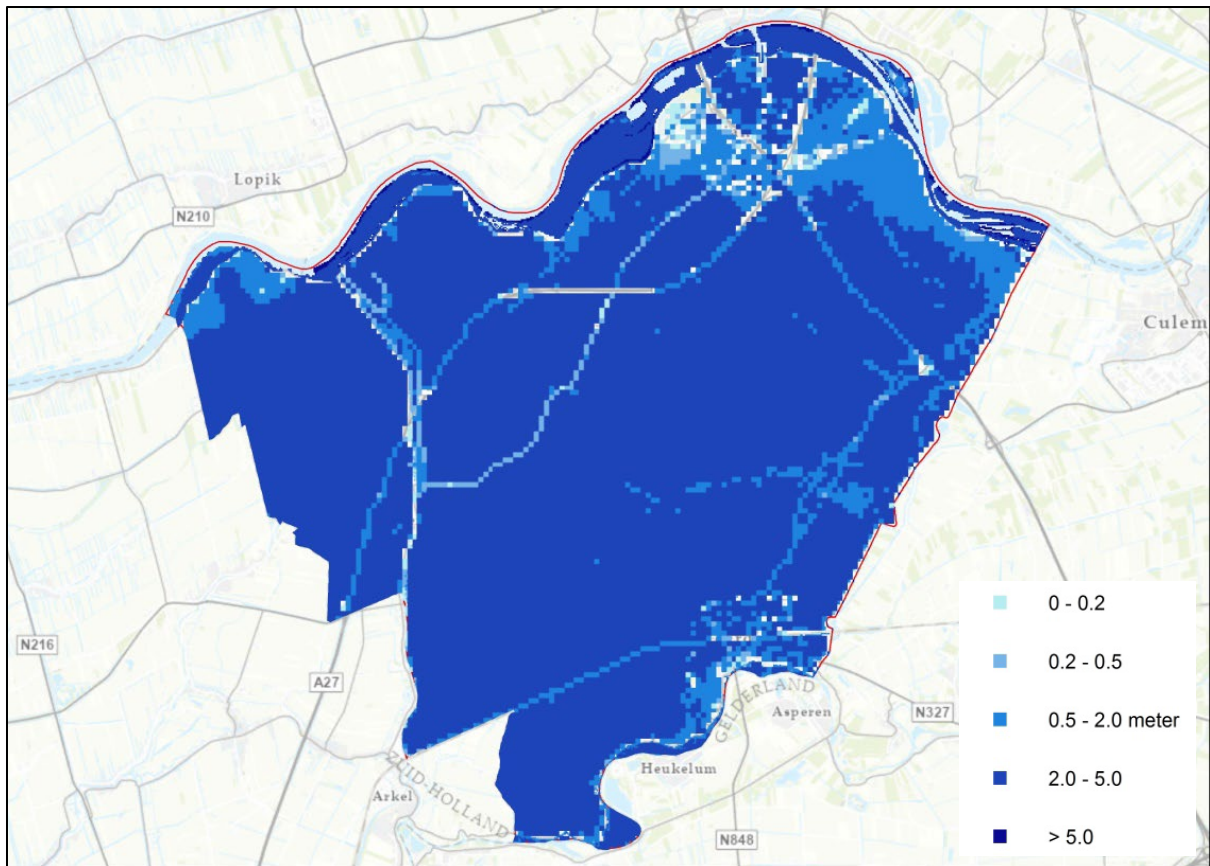
4). Alleen op de oeverwallen en op enkele dijken of hogere plekken blijft het droog.

Korte, hevige buien zullen naar verwachting steeds vaker voorkomen. Dit klimaateffect heeft een grote impact in stedelijk gebied. Wateroverlast is bij deze extreme buien niet te voorkomen. Het is daarom niet de vraag of, maar vooral waar de wateroverlast zal optreden, en welke gevolgen te verwachten zijn.

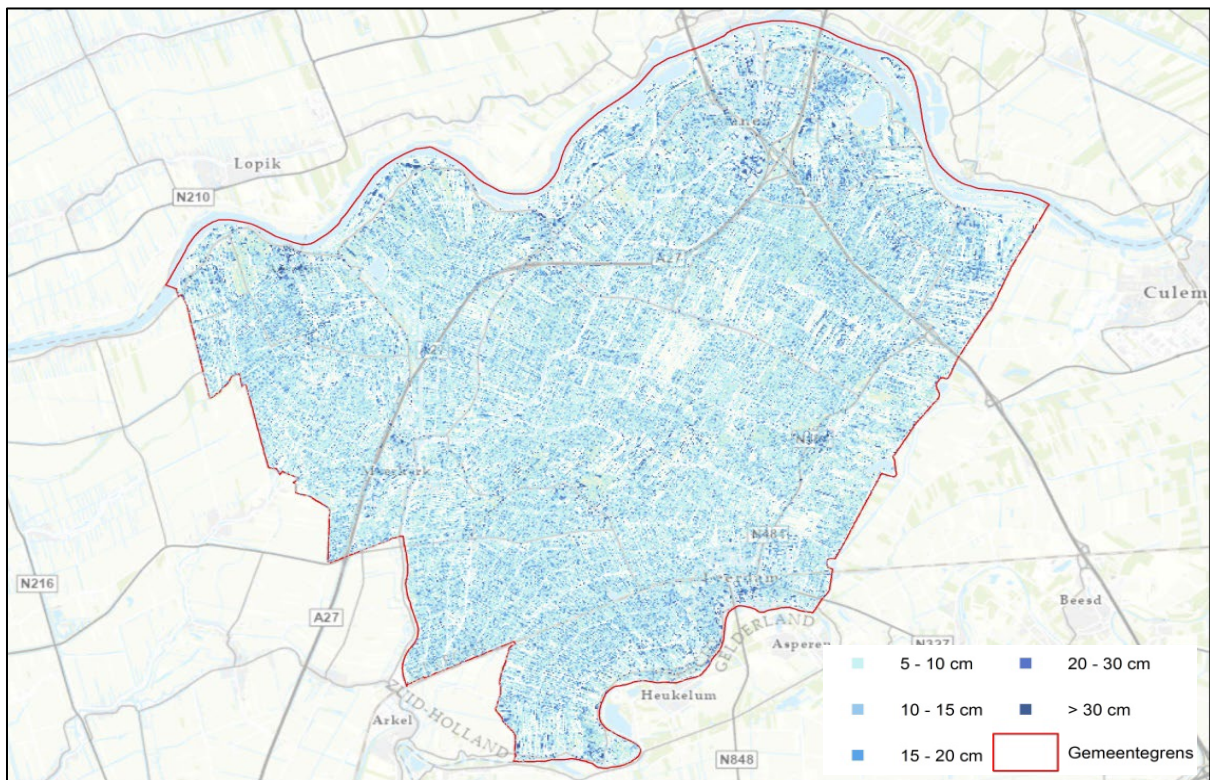
Na een extreme bui (1 x per 100 jaar) blijft er op de laaggelegen plekken veelal water staan (zie Figuur 64).



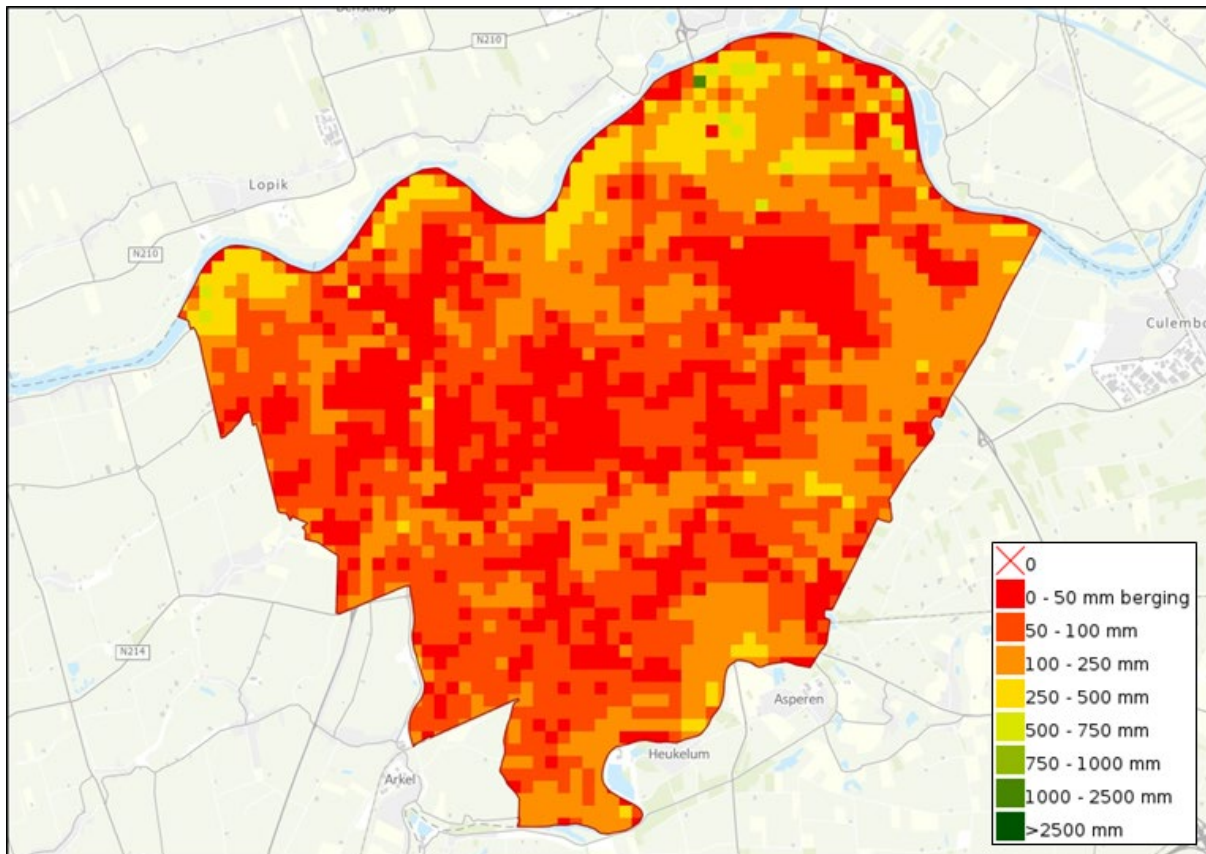
Figuur 63. Watersysteem (oppervlaktewater) (bron: Atlas Leefomgeving)



Figuur 64. Water op straat na een extreme bui (bron: Atlas Leefomgeving).



Figuur 65. Maximale waterhoogte bij een dijkdoorbraak (bron: Atlas Leefomgeving).



Figuur 66. Waterbergend vermogen ondergrond (bron: Atlas Leefomgeving).

Waterbergend vermogen

Het waterbergend vermogen van de (ondiepe) ondergrond is van belang om (pieken in de) neerslag te kunnen bergen en daarmee te voorkomen dat het oppervlaktewater tijdens neerslag overmatig wordt belast. Door afdekking van de bodem en verdichting van de ondergrond neemt het waterbergend vermogen af.

De kaart (figuur 61) geeft de maximale hoeveelheid water (in mm) aan die tussen maaiveld en grondwaterstand (gemiddelde hoogste grondwaterstand) kan worden geborgen.

Hitte en droogte

Naast wateroverlast is een belangrijk thema voor de nabije toekomst hittestress. De verwachting is dat het steeds warmer zal worden, zeker in een stedelijke omgeving. In de zomer zal er meer behoefte zijn aan actieve koeling. Als gevolg van hittestress zal de temperatuur tussen bebouwd gebied en onbebouwd gebied toenemen doordat de luchttemperatuur 's nachts niet daalt. Hierdoor kunnen gevoelige bevolkingsgroepen (baby's, kinderen, ouderen) gezondheidseffecten ondervinden.

Het gemiddelde luchttemperatuur verschil tussen de stedelijke en omliggende landelijke gebieden noemen we het stedelijk hitte-eiland effect (UHI). Dit is het sterkst 's nachts. Het is waardevol om te weten waar de grootste overlast zich bevindt om maatregelen te kunnen nemen.

Vijfheerenlanden kent geen groot hitte-eiland effect. Figuur 66 geeft aan waar hittestress kan optreden tijdens zomerse dagen. De rode gebieden zijn zeer gevoelig voor hittestress (in Vijfheerenlanden nauwelijks aanwezig), de blauwe gebieden nauwelijks.

De warmste plekken zijn te vinden in de bebouwde kom van Vianen en Leerdam en in mindere mate van Meerkerk, Lexmond en Ameide. In Vianen kan het in de hele gemeente het warmste worden. Op dit moment is de oppervlaktetemperatuur vrijwel gelijk aan het Nederlands gemiddelde (Cobra Groeninzicht 2018, waarstaatjegemeente.nl).

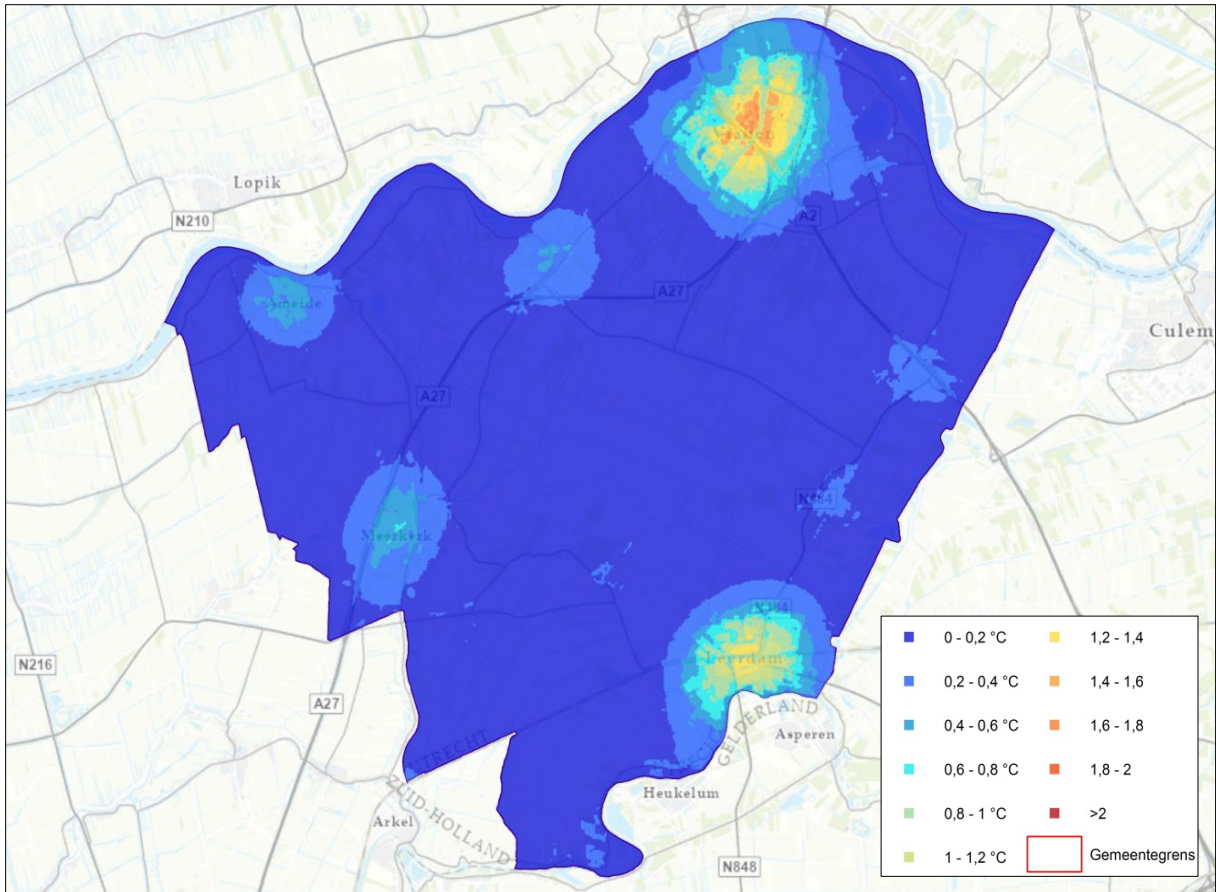
De aanwezigheid van veel verhard oppervlak verhoogt de gevoelstemperatuur en daarmee de hittestress, terwijl de aanwezigheid van schaduw, groen en stromend water deze verlaagt. Bomen met schaduwrijk blad kunnen in de zomer zorgen voor schaduw op gebouwen, waardoor minder energie nodig is om te koelen. Ook het realiseren van groene daken/gevels levert een positieve bijdrage aan de temperatuurregulatie van een gebouw. In de zomer kan de temperatuur in het gebouw hierdoor 3-4 graden lager zijn. In de winter werkt een dergelijke dakbedekking juist isolerend. Daarnaast vormt het een buffer voor regenwater.

De aanwezigheid van stromend water heeft eveneens een positief effect op het verminderen van hittestress (dit in tegenstelling tot stilstaand water, wat in de zomer de warmte juist vasthoudt). Ook het installeren van een fontein heeft een positief effect hierop.

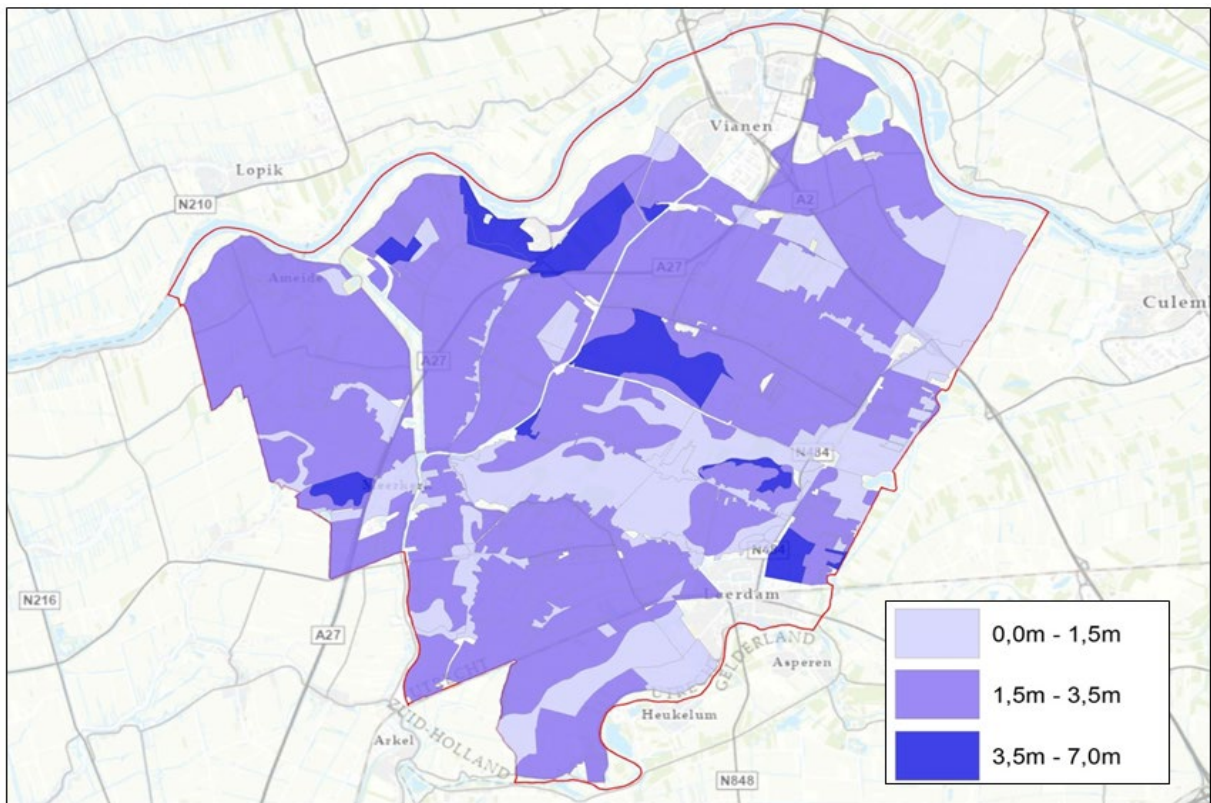
Bodemdaling

Het aantal droge zomers neemt naar verwachting tot 2050 verder toe. Lokaal kan de grondwaterstand hierdoor uitzakken. In veen- en kleigebieden versnelt de uitdroging van de bodem het proces van bodemdaling. Bodemdaling ontstaat door krimp, oxidatie en samendrukken van grond. Bodemdaling kan schade veroorzaken aan infrastructuur en huizen. Ook risico's op wateroverlast en overstroming nemen toe.

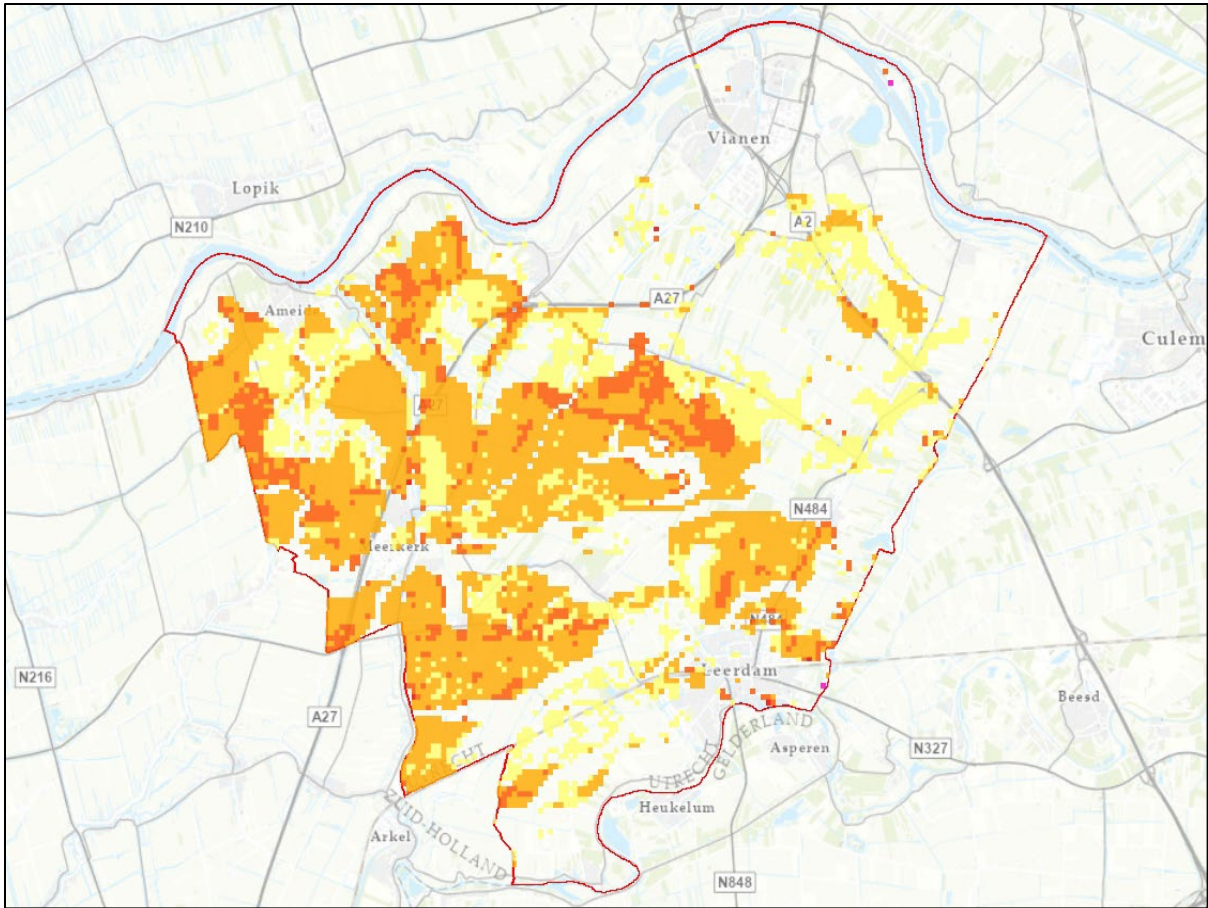
Het veenweidegebied van de gemeente is gevoelig voor bodemdaling. Grote delen kennen een historische bodemdaling van 1,5 – 3,5 meter en een aantal plekken zelfs tot 7 meter (zie Figuur 63). Voor de komende 30 jaar wordt voor grote delen van het zuidwestelijk deel van de gemeente een matige (10-20 cm) tot vrij sterke (20-40 cm) bodemdaling verwacht. Op een enkele plek wordt zelfs een sterke tot zeer sterke bodemdaling verwacht.



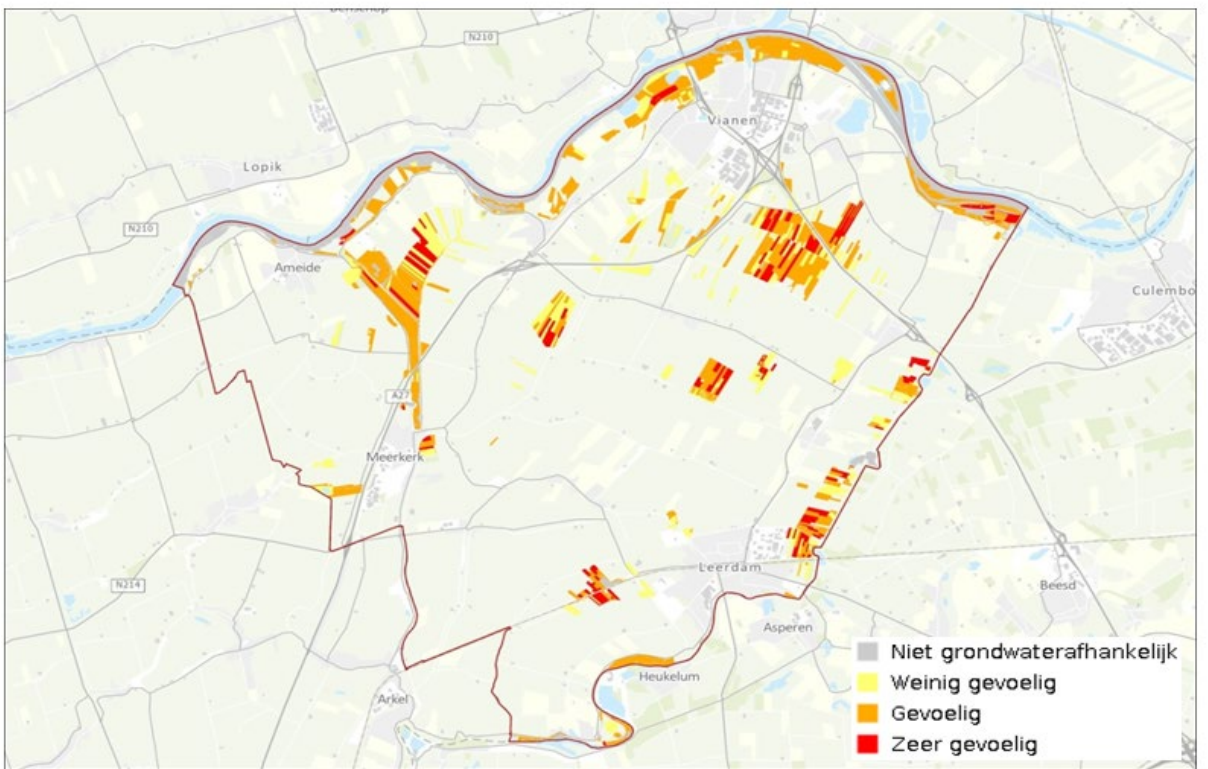
Figuur 67. Stedelijk hitte-eiland effect (UHI).



Figuur 68. Historische bodemdaling door veenoxidatie.



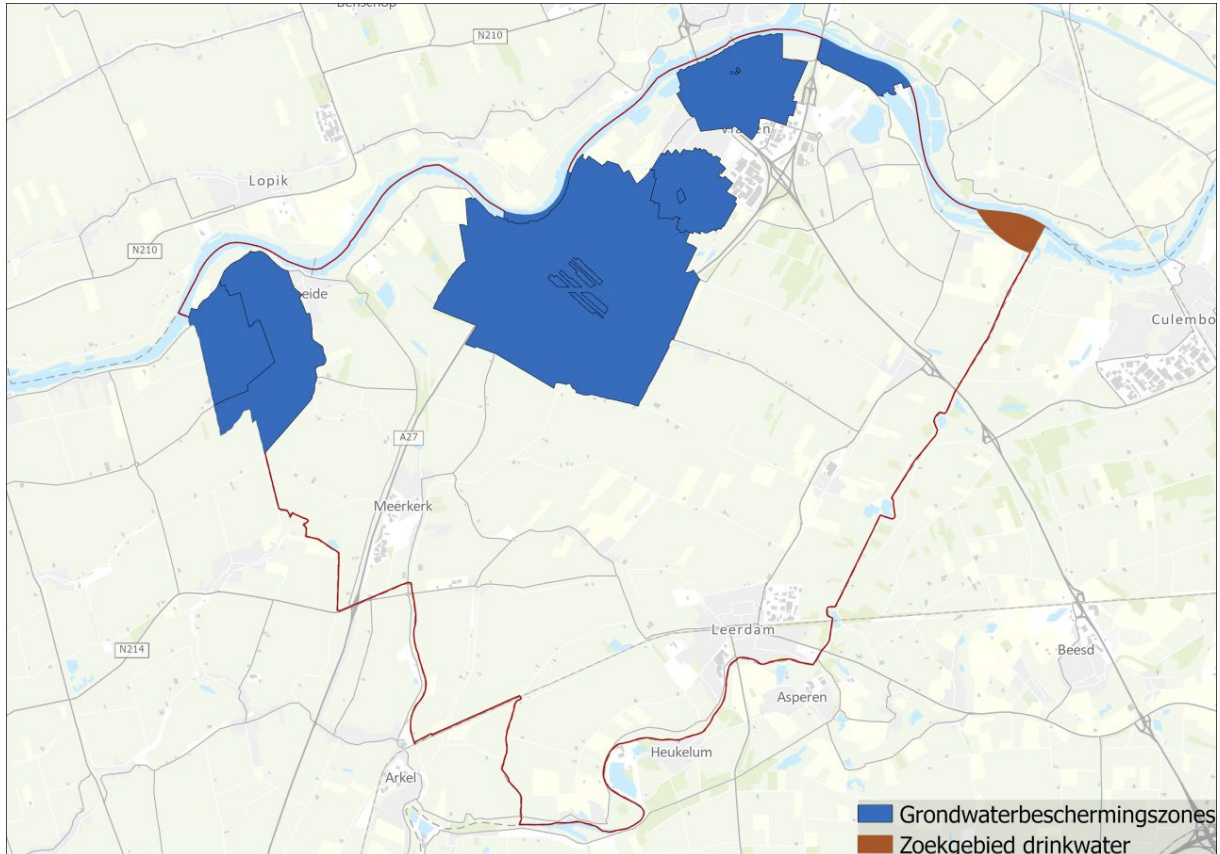
Figuur 69. Verwachte bodemdaling 2020 – 2050 (bron: Atlas Leefomgeving).



Figuur 70. Droogtegevoeligheid (bron: Atlas Leefomgeving).

Grondwaterbeschermingszones en waterwingebieden

In het noorden van de gemeente ligt een aantal waterwingebieden met bijbehorende grondwaterbeschermingsgebieden en boringsvrije zones. In de bestemmingsplannen/het omgevingsplan dient rekening gehouden te worden met de bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de drinkwaterwinning.



Figuur 71. Grondwaterbeschermingszones en zoekgebieden drinkwater (bron: provincie Utrecht).

Samenvatting van opvallende kenmerken over wonen en demografie

- Het is een waterrijk gebied met een middelgrote kans op overstroming. Bij overstroming kan vrijwel de hele gemeente onder water komen te staan.
- In Vianen en Leerdam is in dichtbebouwde gebieden een hitteilandeffect.
- Het veenweidegebied heeft kans op bodemdaling.

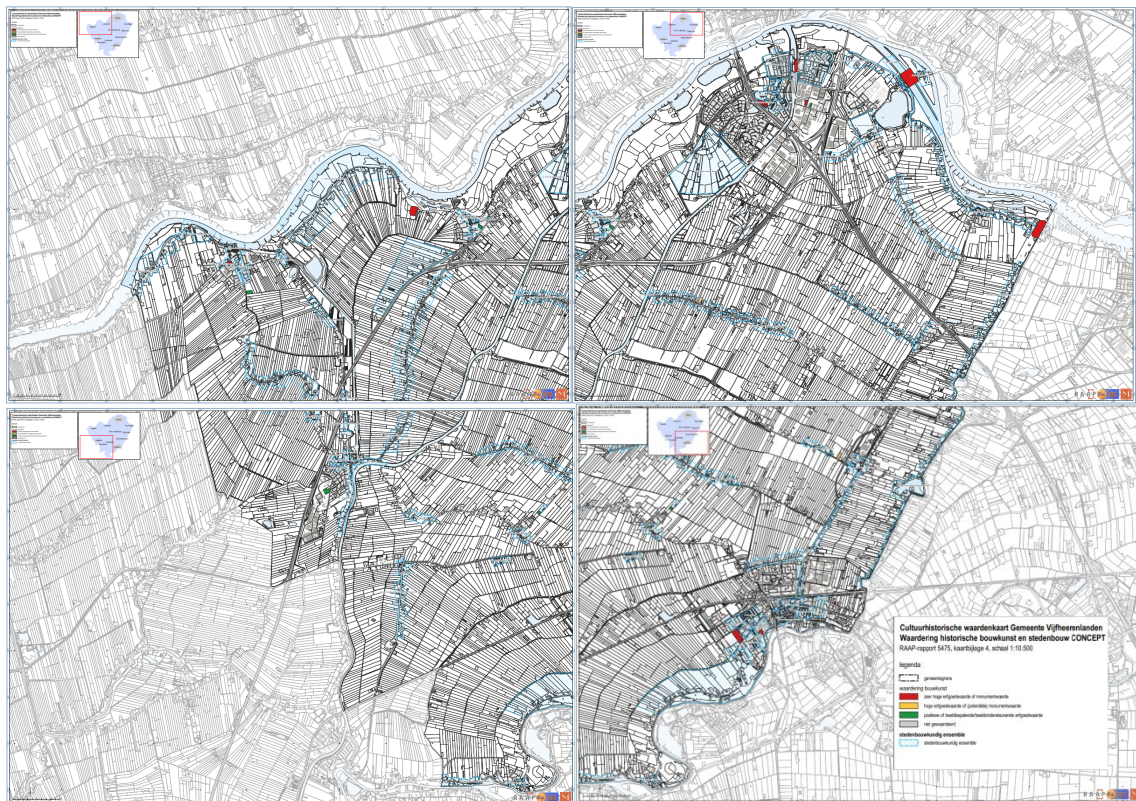
Archeologie en cultuurhistorie

Cultuurhistorische waarden

Cultuurhistorische objecten die zeldzaam of schaars zijn en die voor mensen in hoge mate het beeld van Nederland bepalen, worden aangewezen als monumenten. In de Erfgoedwet (de opvolger van de Monumentenwet 1988) is vastgelegd hoe monumenten van bouwkunst en archeologie en stads- en dorpsgezichten moeten worden beschermd. Deze wet is het belangrijkste instrument voor de bescherming van het cultuurhistorisch erfgoed in Nederland.

In de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente is een inventarisatie, beschrijving en waardering opgenomen. Tevens zijn de beschermde monumenten en overige waardevolle elementen opgenomen. Het gaat om cultuurhistorisch interessante gebouwen, wegen, dijken, kades en andere landschapselementen.

Met deze waardenkaart kan het cultureel erfgoed structureel worden ingebed in het ruimtelijk beleid.

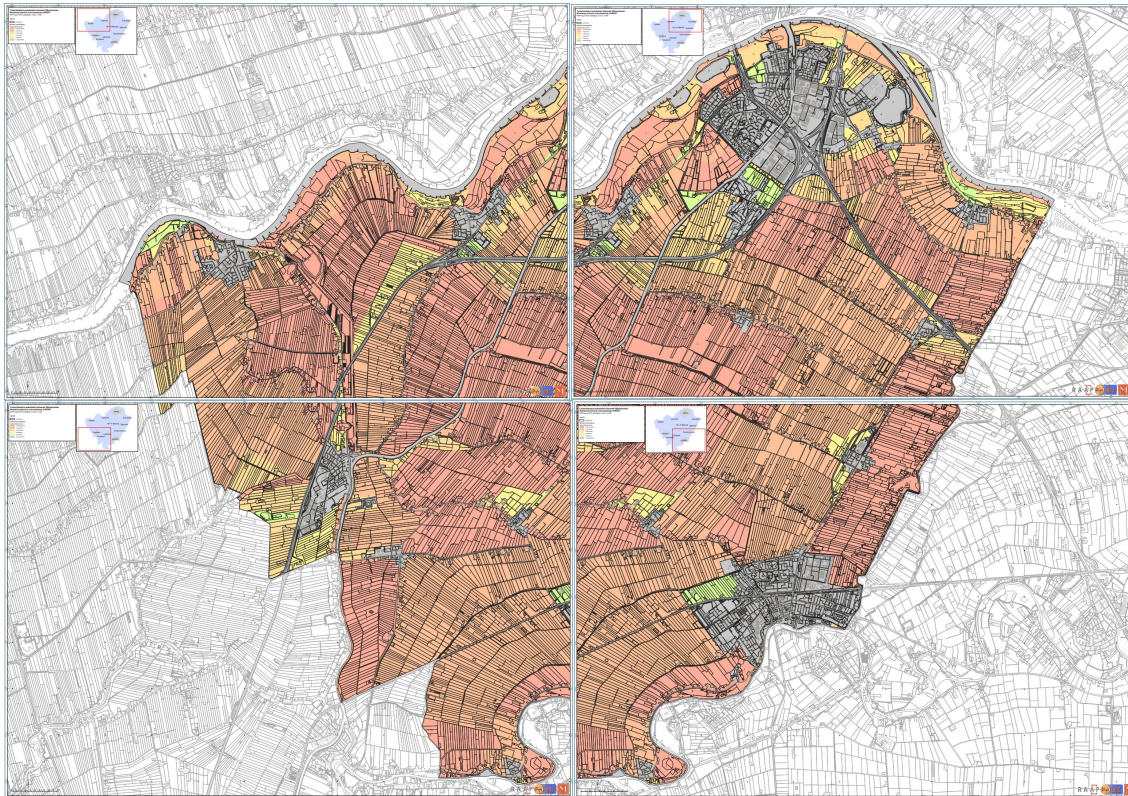


Figuur 72. Cultuurhistorische waardenkaart: historische bouwkunst en stedenbouw (bron: gemeente Vijfheerenlanden/RAAP).

De gemeente Vijfheerenlanden heeft een aanzienlijke hoeveelheid cultureel erfgoed. Dit erfgoed is divers. Er zijn gebieden waaronder de beschermde stads- en dorpsgezichten en het landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, maar ook veel objecten zoals boerderijen en kerken. De grootste gebieden met een zeer hoge erfgoed- of monumentenwaarde liggen in Leerdam en Vianen. Dit is onder andere de steenfabriek 'De Ossewaard' en de vooroorlogse stadsuitleg in Vianen. Alle stedelijke- en dorpskernen zijn gemarkeerd als stedenbouwkundig ensemble. Deze ensembles bestaan veelal uit een groot aantal bouwwerken die aangemerkt zijn als hebbende een zeer hoge

erfgoedwaarde of monumentenwaarde. Verder geldt dat door de hele gemeente heen verschillende bouwwerken, veelal langs linten, een zeer hoge erfgoed- of monumentenwaarde hebben.

Ook het historisch cultuurlandschap heeft veelal een zeer hoge waarde in de gemeente Vijfheerenlanden. Figuur 73 toont de cultuurhistorische waardenkaart die zich hier op focust.

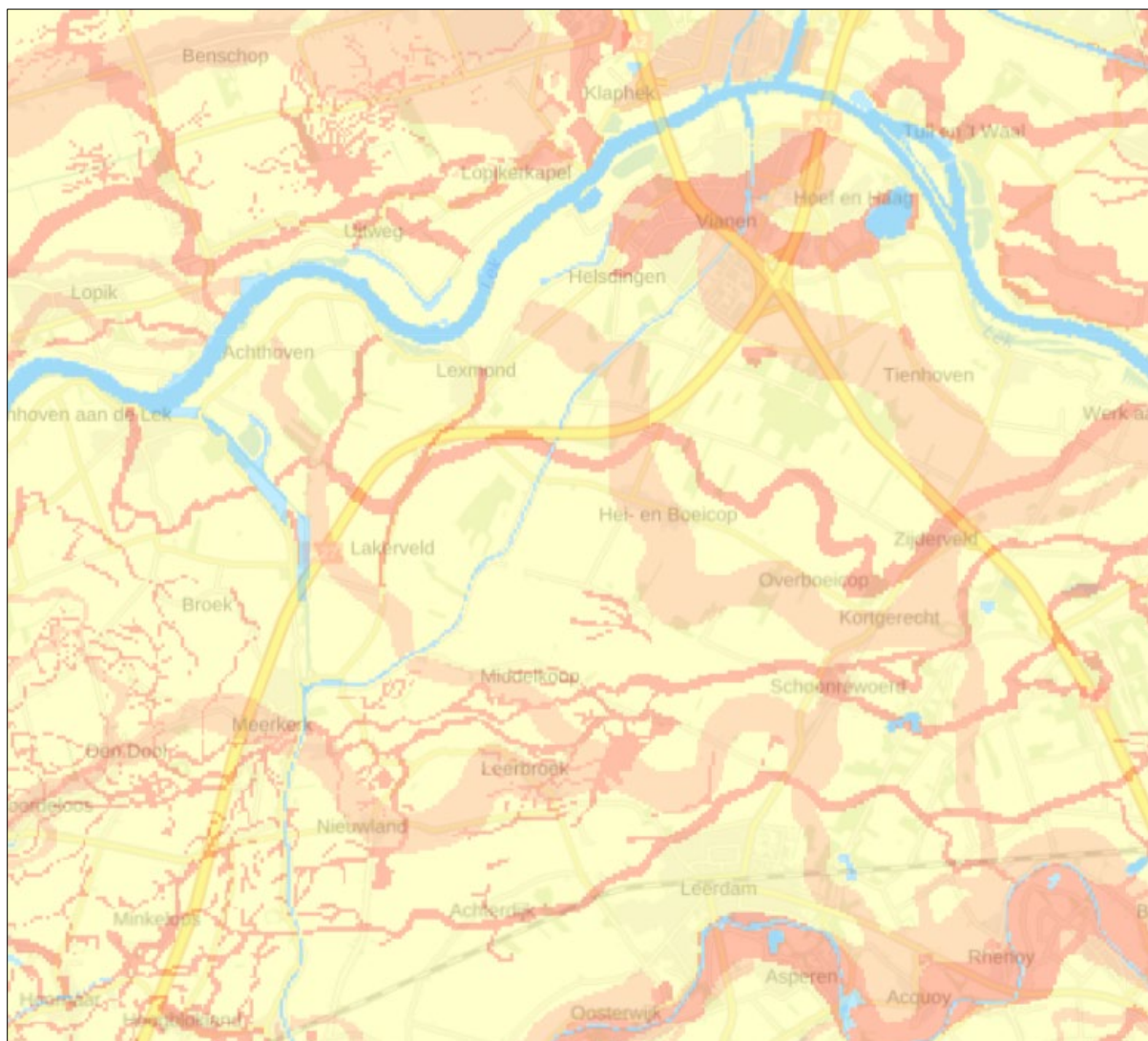


Figuur 73. Cultuurhistorische waardenkaart: waardering historisch cultuurlandschap (bron: gemeente Vijfheerenlanden/RAAP).

Rondom de dorps- en stadskernen geldt veelal een lage- of basiswaarde. Het overgrote deel van de gemeente wordt echter gekenmerkt door een hoge of zeer hoge waarde. De zeer hoge waarde is veelal van toepassing op de gebieden die een heel open landschap hebben, en niet onderbroken worden door bebouwing of andere structuren in het landschap. De linten, die tussen de kernen door lopen hebben een hoge waarde. Waar de snelweg of andere grotere infrastructuur door de gemeente loopt gelden meer de midden- en basiswaarde voor het historisch cultuurlandschap.

Archeologische waarden

Het Europese Verdrag van Valletta, ook wel het Verdrag van Malta genoemd, is erop gericht het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt beter te beschermen. Het gaat bijvoorbeeld om grafvelden, gebruiksvoorwerpen en resten van bewoning. Op iedere plaats in de bodem kan dit soort erfgoed zich bevinden. Archeologische waarden zijn in Nederland veelal onzichtbaar, omdat ze grotendeels verborgen liggen in de bodem, waardoor ze niet eenvoudig te karteren zijn. Voor de onbekende waarden heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) opgesteld. Hierop staat de trefkans (hoog, middelhoog, laag) op archeologische resten.



Figuur 74. Indicatieve Kaart Archeologische waarden (2008) - IKAW3 (bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Specifiek voor de gemeente Vijfheerenlanden is er nog geen archeologische kaart. De voormalige gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik hebben wel archeologische verwachtings- en beleidskaarten. Totdat de gemeente Vijfheerenlanden archeologisch beleid en kaarten heeft opgesteld, geldt nog het beleid zoals dat door de drie voormalige gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik is opgesteld.

Op de archeologische kaart worden gebieden aangeduid met een hoge, middelhoge of lage archeologische verwachtingswaarde. De hoogte van de waarden wordt onder andere bepaald door nationale kaarten waarop de bodemopbouw zijn weergegeven, historische kaarten en archeologische vondsten uit het verleden. De verwachtingswaarde is een inschatting van de kans of er archeologische resten in de bodem aanwezig kunnen zijn.

Bijlage 1 - Sport en voorzieningen WMO

| voorzieningen | Leerdam | Kedichem | Schoonrewoerd | Oosterwijk | Vianen | Everdingen | Hagestein | Hoef en Haag |
|--|---------|----------|---------------|------------|---------------------|------------|-----------|--------------|
| sportvelden (voetbal, hockey en/of tennis) | x | | | | x | x | | |
| sporthal of sport/gymzaal | x | x | | | x | x | x | |
| zwembad (binnen/buiten) | bi | bu | | | bi | | bu | bu |
| bibliotheek | x | | | | x | | | |
| dorpshuis | x | x | x | x | x | x | x | |
| lagere school | x | | x | | x | x | x | x |
| kinderopvang | x | | | | x | | | |
| middelbare school | x | | | | x | | | |
| | | | | | | | | |
| activiteiten | Leerdam | Kedichem | Schoonrewoerd | Oosterwijk | Vianen | Everdingen | Hagestein | Hoef en Haag |
| vereniging teamsport | x | | | x | x | x | | |
| individuele sport | x | x | x | | x | x | x | |
| activiteiten senioren | x | | x | | x | x | | |
| activiteiten volwassenen | x | | | | x | | | |
| dorps/wijkraad/oranjevereniging | x | x | x | | niet in alle wijken | x | x | x |

| voorzieningen | Meerkerk | Ameide | Tienhoven a/d Lek | Lexmond | Hei- en Boeicop | Leerbroek | Nieuwland | Zijderveld |
|--|---------------|---------------|----------------------|---------|--------------------|-----------|-----------|------------|
| sportvelden (voetbal, hockey en/of tennis) | x | x | | x | x | x | | |
| sporthal of sport/gymzaal | x | x | | x | x | x | x | x |
| zwembad (binnen/buiten) | | | | | | bu | | |
| bibliotheek | x | x | | x | | | | |
| dorpshuis | x | x | | x | x | x | x | x |
| lagere school | x | x | | x | x | x | x | x |
| kinderopvang | | | | | | | | |
| middelbare school | | | | | | | | |
| activiteiten | Meerkerk | Ameide | Tienhoven a/d Lek | Lexmond | Hei- en Boeicop | Leerbroek | Nieuwland | Zijderveld |
| vereniging teamsport | | | | | | x | | |
| individuele sport | | | | | | | | |
| activiteiten senioren | x | x | | x | x | x | x | |
| activiteiten volwassenen | | | | | | | | |
| dorps/wijkraad/oranjevereniging | in oprichting | in oprichting | | x | x | | | x |

Bijlage 2 - Bestaande situatie bedrijventerreinen

Binnen de gemeente Vijfheerenlanden worden elf werklandschappen onderscheiden. In totaliteit gaat het om 355 ha bruto / 275 ha netto werklandschappen welke gezamenlijk voor circa 33% van de werkgelegenheid in de gemeente zorgen.

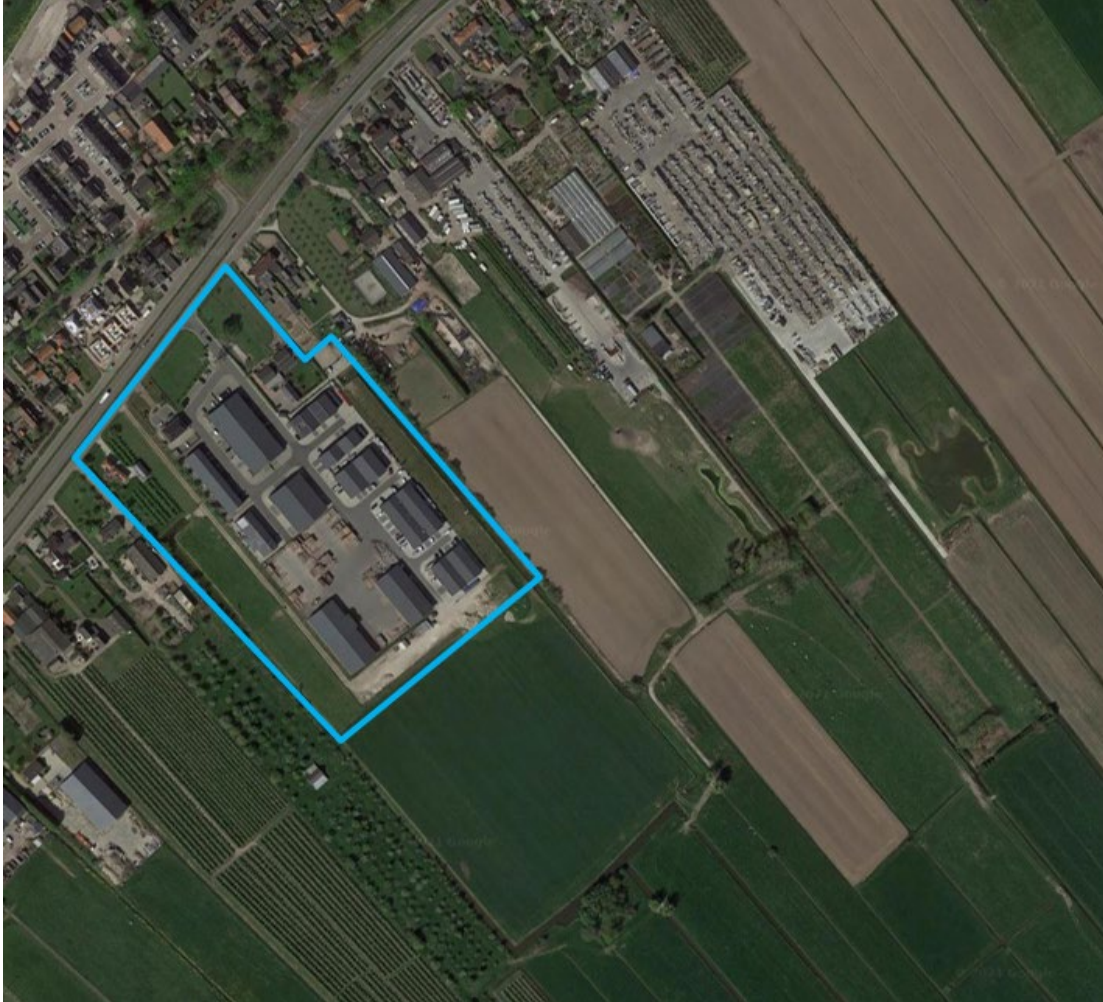
Ameide - Aan de Zodenslag

Werklandschap Ameide ligt vanuit de historie tussen de woonwijken in. Het terrein is circa 8,8 ha bruto / 6,7 ha netto groot en is volledig uitgegeven. Ongeveer 60% van de bedrijvigheid is industrieel van aard en de panden zijn veelal 50 jaar of ouder. De externe en interne bereikbaarheid is matig in verband met de veelal smallere wegen en de vermenging met het verkeer van/uit de omliggende woonwijken. Er is een busverbinding aanwezig.



Lexmond - De Bull

In Lexmond ligt het werklandschap De Bull, circa 3 ha groot en ontsloten via de lokale Nieuwe Rijksweg (ventweg van de N-weg) en een buslijn. Het betreft een kleinschalig gemêleerd werklandschap.



Vianen – De Hagen en De Biezen

Het werklandschap De Hagen ligt tussen de A2, de A27, het Merwede kanaal en de gelijknamige woonwijk De Hagen in. Aan de zuidzijde van de A2 sluit het werklandschap De Biezen aan, eveneens langs het Merwedekanaal. De werklandschappen tezamen zijn circa 154 ha bruto / 119 ha netto groot en bevatten relatief veel panden uit de jaren '60 en '70. De twee grootste bedrijfstakken zijn logistiek & groothandel (46%) en ICT, zakelijke en overige dienstverlening (33%). De beide terreinen zijn goed bereikbaar via de naastgelegen snelwegen, er zijn busverbindingen aanwezig evenals (losliggende) fietspaden. Verder is er bij de Biezen een laad- en loskade langs het Merwedekanaal.



Vianen – Gaasperwaard

Gaasperwaard is het nieuwste werklandschap binnen de gemeente Vijfheerenlanden. Het is gelegen aan de A27 nabij het nieuwbouwdorp Hoef&Haag. Het terrein is circa 33 ha bruto / 19 ha netto groot en bestaat voor circa 75% uit logistieke bedrijvigheid. De uitgifte is nagenoeg afgerond. De directe aansluiting op de aan en afrit van de A27 zorgt voor een goede bereikbaarheid, tevens is het gebied ontsloten door een buslijn en een doorgaand vrij liggend fietspad.



Leerbroek - Kerkweg

Het werklandschap in Leerbroek is circa 3 ha groot, ligt naast de woonhuizen van de kern Leerbroek en wordt ontsloten via de lokale Kerkweg. Het betreft een kleinschalig gemêleerd werklandschap.



Lexmond - Kortenhoeven

Aan de oostzijde van Lexmond ligt het werklandschap Kortenhoeven dat circa 4,4 ha groot is. Dit terrein is ontsloten via een lokale weg langs een woonwijk en een buslijn. Het betreft een kleinschalig gemêleerd werklandschap.



Leerdam – Lingedijk

Deze locatie gaat meer dan 130 jaar terug in de tijd en bestaat vrijwel geheel uit de Leerdamse Glasfabriek. Het terrein is circa 15 ha groot en ontsloten via een N-weg met een buslijn en beschikt over een laad- en loskade op de Linge. De wegontsluiting loopt via de dijk en deelt de weg met veel recreatief verkeer.



Meerkerk – Meerkerk (I t/m IV)

Het werklandschap Meerkerk is in de loop der jaren stapsgewijs uitgebreid langs de A27. De totale omvang is circa 42 ha bruto / 29,5 ha netto. De externe ontsluiting loopt via de A27 en is goed te noemen. Nabij de afslag van de A27 is een busstation gevestigd. Op het oudere gedeelte bevinden zich meerdere doodlopende wegen, de nieuwe gedeelten beschikken over rondgaande wegen. De stapsgewijze uitbreiding is grotendeels ook terug te zien in de leeftijd van de bedrijfsgebouwen, hoe zuidelijker hoe nieuwer en groener. De werkgelegenheid is vrij divers waarbij de nadruk ligt op bouw, handel en reparatie (32%), consumentendiensten (28%) en industrie (20%).



Leerdam – Nieuw Schaik

Nieuw Schaik is het grootste werklandschap van Leerdam en meet circa 59 ha bruto / 45 ha netto. De externe ontsluiting verloopt via twee N-wegen (noord richting A2, zuid richting A15). Treinstation Leerdam ligt op gemiddeld 15 minuten loopafstand (midden Nieuw Schaik), busverbindingen zijn ook aanwezig. De twee grootste bedrijfstakken op Nieuw Schaik zijn industrie (33%) en Logistiek & Groothandel (30%). Het meeste vastgoed is courant en er is weinig leegstand.



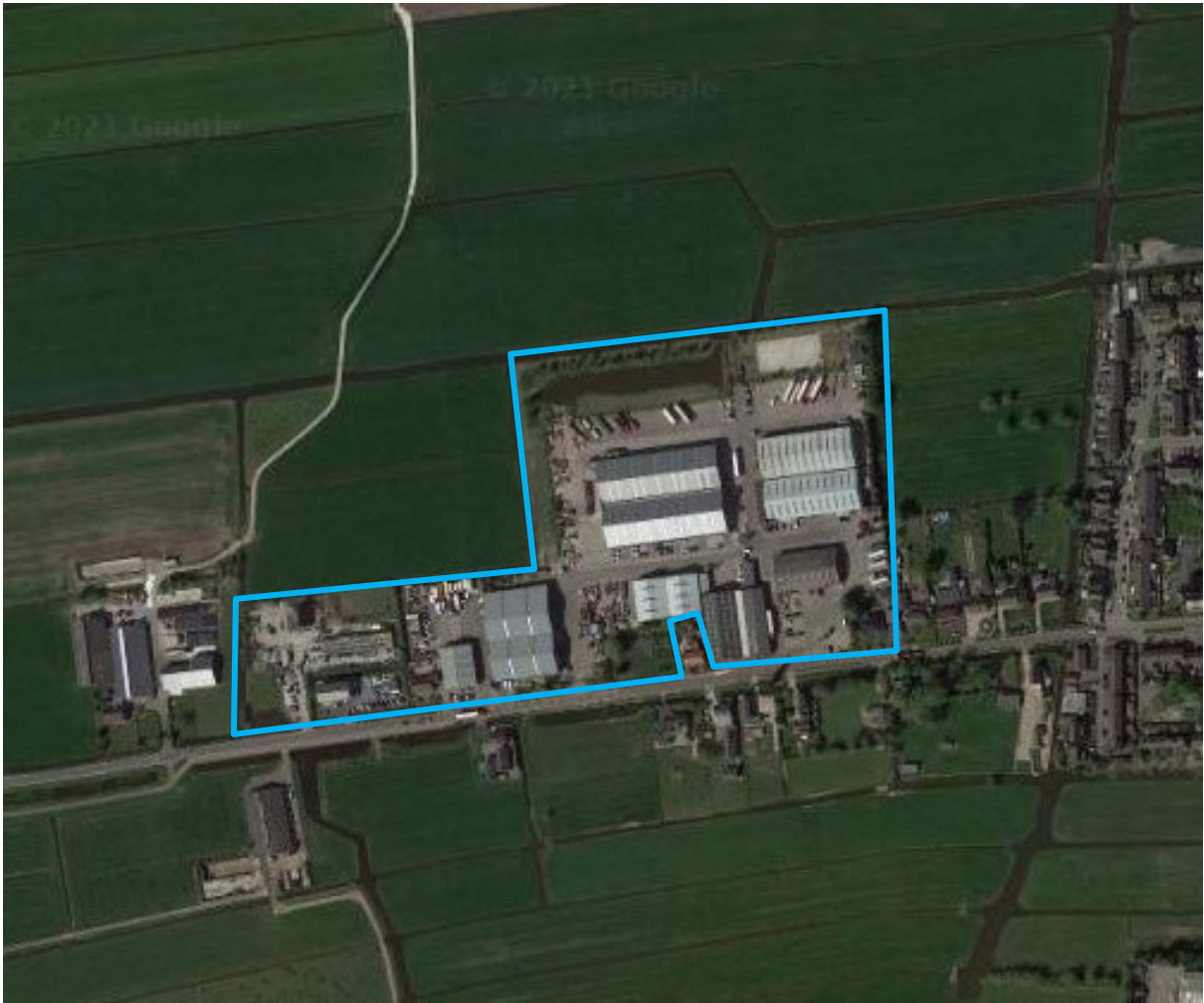
Schoonrewoerd – Steenoven

Dit werklandschap betreft één werkgever (industrie), de kaasfabriek en is circa 6 ha groot. Ontsluiting vindt plaats via de naastgelegen N-weg en er is een busverbinding binnen bereik. Direct grenzend aan het gerealiseerde werklandschap ligt een gebied van circa 6 ha met de bestemming bedrijventerreinen.



Nieuwland - Zijlkade

Het werklandschap in Nieuwland is circa 4 ha groot, ligt naast de woonhuizen van de kern Nieuwland en wordt ontsloten via de lokale Zijlkade. Het betreft een kleinschalig gemêleerd werklandschap.



Colofon

Opdrachtgever

Gemeente Vijfheerenlanden

Rapport

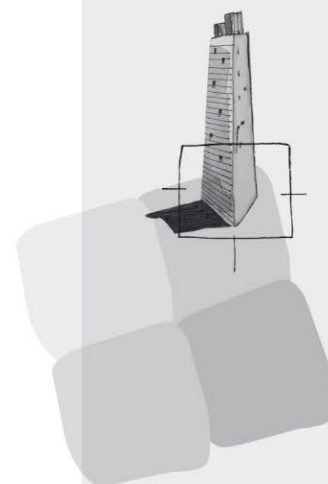
BügelHajema Adviseurs

Projectnummer

P000526

Datum

10 februari 2023



BügelHajema Adviseurs bv
Bureau voor Ruimtelijke
Ordering en Milieu BNSP
Utrechtseweg 7
3811NA Amersfoort
T 033 465 65 45
E info@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en
Amersfoort